

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**İRAN KAÇAR DÖNEMİ GELENEKSEL KONUTLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
KAŞAN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSEDEH KOR

**HAZİRAN - 2019
TRABZON**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : / /

Tezin Savunma Tarihi : / /

Tez Danışmanı :

Trabzon

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MİMARLIK ANABİLİM DALI
Mersedeh KOR Tarafından Hazırlanan**

**İRAN KAÇAR DÖNEMİ GELENEKSEL KONUTLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
KAŞAN ÖRNEĞİ**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 28 / 05 / 2019 gün ve 1806 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. İlkey ÖZDEMİR

Üye : Doç. Dr. Cengiz TAVŞAN

Üye : Prof. Dr. Gonca BÜYÜKMIHÇI

**Prof. Dr. Asim KADIOĞLU
Enstitü Müdürü**

ÖNSÖZ

Öncelikle, bu tezin hazırlanmasında hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen, çalışmanın tüm aşamalarını titizlikle inceleyerek kıymetli katkılarıyla beni yönlendiren saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. İlkey Özdemir'e,

Eğitim hayatımın her aşamasında yanımda oldukları ve beni sonsuz güvenle destekledikleri için anne ve babama; özellikle abim Mergen Kor'a,

Sonsuz sabır ve anlayışıyla her türlü desteği sağlayan Mustafa Öztürk'e,

Bu süreçte desteğini esirgemeyen Niloufar Akbarzadeh, Tasnim Hatem başta olmak üzere tüm arkadaşlarıma,

Ve son olarak Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na bana bu değerli fırsatı verdikleri için, en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mersedeh KOR

Trabzon 2019

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ İran Kaçar Dönemi Geleneksel Konutları Üzerine Bir Araştırma: Kaşan Örneği ” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. İlkay Özdemir’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

17/06/2019

Mersedeh KOR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ.....	XIII
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	2
1.3. Araştırmanın Sınırlamaları.....	3
1.4. İran Geneline Geleneksel Konut Mimarlığı.....	3
1.4.1. Tarihi.....	3
1.4.2. Coğrafyası	4
1.4.3. İklimsel Özellikleri	5
1.5. İran Geleneksel Konut Mimarlığı	8
1.5.1. Ilıman ve Nemli Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi	8
1.5.2. Sıcak ve Kuru Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi.....	9
1.5.3. Soğuk Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi	10
1.5.4. Sıcak ve Nemli Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi.....	11
1.6. Kaçar Dönemi Kaşan Örneğine Ait Bilgiler.....	14
1.6.1. Kaçar Dönemi Tarihi, Kültürü ve Geleneksel Mimarisi.....	14
1.6.2. Kaşan'ın Tarihsel Gelişimi, Konumu, Coğrafyası ve İklimi	20
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	26
2.1. Araştırma Yöntemi.....	26
2.2. Alan Belirlenmesi ve Tanıtımı.....	27
2.3. Örnek Konutların Belirlenmesi ve Seçimi	28
2.4. Örnek Konutlarının Kriterlerinin Belirlenmesi.....	29
2.5. Analiz Tablolarının Oluşturulması.....	33

2.6.	Kaşan Geleneksel Konutların Mimari Tasarım İlke ve Kriterleri.....	38
2.6.1.	Erse (Zone) Tanıtımı, Özellikleri ve Türleri.....	38
2.6.1.1.	Ana Erseler.....	40
2.6.1.1.1.	Lineer Kurguya Sahip Ana Erseler	41
2.6.1.1.2.	Merkezsiz Kurguya Sahip Ana Erseler	45
2.6.1.2.	Alt Erseler	48
2.7.	Konut Bileşenlerinin İncelenmesi.....	49
2.7.1.	Ana Bileşenler.....	49
2.7.1.1.	Girişler	49
2.7.1.2.	Avlu.....	53
2.7.1.3.	Salon	55
2.7.1.4.	Kapalı Alanlar	57
2.7.1.4.1.	Ana Kapalı Alanlar	59
2.7.1.4.2.	İkincil Kapalı Alanlar.....	60
2.7.1.5.	Havuzhane.....	61
2.7.1.6.	Serdab.....	63
2.7.1.7.	Üç Kapılı Odalar	67
2.7.1.8.	Verandalar.....	69
3.	BULGULAR.....	71
3.1.	Geleneksel Konutlarda Plan Analizi	71
3.1.1.	(A1) Tabatabai Konutu	72
3.1.2.	(A2) Ale Yasin Konutu	78
3.1.3.	(A3) Bakuchi Konutu.....	85
3.1.4.	(A4) Abbasian Konutu	93
3.1.5.	(A5) Saleh Konutu	101
3.1.6.	(A6) Sharifian Konutu	108
3.1.7.	(A7) Bani Kazemi Konutu	116
3.1.8.	(A8) Boroujerdi Konutu.....	122
3.1.9.	(A9) Hoseinian Konutu	130
3.1.10.	(A10) Ameriha Konutu	137
4.	İRDELEME VE TARTIŞMA.....	143
5.	SONUÇ	150
6.	KAYNAKLAR	154

7. EKLER.....	156
ÖZGEÇMİŞ	

Yüksek Lisans

ÖZET

İRAN KAÇAR DÖNEMİ GELENEKSEL KONUTLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
KAŞAN ÖRNEĞİ

Mersedeh KOR

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. İlkey ÖZDEMİR
2019, 155 Sayfa, 2 Sayfa Ek

İran eski dönem mimarisinde (yeni dönemden önce) Kaçar dönemi (1925-1781) mimarisinin yeri ve önemi oldukça büyüktür. Kaçar mimarisi önceki dönemlerin özellikle Safevî döneminin mimarisinin devamı niteliğindedir. Avrupa'ya yapılan seyahatler sonucunda sokak ve bahçe kavramlarının İran'a taşınması ile birlikte kendi içinde değişimler göstermektedir.

Bu dönemde yay ve hilal şeklinde kemer, yüksek veranda, havuzhaneler gibi elemanlar mimariye girer ve bu dönemin mimari özellikleri olarak kabul edilirler. Bu nedenle, Kaçar döneminde, sokaklar ve meydanlar ile, mimarlığın gelişmesine tanık oluyoruz.

Bu çalışmada, Kaçar dönemi mimarisi ve Kaşan örneği üzerine irdelenecek ve Kaşan konutu ana bileşenler üzerinde analiz edilecektir.

Çalışma; konutların mimari tasarım ilke ve kriterlerinin incelenmesi, bileşenlerinin incelenmesi ve plan analizleri şeklinde üç aşamada ele alınmıştır. Bileşenler girişler, kapalı alanlar, salon, havuzhane ve üç kapılı vs gibi başlıklar altında incelenmiştir. Bu üç aşamanın sonucunda elde edilen veriler ile genellemeler yapılarak diğer konutlar için bir model ve ölçü kriteri elde edilebilir.

Çalışmada on konut ele alınmıştır. Her bir konut yukarıda bahsedilen şekilde tek tek ele alınmıştır. Yapılan tespitler analiz edilerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İran Geleneksel Konutu, Kaçar Dönemi, Kaçar Mimarisi, Kaşan, İran

Master Thesis

SUMMARY

THE RESEARCH ON THE TRADITIONAL RESIDENCES OF THE IRAN QAJAR
PERIOD: KASHAN EXAMPLE

Mersedeh KOR

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Dr. İlkey ÖZDEMİR
2019, 155 Pages, 2 Pages Appendix

The history of Iranian architecture in the final years of the Qajar dynasty (1925-1781) is discussed in this research. The era that formed after the Safavid kingdom and the peak of the flourishing of Iranian architecture.

In this era, due to the entry of elements such as roads, streets, squares and gardens to Iran, the architecture entered the stage of modernity which was the result of the Kings' journey to Europe.

During the Qajar period, arches such as the bow and crescent-shaped arch, the high patio, the pool-houses, and etc, are entered into architecture and are recognized to be the architectural features of this time. Therefore, in the days of Qajar, we witness the development of architecture with the new factors.

In this research, in order to introduce the architecture of the Qajar era, ten special houses in the Architecture of houses, studying the principles and criteria of architectural design, analysis of housing components and plans, are discussed in three stages. Inspection of components includes inspection of entrances, enclosures, hall, house, cabin and three doors. The result of these three steps is a model and evaluation benchmark for other homes. Then the overall results of ten houses were introduced and presented in the last chapter.

Key Words: Iran Traditional House, Qajar Period, Qajar Architecture, Kashan, Iran

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1. İran'ın haritadaki konumu	4
Şekil 1.2. İran'ın iklim bölgeleri.....	6
Şekil 1.3. Ilıman ve nemli bölgenin bina düzeni	9
Şekil 1.4. Sıcak ve kuru bölgenin bina düzeni.....	10
Şekil 1.5. Soğuk bölgenin bina düzeni	11
Şekil 1.6. Sıcak ve nemli bölgenin bina düzeni.....	12
Şekil 1.7. Rüzgar kulesi	17
Şekil 1.8. Dikey kapı, pencere ve renkli cam süslemesi.....	19
Şekil 1.9. Kaçar Dönemi Kaşan.....	19
Şekil 1.10. Sialk tepesi.....	22
Şekil 1.11. Kaşan'ın konumu.....	22
Şekil 2.1. Harita üzerinde alan belirlenmesi.....	27
Şekil 2.2. Örnek konutların harita üzerinde belirlenmesi	29
Şekil 2.3. Erselerin avlu etrafındaki grafiksel konumu	38
Şekil 2.4. Erselerde ara alanın grafiksel konumu	39
Şekil 2.5. Ale Yasin konutunun birinci ve ikinci katlarında bağlantı sağlayan yüksek ara alan.....	39
Şekil 2.6. Lineer ersenin grafiksel çizimi	41
Şekil 2.7. Merkezsel ersenin grafiksel çizimi	41
Şekil 2.8. Abbasian konutunun 1. ve 2. katındaki lineer ersenin önemli ara alanı beş kapı.....	42
Şekil 2.9. Abbasian konutunun bodrum katındaki lineer ersenin önemli ara alanı üç kapı	42
Şekil 2.10. Bakuchi konutunun bodrum katındaki önemli ara alan havuzhane	43
Şekil 2.11. Hoseinian konutunun 1. katındaki önemli ara alan veranda	43
Şekil 2.12. lineer ersenin avlu ile doğrudan bağlantısı.....	44
Şekil 2.13. Merkezsel ersenin önemli ara alanı avlu ile dolaylı bağlantısı	45
Şekil 2.14. Ara alan ile avlunun dolaylı bağlantısı.....	47
Şekil 2.15. Ara alandan etraftaki alanlara erişim yolları	48
Şekil 2.16. Tabatabayi konutunun girişi.....	50

Şekil 2.17. Buroujerdi konutta giriş hiyerarşisi.....	51
Şekil 2.18. Abbasian konutta ana girişde haştinin tavanı.....	52
Şekil 2.19. Sharifian konutunun girişindeki tavansız koridor.....	52
Şekil 2.20. Abbasian konutunun girişindeki yüksek tavan koridoru.....	53
Şekil 2.21. Tabatabayi konutunun basit avlusu.....	54
Şekil 2.22. Abbasian konutunun bahçeli avlusu.....	55
Şekil 2.23. Bahçeli avlu ile ana avlu arasındaki kot farkı.....	55
Şekil 2.24. Ale Yasin konutunda ana ve alt eksen üzerinde yer alan salonlar.....	56
Şekil 2.25. Ale Yasin konutunda A – A kesiti.....	56
Şekil 2.26. Sharifian konutunda B – B kesiti.....	57
Şekil 2.27. Buroujerdi konutun kesitinde, ana ve ikincil kapalı alanın konumu.....	57
Şekil 2.28. Buroujerdi konutunun güney cephesindeki ana kapalı alanın dış görünüşü....	58
Şekil 2.29. Buroujerdi konutunda güney kapalı alanın iç süslemeleri.....	58
Şekil 2.30. Yarım sekizgen plan şekli.....	59
Şekil 2.31. Buroujerdi konutta ana ve ikincil kapalı alanın konumu.....	60
Şekil 2.32. Bakuchi konutunda avluya bağlı havuzhanenin konumu.....	62
Şekil 2.33. Bakuchi konutunda avluya bağlı havuzhane.....	62
Şekil 2.34. Ale Yasin konutunda avludan bağımsız havuzhanenin konumu.....	63
Şekil 2.35. Badgir (rüzgar) külesi.....	64
Şekil 2.36. Buroujerdi konutun kesitinde, serdabın konumu.....	64
Şekil 2.37. Bakuchi konutun kesitinde, serdabın konumu.....	65
Şekil 2.38. Bakuchi konutunda bahçeli avu ile aynı kotta olan serdab.....	65
Şekil 2.39. Tabatabayi konutta serdabın girişi.....	66
Şekil 2.40. Saleh konutunun serdabın salonunda Şah neşin.....	66
Şekil 2.41. Tabatabayi konutunda serdabın salonu.....	67
Şekil 2.42. Ale Yasin konutunda üç kapılı odaların konumu.....	68
Şekil 2.43. Üç kapılı oda.....	68
Şekil 2.44. Tabatabayi konutunda güney cephede yer alan veranda.....	69
Şekil 2.45. Tabatabayi konutunda verandanın konumu.....	70
Şekil 3.1. Konutların haritada konumu.....	71
Şekil 3.2. (A1) Tabatabai konutun konumu.....	72
Şekil 3.3. (A1) Üç boyutlu görüntü.....	72
Şekil 3.4. (A1) Ana ve ikincil erseler.....	75

Şekil 3.5. (A2) Ale Yasin konutun konumu	78
Şekil 3.6. (A2) Üç boyutlu görüntü	79
Şekil 3.7. (A2) Ana ve ikincil erseler	82
Şekil 3.8. (A3) Bakuchi konutun konumu	85
Şekil 3.9. (A3) Kuzey cephenin dış görünüşü	86
Şekil 3.10. (A3) Üç boyutlu görüntü ve arka bahçenin konumu	89
Şekil 3.11. (A3) Ana erseler	90
Şekil 3.12. (A3) Serdabın ana erseleri	90
Şekil 3.13. (A3) Güney cephede konumlanan avluya bağlı havuzhane	92
Şekil 3.14. (A4) Abbasian konutun konumu	93
Şekil 3.15. (A4) Abbasian konutun kuzeybatı cephesinin dış görünüşü	93
Şekil 3.16. (A4) Üç boyutlu görüntü	94
Şekil 3.17. (A4) Ana ve ikincil erseler	98
Şekil 3.18. (A4) Giriş bileşenlerinin hiyerarşisi ve konumu	100
Şekil 3.19. (A5) Saleh konutun konumu	101
Şekil 3.20. (A5) Üç boyutlu görüntü	102
Şekil 3.21. (A5) Ana ve ikincil erseler	106
Şekil 3.22. (A6) Sharifian konutun konumu	108
Şekil 3.23. (A6) Üç boyutlu görüntü	109
Şekil 3.24. (A6) Ana ve ikincil erseler	112
Şekil 3.25. (A6) Giriş hiyerarşisi	114
Şekil 3.26. (A7) Bani Kazemi konutun konumu	116
Şekil 3.27. (A7) Üç boyutlu görüntü	117
Şekil 3.28. (A7) Ana erseler	120
Şekil 3.29. (A8) Boroujerdi konutun konumu	122
Şekil 3.30. (A8) Üç boyutlu görüntü	123
Şekil 3.31. (A8) Ana ve ikincil erseler	127
Şekil 3.32. (A9) Hoseinian konutun konumu	130
Şekil 3.33. (A9) Üç boyutlu görüntü	134
Şekil 3.34. (A9) Ana ve ikincil erseler	135
Şekil 3.35. (A10) Ameriha konutun konumu	137
Şekil 3.36. (A10) Üç boyutlu görüntü	139

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.1. Yapı organizasyonu	13
Tablo 2.1. Araştırma akışı	26
Tablo 2.2. Örneklem konutların kimlik bilgileri.....	29
Tablo 2.3. Merkezsel kurgunun farklı ara alanları.....	46
Tablo 3.1. (A1) Tabatabai konutu	73
Tablo 3.2. (A1) Tabatabai konutu.....	74
Tablo 3.3. (A2) Ale Yasin Konutu.....	80
Tablo 3.4. (A2) Ale Yasin Konutu.....	81
Tablo 3.5. (A3) Bakuchi Konutu	87
Tablo 3.6. (A3) Bakuchi Konutu	88
Tablo 3.7. (A4) Abbasian Konutu.....	95
Tablo 3.8. (A4) Abbasian Konutu.....	96
Tablo 3.9. (A4) Abbasian Konutu.....	97
Tablo 3.10. (A5) Saleh Konutu	103
Tablo 3.11. (A5) Saleh Konutu	104
Tablo 3.12. (A5) Saleh Konutu	105
Tablo 3.13. (A6) Sharifian konutu.....	110
Tablo 3.14. (A6) Sharifian konutu.....	111
Tablo 3.15. (A7) Bani Kazemi konutu	118
Tablo 3.16. (A7) Bani Kazemi konutu	119
Tablo 3.17. (A8) Boroujerdi konutu.....	124
Tablo 3.18. (A8) Boroujerdi konutu.....	125
Tablo 3.19. (A8) Boroujerdi konutu.....	126
Tablo 3.20. (A9) Hoseinian konutu	132
Tablo 3.21. (A9) Hoseinian konutu	133
Tablo 3.22. (A10) Ameriha konutu	138
Tablo 4.1. Avlu etrafındaki erselerin düzeni	143
Tablo 4.2. Merkezsel salonun etraftaki alanlarla birleşimi.....	144
Tablo 4.3. Merkezsel kapalı alanın etraftaki alanlarla birleşimi.....	145

Tablo 4.4. Merkezsel havuzhanenin etraftaki alanlarla birleşimi	146
Tablo 4.5. Merkezsel serdabın etraftaki alanlarla birleşimi.....	146
Tablo 4.6. Giriş hiyerarşisi.....	147
Tablo 4.7. Konutların simetrisi	149

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Konut insanların çoğu zamanını harcadıkları bir sığınak olarak, onların yaşam tarzlarının kültürel ve dini yönlerini tatmin etmenin yanı sıra fiziksel ve ruhsal olarak ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir.

Kent, mekânlarda ılımlılık yaratacak ve mekanın önde gelen mimarlık ve yaşam tarzı iletişimi için bir neden oluşturabilecek şekilde, mekân yaratmak için uygun yollar organize edebilen mimarların çalışmalarını ve çabalarını sergileme yeridir. Dünyadaki birçok eski binaya bakıldığında, insan yaşamı ile mekanın mimarisi arasında makul bir ilişki olduğu göze çarpmaktadır. Mekanla kimliği üzerine çalışmaları olan Christopher'in dediği gibi:

“Eski binaların kimliği, çevreleriyle bütünleşen parçalarının her birinden gelir. Onlar çevresindeki güçleri tanıyabilir ve çevre - insan doğası ilkesine uyarlar (Christopher, 1979).”

Bu çalışmada Kaçar dönemine ait İran geleneksel konutları araştırılmıştır ve esas olarak İsfahan ilinde yer alan, İslam mimarisinin güzel bir örneği olan, Kaşan kentine, odaklanmaktadır. Kaşan konutlarının tasarımının farklı yönlerine odaklanmaya başlamadan önce, İslam mimarisinde sanatın rolünü tanımlamak önemlidir. Geleneksel mimarlık ve saf sanat arasında birebir bağlantı vardır.

Doğu sanatı maneviyata dayanmaktadır. Toplum, halk tarafından oluşturulmuş geleneklere daha fazla önem verir. İran geleneksel sanatı, insan ruhunu bir araya getirmeyi amaçlar; Mimarlık ise insan yaşamının belirli yönlerine uygun bir ortam yaratmaya çalışır. Bu tür mimari, insan inançlarına ve kişisel düşlerine, düşüncelerine ve yüksek ruhsallığa saygı duymakta ve aynı zamanda güvenlik ve mahremiyet sağlamaktadır (Hajighasemi, 1997).

Mimaride, manevi konuların önemine ek olarak, İslam mimarları, iklim ve çevreyi en önemli faktörlerden biri olarak kabul etmiştir. Kullanıcı, çevre ve iklim arasında bir

korelasyon oluşturur ve bu korelasyon konut formunu ortaya çıkarır (Memarian & Sadoughi, 9 Dec 2011).

İran'ın merkezinde bulunan ve M.Ö. 6000 yıllarına dayanan antik kent Kaşan, medeniyetin öncelikleri arasında sayılabilir. Yazları çok sıcak ve kışları çok soğuk, karasal bir iklim bölgededir. Kaşan'da gündüz ve gece sıcaklığı arasındaki fark çok yüksektir. Kavir Çölü ile yakınlığı buna sebep olmaktadır (Tolou Behbood, Taleghani, & Heidari, 2010).

Su kaynaklarının yetersizliği, az sayıda yeşillik olması ve bölgeye kum serpiştiren çöl rüzgarları buradaki zor durumun ana nedenleridir. Bu iklim koşulunda bir uyum yaratmak için, yerel mimarlar bu tür hava koşullarına tepki olarak bazı stratejiler uygulamıştır. Mimarlar, tasarımlarını çevresel kaygılara dayandırır ve insan ve çevre arasındaki sürdürülebilir etkileşim gözlenir. Kaşan'daki konutların mimarisi, toplumun ihtiyaçlarına göre tasarımlar inşa etmek için çeşitli prensiplere dayanmaktadır (Ghobadian, 2014).

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, Kaçar döneminde Kaşan konutlarının mimarisini düzenleyen ilke ve kriterleri inceleyerek bir analiz yapmaktır.

Çalışma; konutların mimari tasarım ilke ve kriterlerinin incelenmesi, bileşenlerinin incelenmesi ve plan analizleri şeklinde üç aşamada ele alınmıştır. Bileşenler girişler, kapalı alanlar, salon, havuzhane ve üç kapılı vs gibi başlıklar altında incelenmiştir. Bu üç aşamanın sonucunda elde edilen veriler ile genellemeler yapılarak diğer konutlar için bir model ve ölçü kriteri elde edilebilir.

Çalışma kapsamında Kaşan konut özelliklerini en iyi şekilde gösterdiği düşünülen on konut ele alınmıştır. Her bir konut yukarıda bahsedilen şekilde tek tek ele alınmıştır. Yapılan tespitler analiz edilerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Kaçar döneminde bu güne değin Kaşan'ın tarihi hakkında derinlemesine araştırma yapılmamış olması bu araştırmanın sınırlamalarından biridir.

1.3. Araştırmanın Sınırlamaları

Kaşan'da çok sayıda konut örneğinin yıkılması ve zaman kısıtlaması nedeniyle çalışma kapsamında 10 konut ele alınmıştır.

Konutları ziyaret ederken bazı sakinlerin isteksizliği erişimi zorlaştırdı ve bazı durumlarda imkansız hale gelmesine neden oldu. Bazı mekanların, özellikle bodrumların ve hizmet alanlarının yıkımı ve yok edilmesi, onları incelemeyi zorlaştırdı. Bazı konutlar hakkındaki kayıtların ve kaynakların azlığı incelemelerini sınırladı. Mimari çalışmaların ve literatür eksikliği bu konuda diğer kısıtlamalar arasındaydı.

1.4. İran Genelinde Geleneksel Konut Mimarlığı

1.4.1. Tarihi

İran M.Ö. 3000 yılından beri bilinmektedir. Elamlıların M.Ö. 3200-640 yıllarında kurdukları imparatorluk bilinen en eski imparatoruktur. Persli Keyhüsrev (Kuruş, II. kiros) Pers veya Ahameniş imparatorluğunu, Elamlıların yerine Medlerin kurmuş oldukları imparatorluğu M.Ö. 530 yılında yıkmış ve Anadolu'nun büyük bir bölümü de dahil olmak üzere egemenliği altına alarak kurmuştur. M.Ö. 330 yıllarında İskender komutasındaki Yunanlılar bütün İran topraklarını ele geçirmiştir. Bu dönemden sonra Parth'ların ve Sasani'lerin egemenliği İran topraklarında devam etmiştir. İran topraklarına giren İslam orduları, Azerbaycan, Taberistan, Cürcan, Rey, Kum, Qezvin, Zencan, Hemedan, İsfahan ve Horasan'ı ele geçirmeleriyle Sasani'lerin çöküşü gerçekleşmiştir. Şeyh Sefiyyeddin Erdebili soyundan gelenler hicri 8.yüzyılın başında İran'da bir tarikat düzenlemişler, bu nedenle tarikata Safevi'ler adı verilmiştir.

İran'da Safavi Hanedanını, Şah İsmail Akkoyunlular Devletini yıkarak kurmuştur. O zamanda Şiilik devletin resmi dini olmuştur. Osmanlı Sultanı Yavuz Sulta Selim 1514 yılında Çaldıran'da, Şah İsmail'I ağır bir yenilgiye uğratmıştır ve Tebriz'i ele geçirmiştir. Şah İsmail'in ölümünden sonra oğlu Tahmasb tahta geçmiş, o dönemde de İran tamamıyla Osmanlıların egemenliği altına girmiştir.

Safavi Hanedanından sonar İran'da Nadir Şah ile birlikte Afşar soyunun egemenliği başlar ancak uzun sürmez ve Nadir Şah'ın öldürülmesinden sonra bir iktidar boşluğu olur ve bundan sonra üç ayrı rakip (Zend'ler, Afganlar ve Kaçarlar) tahtı ele geçirmek için ortaya çıkar. Zend'lerin yönetimi 40 seneye varmayacak kadar kısa bir zaman sürecinde olur. Zend'lerden sonra 1925 yılına kadar Kaçar'lar ülkeyi yönetirler. Pahlevi sülalesi 1925-1979 yılları arasındaki dönem ve en gergin dönem, ikinci Dünya Savaş yılları İran tahtında bulundu. Şah ülkede "Beyaz Devrim" adı altında 1963 yılında büyük çapta ekonomik ve sosyal reformlar yapar. İran Ortadoğu'da, her geçen gün artan petrol gelirleri ve ülke savunması için yapılan büyük harcamalarla, askeri açıdan söz sahibi ülkeler arasına çıkartır ve bu süreçte Fransa'da sürgünde bulunan İranlı Şii lider Humeyni, milletin Şii inancından yararlanarak Şii'leri birleştirir. İçten ve dıştan bir çok uğraşlar neticesinde Humeyni İran'a hakim olur ve Şah ailesi İran'ı terk eder. O tarihten bu yana İran İslam Cumhuriyeti tarafından yönetilmektedir (Ghobadian, 2014).

1.4.2. Coğrafyası

İran Asya'nın batısında yer almaktadır, kuzeyinde Azerbaycan cumhuriyeti ve Hazar denizi, güneyinde Basra ve Umman körfezleri, doğusunda Afganistan ve Pakistan ve batısında ise Türkiye ve Irak bulunur. 1,648,195 Km² Kapsamı var ve dünyanın en büyük 18. ülkesi olarak bilinir. , Başkenti Tahran, resmi dili Farsça ve 81,824,270 nüfüsü vardır.

Şekil 1.1. İran'ın haritadaki konumu (Kasmayi, 2015)

İran'ın geniş bir kısmı geniş çöller ve yüksek ovalardan oluşmuştur. Ülkenin yüksek bir ovidan oluşan bölümü kuzeyde Elburz dağları, güneybatıda ise Zağros Dağları ile sınırlıdır. Bu ovidanın merkezi, Deşt-e-Kevir (Tuz çölü) ve Deşt-e-Lüt (Kum çölü) adlı iki büyük çölle kaplıdır. Yağışlı mevsimlerde dağlardan gelen seller tuzları getirerek, Deşt-e-Kevir'e bırakılır, mevsim kuraklaşınca çölün yüzeyinde bir tuz tabakası meydana gelir. İran'ın merkez platosunun büyük bir kısmında yılın yarısından fazla, bir damla bile yağmur yağmaz ve bu bölgede yaşayan insanların tarih boyunca önemli problemlerden biri içme suyu bulup depolamadır (Ghobadian, 2014).

İran topraklarının büyük bir kısmı deniz seviyesinden 1000 m'den daha yüksektir. Kuzeyde 3000 m'yi geçen İran Kuzey Sıradağları bulunmaktadır. İran'ın bu bölümünde Hazar denizini İran'ın iç bölgesindeki yaylalardan ayıran Elburz Dağları 4000 m yüksekliğe kadar ulaşır. Doğuya doğru bu dağlık alan alçalır ve daralır. Elburz Sıradağlarının batısında ise, Urmiye Gölü ve Azerbaycan dağlık bölgesi uzanır. Urmiye Gölü'nün hemen doğusunda Tebriz Ovası yer alır. Urmiye Gölünün en derin noktası 14 m, yüzölçümü ise 5000 km²'dir. İran'ın güneyini çevreleyen sıradağlar, Güney İran Dağları adı altında toplanır. İran'da ayrıca birçok volkanik dağlar vardır. Deşt-e-Kevir, en düz olan en geniş çöllerinden biridir. Khuzestan Ovası, Mezopotamya'nın bir uzantısıdır. İran, büyük ırmakları bulunmayan bir ülkedir. Az olan akarsularından Karun, Akçay ve Karaçay başlıcalarıdır.

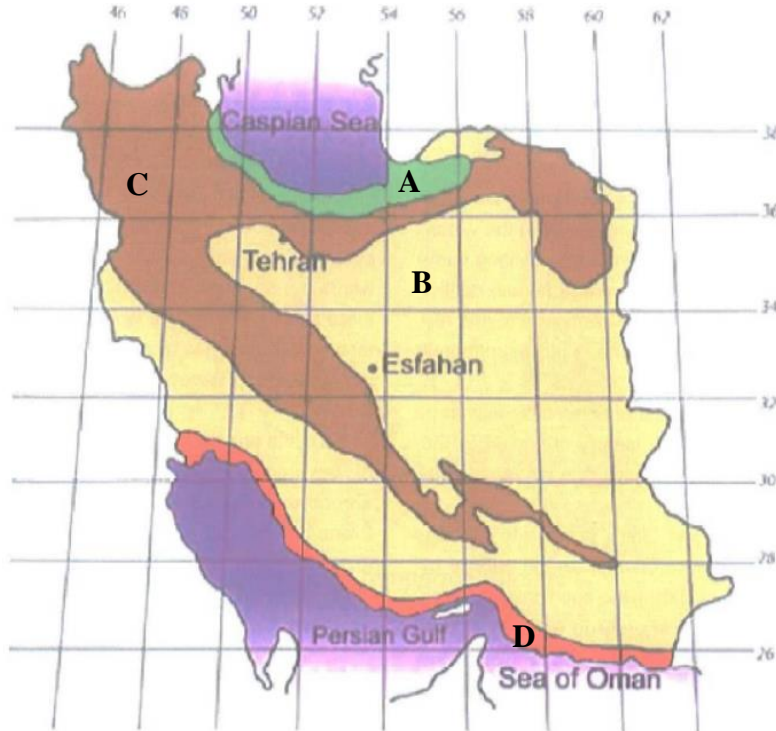
1.4.3. İklimsel Özellikleri

İran platosu iklimsel açıdan dünyanın en kurak bölgelerinin içinde yer almaktadır. İran'ın merkezinden geçen çöl, Afrika'nın doğusundaki Atlantik okyanusunun sahillerinden başlayan, İran, Afganistan ve Türkmenistan'a kadar uzanan Arabistan'ın ve Afrika'nın kuzeyinin kurak çölleridir. Bu bir genel sınıflandırmadır ancak, İran'ın birçok bölgesi kurak iklime sahiptir ve yağmur yağışı ortalaması dünyanın başka bölgelerinden çok daha düşüktür. Buna rağmen İklim bakımından İran, birbirinden çok farklı bölgelerin bulunduğu bir ülkedir (Kasmayi, 2015). Hazar denizine bakan kısımlar çok nemli ve daima yağışlıdır. Bu bölge dışındaki bütün İran toprakları astropikal kurak bölge içindedir.

Hazar denizinin kuzeyini çevreleyen Elburz Dağlarının kuzey yamaçları yıllık ortalama 1000-1500 mm ile bol yağış aldığından dolayı zengin ormanlarla kaplıdır. Bu dağların eteklerinde sıralanmış bulunan dar kıyı ovaları çok nemlidir. Bu bölgedeki nem oranı genellikle %80 üzerindedir ve bu mesele insanların çalışmasını ve hareketini engellemektedir (Ghobadian, 2014).

Güneyde iklim daha ılımandır ancak, genelde belirgin bir sıcaklık söz konusudur. İsfahan kenti yıllık yalnızca 120 mm yağış alır. Yağmur genel olarak kış mevsiminin sonunda ve yaz aylarının başlarında yağmaya başlar. Denizden yüksek dağlarla ayrılan iç ovalar yaz boyunca Akdeniz'in hava basıncı düşüklüğünden etkilenmez. Bu iklimin yazları çok sıcak, kışları ise çok soğuktur. İran'ın kuzeyindeki Basra körfezi kıyıları ise nemli ve sıcaktır. İran, iklim olarak, coğrafi özelliklerine göre dört bölgeye bölünmüştür:

- A. Ilıman ve nemli iklim (Hazar denizinin güney kıyıları)
- B. Sıcak ve kuru iklim (İran platosunun çöl bölgeleri)
- C. Soğuk iklim (İran Platosunun Yüksek ve Dağlık Bölgeleri)
- D. Sıcak ve nemli iklim (Basra Körfezi Kuzey Kıyıları) (Kasmayi, 2015). (Şekil 1.2.)

Şekil 1.2. İran'ın iklim bölgeleri (Ghobadian, 2014)

A. Ilıman ve nemli iklim

yıl boyunca yağmur yağan, en çok yağış olan ve yeşillikli olan bu iklim bölgesi Hazar Denizin kıyısındadır. Yaz aylarında hava sıcaklığı genellikle 25 ° C ile 30 ° C arasında ve gece 20 ° C ile 23 ° C arasında, kış aylarında ise genellikle sıfırın üzerindedir. Gilan, Mazenderan ve Gölüstan illeri bu bölgededir (Kasmayi, 2015).

B. Sıcak ve kuru iklim

Yarı tropikal alanların çoğunu içeren bu iklim bölgesi, rüzgarlar nedeniyle çok kurudur. Bu bölgelerde doğrudan güneş ışığı yoğundur. Gökyüzü yılın çoğu zamanında bulutsuzdur. Ancak genellikle öğleden sonraları, hava katmanlarının yere yakın olarak ısınması ve hareket etmesi nedeniyle, sis ve toz fırtınası ortaya çıkar.

Düşük nem ve gökyüzünde bulutların olmaması, bu bölgelerde sıcaklık aralığının artmasına neden olur. Yaz aylarında, gün boyunca güneş ışığı zemin seviyesini 70 ° C kadar ısıtırken gece 15 ° C veya daha düşük seviyeye ulaşır. Bölgede, yaz mevsiminde hava aşırı sıcak ve kurudur, kışın aşırı soğuktur. Bu iklimi iki bölgeye ayırmak için:

Yarı Çöl Bölgesi: İran'ın kuzey, batı ve güney yükseklikleri yarı çöl bölgesi iklimine sahiptir.

Çöl bölgesi: İran'ın merkez, doğu ve doğu güney platosu kuru çöl iklimine sahiptir. Yaz ve kış arasında ve yaz aylarında gece ve gündüz arasındaki yüksek sıcaklık farkı vardır. Deşt-e-Lüt (Kum çölü) alanı, İran'daki en düşük bağıl nem oranına sahiptir ve en sıcak bölgesidir.

Tahran, Meşhed, İsfahan ve Şiraz yarı çöl bölgeleri arasındadır ve Zahedan ve Yazd gibi şehirler çöl alanları arasındadır (Kasmayi, 2015).

C. Soğuk iklim

Batı dağları (İran'ın merkezi sıradağlarının batı yamaçlarını içerir) en sıcak aydaki havanın ortalama sıcaklığı 10° C'den fazla ve en soğuk ayda ortalama asgari hava sıcaklığı 3 ° C'den az olduğu için, vadilerin yoğun ısı yaz aylarında yüksek ve kış aylarında çok düşüktür. Kışları uzun ve soğuktur, yılın birçok ayı ise buzla kaplıdır. Yaz aylarında yağış miktarı düşük ve kış aylarında yüksektir. Bahar kısadır ve kışları ve yazları ayırır. Tebriz, Urmia, Sanandaj ve Hamedan şehirleri bu iklimde yer almaktadır (Kasmayi, 2015).

D. Sıcak ve nemli iklim

Zagros Sıradağları'nın sayesinde merkez platosundan ayrılan, İran'ın güney sahili sıcak ve nemli iklim bölgesi içinde yer alır, yazlar çok sıcak ve nemli ve kışlar ılıktır. Bu bölgede, yaz aylarında maksimum hava sıcaklığı 35 ile 40 ° C ve maksimum bağıl nemi yüzde 70'e ulaşır. Bu iklimde, tüm mevsimlerde nem oranı yüksektir ve bu nedenle gece ve gündüzleri ve farklı mevsimlerde hava arasındaki sıcaklık farkı düşüktür.

Bu bölgelerde yüzey ve deniz seviyesi arasındaki hava sıcaklığı farkı deniz esintileri ve kuraklık oluşmasına neden olur. Güneş ışığının yoğunluğu yüksektir. Bandar Abbas, Jask, Abadan ve Ahvaz kentleri bu iklimin kentleri arasındadır. Genel olarak, Basra Körfez sahilinde yağışlar daha düzenliken, Umman Denizi'nin kıyıları Hint Okyanusu'nun rüzgarlarından etkilenir ,düzensiz yağmur ve çok fazla kuru yıla sahiptir (Kasmayi, 2015).

1.5. İran Geleneksel Konut Mimarlığı

İran geleneksel konut mimarlığı dört iklim bölgesine göre şekillenmektedir. Burada bu dört bölge üzerindeki mimari özellikler ele alınacaktır.

1.5.1. Ilıman ve Nemli Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi

1. Binayı aşırı nemden korumak için evler ahşap kolon üzerine inşa edilmiştir. Ancak nemin daha az olduğu dağların eteklerinde, evler genellikle taş ve kerpiçtir.
2. Odaları yağmurdan korumak için, odaların etrafında geniş ve üstü kapalı revaklar oluşturdular.
3. Çoğu bina, minimum ısı kapasitesine sahip malzemelerle inşa edilir ve eğer ağır yapı malzemeleri kullanılırsa, kalınlıkları minimumda tutulur. Günlük hava sıcaklığı dalgalanması düşük olduğunda, ısı depolama önemli değildir. Ağır yapı malzemeleri büyük ölçüde havalandırma etkisini azaltır.
4. Bu bölgenin tüm binalarında, istisnasız doğal havalandırma kullanılır. Genel olarak, planlar geniş ve açıktır. Fiziksel formları daha geometrik, uzun ve dardır. Odaların

içinde doğal havalandırmayı sağlamak için rüzgar esintisinin kullanımını en üst düzeye çıkarmak amacıyla, binaları deniz meltemi yönüne bağlı olarak konumlandırılır. Yoğun ve uzun süreli rüzgarlardan korumak için, binaların rüzgar alan kısımları tamamen kapalıdır.

5. Binalar merkezi olmayan ve dağınık bir şekilde düzenlenmiştir.
6. Bu bölgede yağış nedeniyle, çatılar eğimlidir (Kasmaı, 2015).

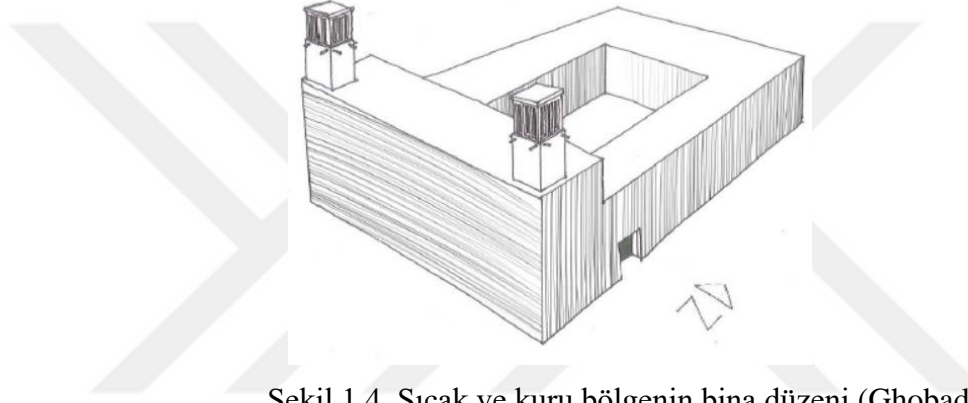

Şekil 1.3. Ilıman ve nemli bölgenin bina düzeni
(Ghobadian, 2014)

1.5.2. Sıcak ve Kuru Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi

1. Binalar, yüksek termal kapasiteye sahip tuğla ve kerpiç ile inşa edilmiştir.
2. Bina planları mümkün olduğunca yoğun ve binanın dış yüzeyi hacminden daha az olmasına dikkat edilmiştir. Bu yoğunluk, hem yaz hem de kış aylarında binanın dış duvarlarındaki ısı değişim miktarını en aza indirir ve sonuç olarak, yaz aylarında ısının etkilerini ve kışın kaybını büyük ölçüde önler.
3. Dış yüzeylerde mümkün olan maksimum gölge oluşturulur.
4. İklimsel nedenlerden dolayı ahşap malzeme eksikliğinin sonucu, çatılar genelde tonozlu ya da kubbelidir. Herhangi bir iskelet olmadan kerpiç ve ham tuğla ile yapılmıştır. Yarı çöl bölgelerinde ise havadaki nispi ılımlılık ve ahşap malzemelerin oluşumuna el vermektedir, bu nedenle, çatıların çoğu ahşap ve düzdür.

5. Genellikle yüzeyler beyaza boyanmıştır.
6. Bu bölgelerde, binalardaki pencere sayısı ve büyüklüğü minimum düzeydedir ve etrafı çevreleyen yüzeyden yansıyan ışınların sızmasını önlemek için pencereler, duvarların üst kısımlarına gömülü bir şekilde konumlandırılmıştır.
7. Dışarıdaki sıcak havanın binaya girmesi engellenmiştir. Doğal yollarla havayı soğutmak için rüzgar kuleleri düşünülmüştür.
8. Havuz ve bahçeli iç avlular; ağaçlar ve su konuttaki nemi artırır, serinlik sağlar.
9. Bu iklim bölgesindeki yapılar güneyden güney doğuya doğru yönelir (Kasmayi, 2015).

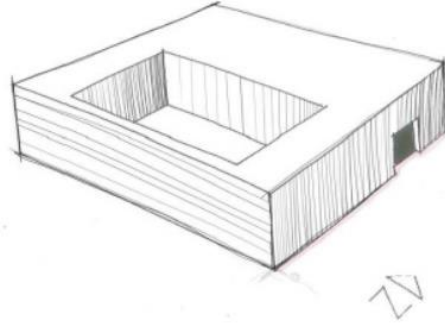
Şekil 1.4. Sıcak ve kuru bölgenin bina düzeni (Ghobadian, 2014)

1.5.3. Soğuk Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi

Soğuk bölgelerdeki mimari, temel olarak sıcak ve kuru bölge mimarisi ile büyük benzerlikler göstermektedir. Aralarındaki tek fark, soğuk bölgelerde ısı kaynakları binanın içinde bulunmasıdır.

1. Bina planları mümkün olduğunca yoğundur.
2. Cephelerdeki açık pencere yüzeyi en aza indirilmiştir.
3. Isı yalıtımı ve ısı kapasitesi olan yapı malzemeler kullanılmış.
4. İç hava değişimi ve doğal havalandırma en aza indirgenmesiyle bina içindeki ısının binanın dışına çıkması engellenmiştir.
5. Düz çatıların seçimi ve kar birikimleri ısı yalıtımı olarak kullanılmıştır.

Bu iklim bölgesinde, sıcak ve kuru iklim bölgesinden farklı olarak, kış aylarında binalarda güneş ışığından kaynaklanan ısı kullanımının gerekliliğidir. Güneş ışığından kaynaklanan ısı enerjisini kullanmak için, dış yüzeyler koyu renkte seçilir ve pencerelerin boyutları sıcak ve kuru bölgelere göre arttırılmış (Kasmayi, 2015).

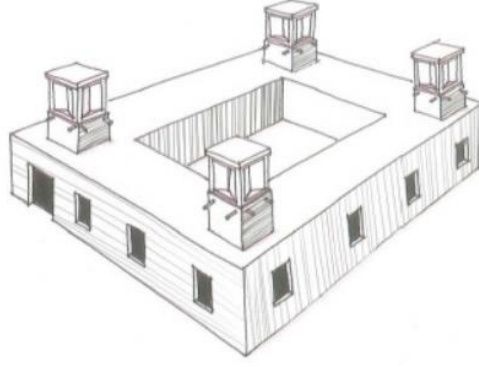

Şekil 1.5. Soğuk bölgenin bina düzeni (Ghobadian, 2014)

1.5.4. Sıcak ve Nemli Bölgenin Geleneksel Konut Mimarisi

Sıcak ve nemli bölgelerin mimarisi ılıman ve nemli bölgelerin mimarisinde kullanılan prensiplerle benzerlikler göstermektedir.

8. Isı yalıtımı ve ısı kapasitesi az olan yapı malzemeler kullanılmış.
9. Binalar gölgeye yerleştirilmektedir. Bu bölgede de, hem yağmurun odalara girmesini önleyen hem de odaların duvarlarına tam bir gölge yaratan geniş ve kapalı revaklar kullanılmış.
10. Denize yakın bölgelerde denizin serin esintilerinden faydalanmak üzere büyük rüzgar kuleleri kullanılmıştır.
11. Bu bölgelerde havanın yüksek sıcaklık ve nem oranı nedeniyle, doğal havalandırma oranı çok önemli değildir (Kasmayi, 2015).

Şekil 1.6. Sıcak ve nemli bölgenin bina düzeni (Ghobadian, 2014)

Tablo 1.1. Yapı organizasyonu (Kasmayi, 2015)

İKLİM TİPİ	MİZEME TİPİ	PLAN TİPİ	ÇATI TİPİ	YERLEŞME ŞEKLİ*	BİNA İLE ZEMİNİN BAĞLANMA ŞEKLİ	PENCERELERİN SAYISI VE SEVİYESİ	DOĞAL HAVALANDIRMA KULLANIM ORANI	KENT DOKUSU	DIŞ BOYA TİPİ
Sıcak ve kuru	Yüksek ısı kapasitesi	Yoğun	Kubbeli	Güneyden güney doğuya	Zemine oturmuş	Az	Az	Yoğun	Açık
Saguk	Yüksek ısı kapasitesi ve direnci	Yoğun	Düz	Güney doğudan güney batıya	Zemine oturmuş	Az	Az	Yoğun	Koyu
Ilman ve nemli	Düşük ısı kapasitesi	Yaygın	Eğimli	Doğudan batıya	Ahşap kolonların üzerinde	Çok	Çok	Yaygın	Serbest
Sıcak ve nemli	Düşük ısı kapasitesi	Yaygın	Düz	Güneyden güney doğuya	Zemine oturmuş	Orta	Azdan çoğa**	Yaygın	Açık

* Sadece güneş radyasyonu dikkate alarak

** Mevsime bağlı olarak

1.6. Kaçar Dönemi Kaşan Örneğine Ait Bilgiler

1.6.1. Kaçar Dönemi Tarihi, Kültürü ve Geleneksel Mimarisi

Kaçar Devleti 1779 yılında Kerim Han Zend, Zend Hükümeti'nin kurucusunun ölümünden sonra yönetimini Agha Mohammad Han'ın devleti ele almasıyla başlamış ve Ahmet Şah'la 1925 yılında sona ermiştir. Safavi Hükümeti'nden önce İran, Orta Asya ülkeleri ve ona bağlı olan devletler tarafından yönetilmiştir ancak Safavi Hükümeti'nin başa geçmesiyle milliyetçilik daha çok artmış ve güçlenerek daha kendine bağlı bir devlet ortaya çıkarmıştır (Ghobadian, Memarie Tehran teye dore Naser al-din shah, 2004).

Kaçarlar Türkmen kabile liderlerinden oluşmuş ve Safavi döneminde İran'ın Esterabad kentine yerleşmişlerdir.

Agha Mohammad Han, Safavi Hükümeti'nin çökmesiyle 1786 yılında Kaçar Devleti'nin kurucusu olarak tahta oturmuş ve Tahran'ı başkent olarak seçmiştir.

Agha Mohammad Han'dan sonra Tahran kenti Fethali Şah döneminde tasarım ve mimari açıdan nerdeyse Avrupa ülkelerinin standartına ulaşmıştır. Lükse çok önem veren Fathali Şah, devletin tabanının çok güçlü ve sağlam görünmesi amacıyla portresini abartılı bir şekilde mücevher ve ipek kumaşlara çizdirmiş ve sanatı güç gösterisi olarak kullanmıştır. Fathali Şah'tan sonra Nasirettin Şah'ın tahta geçmesiyle Kaçar Devleti güçlenerek büyük gelişmeler kat etmiş, eski dönemlere nazaran sosyal, sanatsal ve kültürel alanlarda yeniliklere yer vermiştir. Nasirettin Şah 1911 yılında ilk İran Şahı olarak savaş amacı dışında seyahat yapmak için Avrupa'ya gitmiştir. Avrupa'da yapılan binalar, tablolar, freskler ve şehirleşme tarzı onu o kadar etkisi altına almıştır ki saltanatı sırasında İran'daki bütün binalar ve şehir planlamalarında hatta resim, heykel ve diğer sanat alanlarında da batı esintilerini azda olsa görmek mümkündür (Kateb, 2012).

Nasirettin Şah 50 yıllık saltanatı sırasında, İran'da bilim ve fen alanında açılan ilk üniversite olan Darol Fonun kurulmuştur.

Tahran'da şehir kuleleri Rönesans mimarisinden esinlenerek yapılmış, ressam Kemallul Mulk perspektifi resimlere taşımıştır. Konutlardaki sütunlar bu dönemde önemli rol oynamaktadır. Kaçar Döneminde eğimli çatı yapımı gelenek haline gelmiş ve dış cephede sütun yapılmasına sebep olmuştur. Tahran kentinin her bir yanından Barok mimarisinden esinlenerek yapılan bu bol motifli kolonlar, saraylar, villalar ve zengin kesimin yaşadığı konutlarda boy göstermeye başlamıştır. Kaçar Döneminde yapılan Avrupa Barok tarzını yansıtan binalar, yoğun olarak görülmesi bu dönemin İran Barok tarzı olarak adlandırılmasına neden olmuştur (Kiani, 2000).

Avrupa'nın Fransa Neo Klasik mimarisi Kaçar Döneminin ilham kaynağıdır hatta Kaçar Döneminin en ünlü mimarlarından olan Ustad Ali Muhammet Han Sanei birçok binayı resimler ve kartpostallardan esinlenerek yapmıştır. Bu dönemde yapılan binalar daha çok hafıza ve düşünce gücüne dayalı yapılan eserlerdir ve İran Barok tarzını saraylar, konutlar ve hatta sokaklarda ortaya koymaktadır (Khiyabani, 2016).

Mimar Muhammet Kerim Pirniya tarafından İran geleneksel mimarisi 6 tarz olarak sınıflandırılmıştır. Bu tarzlar ülkedeki sosyal, siyasi ve kültürel yapıdan esinlenerek ortaya çıkmıştır.

- A. Parsi Tarzı (Ahameniş'ler) M.Ö. 6. – 4. YY
- B. Parti Tarzı (Sasani'ler- Arşaklılar (Eşkani'ler)) M.Ö. 4. YY-İslamiyet'e kadar
- C. Horasani Tarzı (Seffar'ler-Tahiri'ler-Gazneli'ler) M.S. 8. YY – M.S. 11. YY
- D. Razi Tarzı (Samani'ler-Selçuklu'lar-Harezmsahi'ler) M.S. 12. YY- M.S. 14.YY
- E. Azerbaycan (Azeri) Tarzı (İlhanlılar-Timurlular) M.S. 14. YY Başından-M.S. 16. YY
- F. İsfahani Tarzı (Safevi-Avşar'lar-Zendiyye-Kaçar'lar) M.S. 16. YY Başından- Kaçar Dönemin ortalarına kadar.

Kaçar Dönemi mimarisi İsfahani tarzı mimarlığı özelliklerini taşımaktadır. İsfahani Tarzı, İran mimarisinin en son tarzıdır. Bu tarz Azerbaycan'ın yerli mimarisidir. Bu tarzın doğum yeri İsfahan şehri değildir ama bu tarzın en iyi binaları İsfahan'da yapılmıştır (Pirniya, 2013).

Kaçar Dönemi mimari anlayışını iki başlık altında kategorileştirmek ve bu dönemde iki farklı tarzi, bir arada görmek mümkündür. Birincisi geleneksel, ikincisi ise kamusal mimari tarzını yansıtmaktadır (Khiyabani, 2016).

“Geleneksel mimari tarzın” mutlak bir şekilde bu döneme ait olduğu söylenememektedir. Bu dönemde mimarlar tarafından yapılan binalar genellikle usta çırak ilişkisini yansıtmış ve bina yapısı, form ve kavram olarak nesilden nesille yayılarak eski mimari yapılar örnek alarak tasarlanmıştır.

Kaçar hükümeti sırasında devlet mensupları, soylular ve zengin kesim için yapılan binalar daha çok Nasirettin Şah Döneminde yapılmış ve hükümet ve devlet adamlarına özel olarak yapılmış yapılar olduğundan dolayı “Kaçar Kamusal Mimari Tarzı” olarak adlandırılmıştır.

Kaçar dönemi mimari özellikleri altı başlıkta toplanmıştır (Pirniya, 2013):

1. İran mimarisindeki tasarım ve işlevlerin bir bütün şeklinde yansıtılması.
2. Desenlerin ve inşaat tekniklerinin daha özgürce kullanılması.
3. Avrupa ve batıdan gelen kavramları içinde barındırmak.
4. Kimliği olan eklektik bir mimari tarzını yansıtmak.
5. Geniş ve çeşitli bir şekilde renk kullanımı.
6. Büyük hacimli binaların yapılması.

Bulduğu bölgenin koşullarına uygun, kalabalık ailelere göre yapılmış olan geleneksel konut, tarihi, kimlik, kültür ve yaşam biçiminin bütünleştiği mekânsal bir model olmuştur. Geleneksel konut bulunduğu bölgenin koşullarına göre oluşturularak gelişmiştir ve yapımında birçok faktör göz önünde bulundurulmuştur. Fiziksel faktörler arasında iklim ve yerleşim alanları yer alırken mahremiyet, dini inançlar ve adetler, sosyal ilişkiler ve yaşam şekli gibi faktörler de önem taşımaktadır. İran mimarisinde yapılan kamusal binalar konut binaları kadar önem taşımamaktadır. İçe dönük yapılan binalar İran mimarisi ve şehir planlamasına hakim bir özelliktir (Khiyabani, 2016).

Kaçar dönemi mimarisinde konut özellikleri:

1. Binanın tam ortasına konumlanan veranda ve iki tarafında yapılan odalar
2. Dikdörtgen şeklinde tasarlanan planlar
3. Pencere yüzeylerinin yere kadar inerek geniş bir görüş açısı sağlanması,

4. Bodrum katında yapılan alanlar ve tuğla süslemeleri
5. Bina içinde yer alan havuzhaneler
6. İç Mekânları serinletmek amacıyla yapılan rüzgar kuleleri (Şekil 1.7.)
7. Girişlerde yapılan kolon ve kolon süslemeleri
8. Yüksekte yapılan verandalar
9. Binanın tam ortasında yapılan ikiz merdivenler
10. Odaları birbirlerine bağlamak amacıyla yapılan üç kapılar (bütün odaların ışık görmesi amacıyla yapılmaktadır.)
11. Alan çeşitliliği ve bir birine bağlanan alanlar
12. Eğimli çatılar

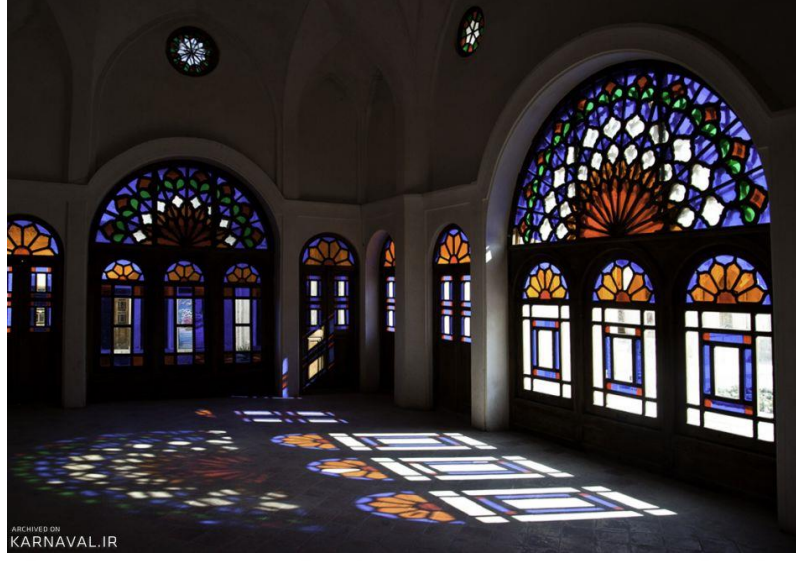

Şekil 1.7. Rüzgar kulesi

İran mimarisinde iklime ve coğrafi konuma uygunluk en önemli özelliklerinden biridir ve iklim uyumu binaların yapımında İran mimarisinin ilkelerinden olmuştur.

Kaçar dönemi mimarisi, İran geleneksel mimarisinin temellerini ve ilkelerini geliştirerek yeni oluşumların ortaya çıkmasına sebep olmuş ancak yeni ve farklı bir mimari akımını ortaya koymamıştır. Aslında Kaçar dönemi mimarisi İran geleneksel mimarisin modern mimariyle birleştiren ve bunun için Avrupa sanat ve mimarisinden etkilenen bir dönem haline gelmiştir. Kaçar mimarisinin en önemli özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Dikey pencere ve renkli cam kullanımı (Orsi) (Şekil 1.8.)
2. Kırmızı ve bordo renkli fayansların kullanımı
3. Londra çiçeği adı verilen motifinin fayanslarda kullanımı (Gole Landani)
4. Saraylarda çatı etrafında kullanılan süslemeler
5. Takhte camşidde bulunan motiflerin binalarda kullanımı (Persepolis- Takhte Jamshid)
6. Binaların dış cephesinde Avrupa ve batı motiflerinin kullanımı
7. Girişlerde yapılan büyük ve yüksek verandalar
8. Binaların merkezini vurgulamak adına yapılan kolon ve kolon başlıkları
9. Yüksek ve heybetli bina yapımı
10. Taş, demir ve çimento kullanımı. Bu dönemde baskın bir şekilde binalarda sarı ve turuncu renklerin kullanımı daha sonra Kaçar döneminin bir simgesi haline gelmiştir (Khiyabani, 2016).

Şekil 1.8. Dikey kapı, pencere ve renkli cam süslemesi(Orsi) (URL-2)

Şekil 1.9. Kaçar Dönemi Kaşan (URL-6)

İran toprakları çok sayıda doğal ve kültürel çeşitliliğe sahiptir. Yakın yerleşimlerde bile mimarinin ve değişkenlerin özelliklerinde görünen farklılıklar bunun sonucudur. Kaçar döneminin konutları Kaşan'da ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz, bu dönemin konutları başka bir şehirde ele alınmış olsaydı farklı bir biçimde kurgulanırdı.

Çalışmanın bu bölümünde Kaşan'a ait coğrafi, iklimsel ve tarihi bilgilere yer verilecektir.

1.6.2. Kaşan'ın Tarihsel Gelişimi, Konumu, Coğrafyası ve İklimi

- Tarihsel Gelişimi (İslam dönemi)

Kaşan, tarihi geçmişi olan bir şehirdir, tarih boyunca, şehir tahrip olma, yeniden yapılanma, durgunluk, sanayi ve ticaret gelişimi ile karşı karşıya kalmıştır. İslam'ın ilk dönemlerinde olduğu gibi, Moğol istilası ve Afganların isyanı, durgunluğa sebep olmuştur (Farrokhyar, 1991).

23 ve 24 Hicri yıllarında Kaşan, Qom ve İsfahan ile aynı zamanda Müslümanlar tarafından savaş açılmış. Şehir inatla Araplara karşı direnmiştir, ancak kalelerin kaybı neticesinde teslim olmuş ve şehir harabe haline gelmiştir. Bundan sonra Kaşan Hicri 2. yüzyılın ikinci yarısına kadar bağımsız bir şehir olmamıştır (Ashtiani & Pirniya, 1985).

Kaşan, Buyid hanedanı döneminde ülkenin yol ve ticaretinin gelişmesiyle önemli bir konuma gelmiştir. Yaşanabilir bir şehir olan Kaşan, güzel köylere, birçok tarlalara, güzel hammamlara, bol nimet ve yeraltı ve yeryüzü sulara sahiptir [...] Şehrin 4. yüzyıldaki dokusu, bugün şehrin batı ve güneybatısındadır.

Hicri 5.yüzyılda Selçukluların gelişi ile birlikte, Kaşan (başkent olan İsfahan'a yakındı) önemli ve değerli hale gelmiştir (Ashtiani & Pirniya, 1985).

Bu dönemde şehir, ekonomik, kültürel, sosyal ve politika açısından gelişmiştir. Üst düzey yöneticiler bu şehirde yetişti. Kaşan sanat açısından oldukça gelişti ve bilimde üst seviyeye ulaştı, zarafet ve sanat yeri olarak tanındı. Çömlekçilik sanatı gelişti ve en güzel çini ve çömlek Kaşan'da üretilip başka yerlere ihraç edili. Şehrin ekonomik yönden iyileşti, çeşitli kamu binaları inşa edilmiştir.

Hicri 7.yüzyılda Moğolların İran'a istilasının neticesinde Kaşan Tahrip edilmiştir. Neşabur şehiri gibi tamamen tahrip edilmese de, bazı bölgeler tahrip edilip halkı katledilmiştir.

Birkaç yıl direniş 'ten sonra yaklaşık 1270'de, en önemli Irak şehirlerinden biri olan Kaşan, Moğollar tarafından tamamen işgal edildi. İlhanlılar, sanayi ve ticaret merkezi olan şehirlerle ilgileniyorlardı. Bu dönemde sanayi merkezlerin 'den biri olan kaşan, canlılığını yeniden kazandı. Ayrıca Kaşan, Soltaniyeh'den Basra Körfezi limanlarına giden ticaret yolu üzerindeydi (Naraghi, 1986).

10 yüzyılında Safevî krallar şehrin gelişmesi için uğraştılar. Yeni inşa edilen evler (çoğunlukla bahçenin ortasındaydılar), sayısız kervansaraylar, geniş pazarlar, güzel ve temiz hamamlar, camiler ve türbeler şehre güzellik katmıştır. Kaşan'ın bu dönemini günümüzde turistler tarafından yoğun ilgi görmektedir (Farrokhyar, 1991).

Kaşan Safevi döneminde gelişmiş ve şehrin sınırları genişlemiştir.

Hicri 12. yüzyılda Şah Sultan Hüseyin Safevi hükümdarlığı ve Afgan istilası ile aynı zamanda İsfahan 1723 yılında fethedildi. Darolmomenin (Kaşan şiiileri tarafından Kaşan'a verilen isim) halkı afganlara itaat etmediler, afganlar da şehri tahrip ettiler.

Nadir Şah, Afganlara karşı zafer kazandıktan sonra şehrin tahrip edilen kısımlarını onarmaya çalıştı (Yazdanfar, Zarabi alhoseyni, & Naserdust, 2016). Nadir Şah'ın ölümünden sonra, tekrar isyan kıvılcımları alevlendi ve Afgan dağılmış askerleri, Saveh ve Qom şehirlerinden Kaşana saldırdılar. Karim Han Zand rakiplerine karşı zafer kazanana kadar kargaşa devam etti. Karim Han Zand'ın hükümeti 1750 depremiyle aynı zamandıydı. 1778'de, 23 yıl önce meydana gelen depremden farklı olarak, Kaşan merkezli bir başka deprem meydana geldi, evler tahrip edildi ve çarşılar, camiler ve su depoları ağır hasar gördü. Abdülrazzaq Han (Kaşan'ın o dönemki valisi) şehrin yeniden inşa etmesi ve tahribatın onarımı için Karim Han Zand tarafından görevlendi (Naraghi, 1986).

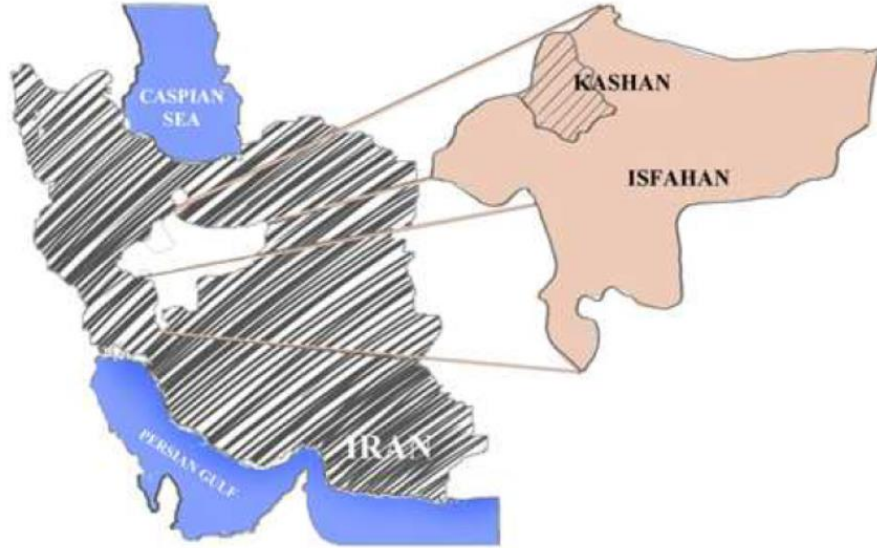
- Konumu

Kaşan zagros dağlarının eteklerinde, İsfahan ve Tahran gibi şehirlerle komşu olup İran'ın merkez şehirlerinden biridir. Bu şehirler İran tarihinin bazı dönemlerine başkenti olmuştur. Ayrıca Kaşan Sialk Tepesi'ne 6 km uzaklıktadır. (Şekil 1.10.) Sialk Tepesi incelendiğinde, bu alanda eski uygarlığın kurulduğu ve sürekliliği olduğu görülmüştür.

Şekil 1.10. Sialk tepesi (URL-7)

Qom şehri, kuzeybatıdan Kaşan'a en yakın şehir olup 100 km uzaklıktadır. Kaşan'ın sınırları: Kuzeyden Çöl ve Qom şehri ile, güneyden Isfahan ile, doğu ve kuzeydoğudan çöl ile, güneydoğudan Ardestan ile ve batıdan Golpayegan ile komşudur (Naraghi, 1986).

Şekil 1.11. Kaşan'ın konumu (Eskandari, 2011)

- Coğrafyası

Şehrin burada olmasının en önemli nedenleri “su” ve “yol” dur. Kaşan önemli yollar üzerindedir, Tahran'ı Qom, Kaşan, Natanz'den İsfahana, Yazd ve Kerman'a bağlayan yol ve dağların batı ve güneybatı eteklerini ve çölün etrafında bulunan köyleri bir yandan Kaşan'a, Qom ve Tahran'a diğer yandan Kaşan, Natanz ve Esfahan'a bağlamaktadır. Tahran ile güney bölgeleri arasındaki iletişim ihtiyacı, Kaşan'ın ve onun yollarının önemini arttırır. Ayrıca Kaşan'ın verimli su kaynakları vardır, su bu şehrin gelişim sebebi olup buradaki yerleşimin nedenidir. Çeşmeler, yeraltı kanallar (su kemerleri), mevsimsel su nehirleri, şehrin en önemli su kaynaklarındandır.

1. Ulaşım Yolları

Kaşan önemli yollar üzerindedir. Aşağıda bu yollar incelenmiştir:

Kuzey yolu: Suriye, Irak, Kermanşah, Hamedan ve Saveh'den Kaşan'ın kuzeyine ulaşır. Diğer bir yol ise doğu Roma, Ermenistan, Azerbaycan, Zanjan, Qazvin ve Ray'den Kaşan'a ulaşır.

Batı yolu: Dağlardan Arak, Borujerd, Hamedan ve Bağdat'a ulaşır.

Güney yolu: Fin'den İsfahan'a, oradan da Şuş ve Ahvaz'a ve diğer taraftan Şiraz'a ve ülkenin güney limanlarına kadar uzanır.

Doğu yolu: Ardestan'dan Yazd ve Kerman'a, oradan da bir taraftan Körfez'e, diğer taraftan Bam, Zabol, Kâbil ve Hindistan'a uzanır. Bu yol, İran ve Hindistan arasındaki kara yoluyla olan ekonomik ilişkilerde önemli bir rol oynamıştır.

Kuzeydoğu yolu: Bu yol İran çölünün bir bölümünden geçerek, Garmsar ve Semnan'dan bir taraftan Mazandaran ve Gorgan'a ve oradan da Taşkent ve Moğolistan'a kadar uzanmakta olup, diğer taraftan Damgan, Bastam, Balkh ve Herat'a uzanmıştır. Bu yol Moğollar döneminde önem kazanır ve Safeviler dönemi son derece önemli hale gelir (Sherkat Moshavere Naghshe jahane pars, 2009)

2. Su Kaynakları

Kaşan'ın su kaynakları arasında çeşmeler, nehirler ve yeraltı kanallar bulunmaktadır:

- Çeşmeler: yeraltı kanallara göre daha eski tarihlere sahiptirler, doğal çeşmeler ve özellikle yeraltı sular, şehrin yerini belirlemede önemli bir rol oynamıştır.

Kaşan çeşmelerinden aşağıdakiler sayılabilir:

- Qamsar dağlarından kaynaklanan büyük Cuze ve küçük Cuze çeşmeleri yaklaşık 21 km yol kat ettikten sonra Selçuklu tellerinin güneyinde Letahr tarım alanında yer alır.
- Dandaneh ve Haft Kotal dağlarının eteklerinde bulunan Fin çeşmesi Fin Oliya, Sofla ve Naci Abad köyünün Letahr tarım alanına ulaşır.
- Niasar tarımını içi kullanılan Niasar köyünün çeşmesi.
- Nehirler: Kaşan nehirleri genellikle az ve mevsimseldir. Bunların en önemlisi, Qamsar, Niasar ve Ghahrood'dur.
- Yeraltı kanallar: Çeşmelerin yanı sıra şehirde yedi yeraltı kanalları bulunmaktadır: Asıl vakıf, Abdul Razaaq Han, Mahmood Abad, Sahebi, Nasr Abad, Dolat Abad, Moazam Abad ve Mirbaqer yeraltı kanalı (Yazdanfar, Zarabi alhoseyni, & Naserdust, 2016).

- İklimi

Kaşan, sıcak ve kuru iklime sahiptir, yağış miktarı azdır ve sıcaklık yüksektir, olumsuz (toz, sıcak ve kuru bir şekilde) ve olumlu rüzgârlar şehre farklı yönlerden esmektedir.

- Sıcaklık:

Kaşan kuru bir havaya sahiptir. Kuru olmasının sebebi tuzlu deniz ve tuzlu çöle yakın olmasıdır.

En yüksek ortalama sıcaklık Temmuz ayında $32.72^{\circ}C$ ve en düşük ise Ocak ayında $1.5^{\circ}C$. Kaşan havzasının minimum ve maksimum aylık sıcaklığı Temmuz ayında $41.1^{\circ}C$, Ocak ayında ise $0.7^{\circ}C$.

- Yağış:

Kaşan, İran'ın kurak bölgelerinden biridir ve yıllık ortalama yağış miktarı 150 mm'dir. Yağmur çoğunlukla batı ve Akdeniz akıntılarının rüzgârlarından etkilenir.

- Rüzgâr:

Kaşan rüzgârları, olumlu ve olumsuz yerel rüzgârlardır.

- Olumlu rüzgârlar:

Kuzey rüzgârı: Yazın kuzeyden eser ve havanın ılıman olmasına neden olur.

- Olumsuz rüzgârlar:

Sam rüzgârı: Doğudan eser, sıcaktır ve tarım için uygun değil.

Siyah Fırtına Rüzgârı: Doğudan eser ve yanında kum getirir.

Laura rüzgârı: Tuzlu gölün üzerinde ve kuzeydoğudan eser.

Horasan Rüzgârı: Kuzey doğudan eser ve yanında toz getirir (Mehrram, 2005).

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Araştırma Yöntemi

Araştırmada birinci bölümde özellikle Kaçar dönemi ve Kaşan tarihi üzerinde durulmuş, sonrasında Kaşan konut mimarisi irdelenmiştir. Kaçar döneminde Kaşan'ın tarihini incelemek için birinci ve ikinci elden kaynaklara ve bu dönemin kütüphane belgelerine başvurulmuştur. İkinci bölümde Konutların mimari tasarım ilke ve kriterleri incelenerek konut bileşenleri belirlendi.

Üçüncü bölümde Kaşan konut özelliklerini en iyi şekilde gösterdiği düşünülen 10 konut çalışma kapsamında ele alınmıştır. Bu konutlara ait yeterli bilgi ve belgeye ulaşılmıştır. Konutlar yerinde incelenerek, fotoğraflarla tespit edilmiş mimari çizimlerine ulaşılmıştır.

Tablo 2.1. Araştırma akışı

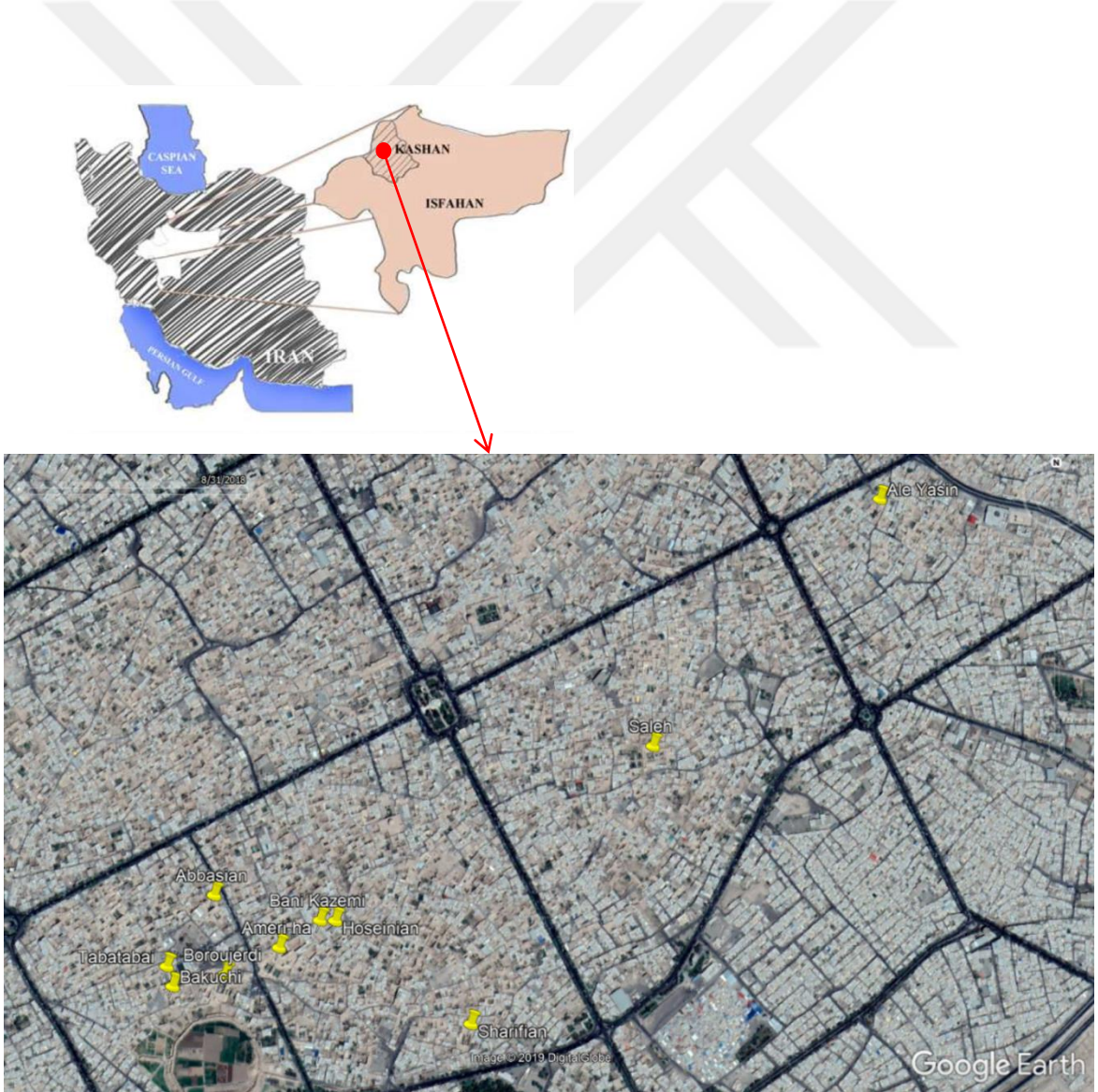
1. BÖLÜM	<ul style="list-style-type: none">• Çalışmanın amacı, kapsamı ve sınırlamaları açıklanması• Literatür taraması
GENEL BİLGİLER	
2. BÖLÜM	<ul style="list-style-type: none">• Alan belirlenmesi ve tanıtımı• Örnek konutlarının belirlenmesi ve kimlik kartlarının oluşturulması• Plan analizi için geleneksel konutlarının mimari ilke ve kriterlerinin belirlenmesi ve bileşenlerin incelenmesi<ul style="list-style-type: none">○ Erseler<ul style="list-style-type: none">– Ana erseler<ul style="list-style-type: none">❖ Lineer ana erseler❖ Merkezsel ana erseler– Alt erseler
YAPILAN ÇALIŞMA	
3. BÖLÜM	<ul style="list-style-type: none">• Örnek konutlarının oluşturulan analiz tablosu ile bulguların analiz edilerek ortaya konulması.
BULGULAR	
4. BÖLÜM	<ul style="list-style-type: none">• Yapılan analizlere bağlı olarak elde edilen veriler ile değerlendirme tablolarının oluşturulması
İRDELEME	
5. BÖLÜM	<ul style="list-style-type: none">• Yapılan çalışmalar doğrultusunda sonuçların ifade edilmesi
SONUÇLAR	

2.2. Alan Belirlenmesi ve Tanıtımı

Bu çalışmada Kaçar dönemine ait İran geleneksel konutları araştırılmıştır ve esas olarak İsfahan ilinde yer alan, İslam mimarisinin güzel bir örneği olan, Kaşan kentine, odaklanmaktadır. (Şekil 2.1.)

Günümüzde Kaşan şehri inşa edilen evlerden dolayı büyük önem taşımakta ve bu evler Kaşanın senbolü olarak bilinmektedir. Bu önemi İslam dininin ortaya çıkmasından sonar İran mimarisi büyük değişime uğradığı için kazanmıştır.

İslam'dan sonra mahremiyet nedeni ile iç mekandaki mekansal kurgular değişime uğramıştır ve mekanlar özel, yarı özel ve halka açık şekiller almıştır.

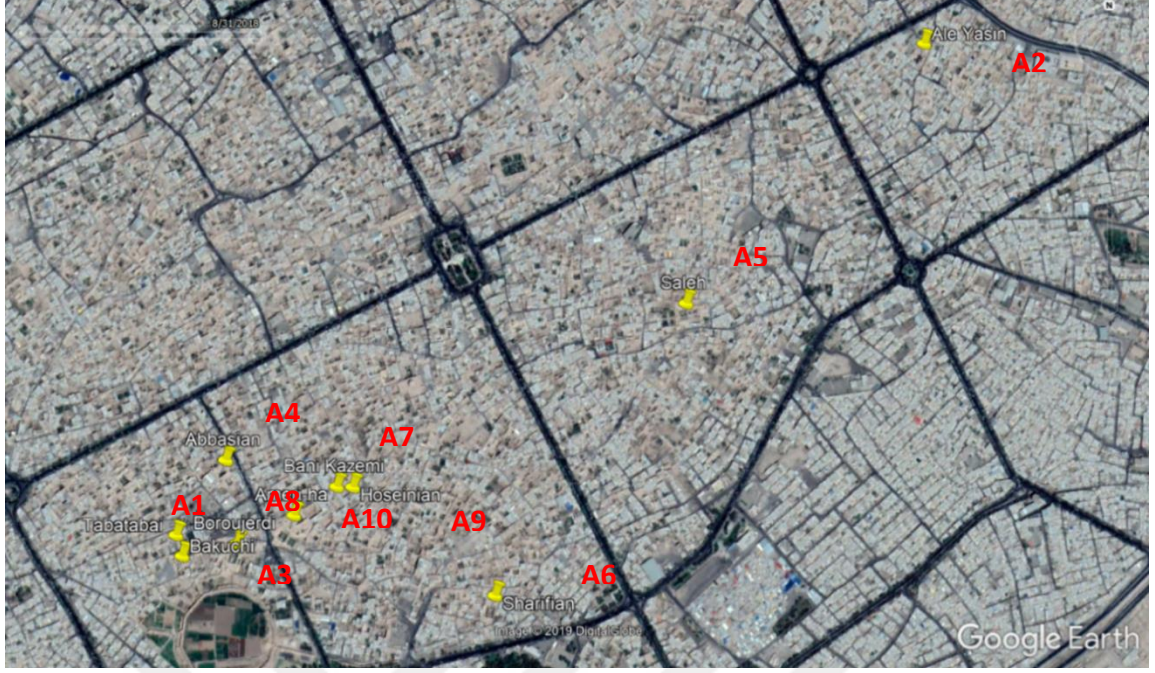
Şekil 2.1. Harita üzerinde alan belirlenmesi (URL-1)

2.3. Örnek Konutların Belirlenmesi ve Seçimi

Araştırma kapsamı içinde, Kaçar dönemi konut özelliklerini en iyi şekilde yansıttığı düşünülen, ve araştırmada kolay ulaşılabilen 10 konut, mimari tasarım ilke ve kriterleri açısından analiz edilmiştir. (Şekil 2.2.)

Çalışma kapsamı içinde analiz edilen konutlar aşağıdaki gibidir:

- (A1) Tabatabai konutu
- (A2) Al-E Yasin konutu
- (A3) Bakuchi konutu
- (A4) Abbasian konutu
- (A5) Saleh konutu
- (A6) Sharifian konutu
- (A7) Bani Kazemi konutu
- (A8) Boroujerdi konutu
- (A9) Hoseinian
- (A10) Ameriha konutu

Şekil 2.2. Örnek konutların harita üzerinde belirlenmesi (URL-1)

2.4. Örnek Konutlarının Kriterlerinin Belirlenmesi

Plan analizinde konut ve çevresi, dış mekanlar ve genel özellikleri incelenmiştir. Araştırma kapsamı içinde seçilen konutların kimlik bilgileri aşağıda tablolar şeklinde belirlenmiştir.

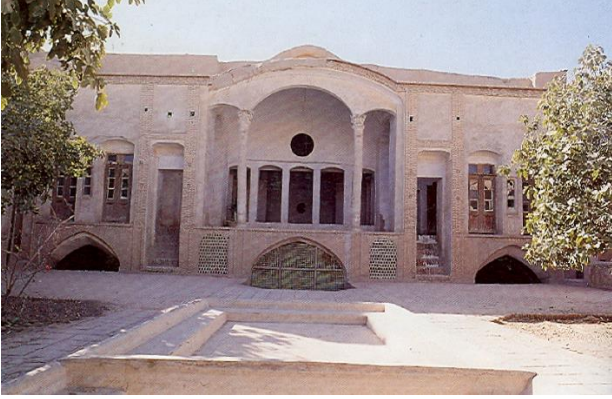

Tablo 2.2. Örneklem konutların kimlik bilgileri (Hajighasemi, 1997)

	Adı: (A1) Tabatabai Konutu	
	Mimar: -	Yılı: 1880
<p>Konut halı tüccarı olan Haj Seyyed Jafar Tabatabai adlı kişi tarafından yaptırılmıştır (Hajighasemi, 1997).</p> <p>Bu konut, Sultan Mir Ahmad semtinde Kaşan şehrinin ilk sınıf ve zenginlerin yaşam alanı olan mahallede yer almaktadır.</p> <p>Konut dört ana avlu ile 4335 metrekarelik bir alanda düzenlenmiştir. Binanın doluluk seviyesi %35 ve altyapı 1648 metrekaredir.</p>		

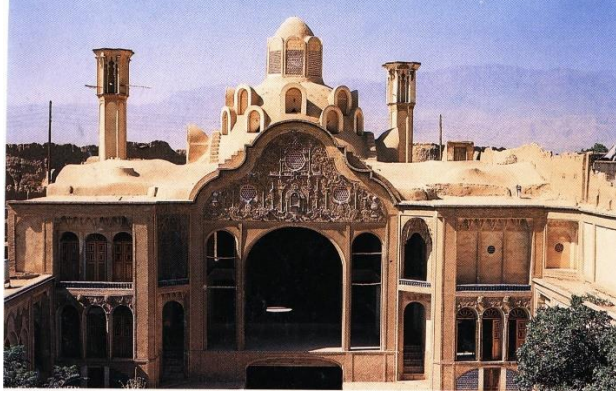
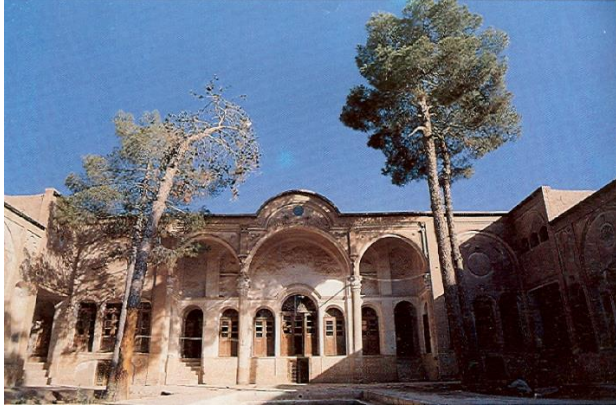

Tablo 2.2.'nin devamı

	<p>Adı: (A2) Ale Yasin Konutu</p> <p>Mimar: - Yılı: -</p> <p>Konut, Muhammed Ali Şah Qajar tarafından Muhammed Taghi Hosseini Posht Mashhadi için inşa edildi. Konut Posht Mashhad mahallesinde, (Posht Mashhad mahallesi, Qajar döneminde şehre eklenmiştir.) Konut 1700 metrekarelik bir alanda düzenlenmiştir. İki açık alanı vardır; ana avlu ve yan avlu. Binanın doluluk seviyesi %35 ve altyapı 1137 metrekaredir. Kapalı alanlar konutun yaklaşık %60 alanını kaplar.</p>
	<p>Adı: (A3) Bakuchi Konutu</p> <p>Mimar: - Yılı: 1875</p> <p>Bu konut 1254 AH'de (1875) Kaşan'da ünlü bir iş adamı olan Haj Mehdi Badkoube Chi tarafından yaptırılmıştır. (Golshan & Hafezifar, 2004) Konut, Sultan Mir Ahmad semtinde Kaşan şehrinin ilk sınıf ve zenginlerin yaşam alanı olan ve Boroujerdi, Mortazavi ve Tabataba'i gibi önemli binaların mahallelerindedir. Konutun alan düzenlemesi sadece kuzey ve güney cephesi ile sınırlıdır ve avlu boşluğu binanın ortasında yer almaktadır.</p>
	<p>Adı: (A4) Abbasian konutu</p> <p>Mimar: - Yılı: -</p> <p>Bu konut, 1192 AH (1778) depreminden sonra elli üç yıl sonra 1245 AH (1829) civarında, Ayatullah Seyed Muhammed Alavi Boroujerdi'nin büyükbabası tarafından yapılmıştır. Yaklaşık 100 yıl önce, Abbasian'ın konut yukarıda bahsedilen kompleksten ayrılıp Kaşan'ın en ünlü tüccarlarından biri olan Abbasian'a satılmıştır. (Aminian, 2019) Bu konut Sultan Mirahmad mahallesinde yer almaktadır. Bu konutta boş alanlar; avlu, havuzhane ve girişlerdir. Dolu alanlar boş onların etrafında düzenlenirler.</p>

Tablo 2.2.'nin devamı

	<p>Adı: (A5) Saleh konutu</p> <table border="1" data-bbox="874 342 1433 383"> <tr> <td>Mimar: -</td> <td>Yılı: -</td> </tr> </table> <p>Saleh konutu, Mirza Hassan Khan Mobser el-Mamalek'in büyük ailesi tarafından inşa edildi ve mimarı muhtemelen Mahmoud Hassan Abadi'di (Hajighasemi, Ganjname, 1997).</p> <p>Bu konut Sarsang mahallesindedir. Konut iki avluya sahiptir. Alanların dört cephesinde yer alan ana avlu ortada ve servis avlusu batıda yer almaktadır. Binanın toplam alanı 2124 metrekare olup, kapalı alan %54'tür.</p>	Mimar: -	Yılı: -
Mimar: -	Yılı: -		
	<p>Adı: (A6) Sharifian Konutu</p> <table border="1" data-bbox="874 902 1433 943"> <tr> <td>Mimar: -</td> <td>Yılı: 1815</td> </tr> </table> <p>Konutun inşaat tarihi 1230 AH yılına (1815) kadar uzanır ve inşa edilme nedeni Hacı Muhammed Hasan Hacı Şerif'tir. (Naraghi, 1986)</p> <p>Çoğu sayıdaki önemli konutların bulunduğu Kuşak Safi mahalledeki konutlardan biridir.</p> <p>Binanın toplam alanı 1636 metrekare, altyapı 3000 metrekaredir. Açık alan oranı %41'dir.</p>	Mimar: -	Yılı: 1815
Mimar: -	Yılı: 1815		
	<p>Adı: (A7) Bani Kazemi Konutu</p> <table border="1" data-bbox="874 1451 1433 1491"> <tr> <td>Mimar: -</td> <td>Yılı: 1791</td> </tr> </table> <p>Güneybatı cephenin yazıt görüşlerine göre bu konutun yapımı 1205 AH (1791) tarihine kadar uzanır (Hajighasemi, Ganjname, 1997).</p> <p>Bu konut Sarfare sokakta, Sarfare mahallesindedir (Kuşak Safi ile aynı). Konut 2301 metrekarelik bir alanda, 1628 metrekarelik bir altyapı ve %54'ü kapalı mekanlardan oluşmaktadır.</p>	Mimar: -	Yılı: 1791
Mimar: -	Yılı: 1791		

Tablo 2.2.'nin devamı

	<p>Adı: (A8) Boroujerdi Konutu</p> <table border="1" data-bbox="863 342 1428 383"> <tr> <td>Mimar: -</td> <td>Yılı: 1875</td> </tr> </table> <p>Kapalı yazıtlar, 1292 AH (1875) tarihine kadar uzanır. Binanın inşaatı 18 yıl yani 1310 AH (1892) kadar sürdü. 150'den fazla usta, alçı ustası ve ressam görev almıştır. Geçen yüzyılın en iyi konutlarından biridir. (Farrokhyar, 1991) Konut Mir Ahmad sokağının batı tarafında ve aynı ismi taşıyan mahallededir. Binanın toplam alanı 3472 metrekare, altyapı 1716 metrekare ve bina %45 kapalı mekanlardan oluşmaktadır.</p>	Mimar: -	Yılı: 1875
Mimar: -	Yılı: 1875		
	<p>Adı: (A9) Hoseinian Konutu</p> <table border="1" data-bbox="863 813 1428 853"> <tr> <td>Mimar: -</td> <td>Yılı:</td> </tr> </table> <p>Konut daha önce tüccar ve Kaşan'daki ünlü halı dokumacılarından (İşveren ve halı dokuma atölyeleri sahibi) Haj Agha Reza Hosseini adlı birine aitti ve yaklaşık 40 yıl önce, konutlardan birini komisyoncularından Bani Kazemi'ye satılmıştır. 1997 yılının Haziran ayının ortalarına kadar Bani Kazemi o konutta yaşamıştır, sonrasında konut Kaşan Belediyesi'nin mülkiyetine geçmiştir. (Aminian, 1996) Bu konut Sarfare sokakta, Sarfare mahallesinde (Kuşak Safi ile aynı) yer almaktadır. Binanın toplam alanı 2240 metrekare, kapalı mekanı %38, bina yoğunluğu yüzde 43 ve altyapısı 981 metrekaredir.</p>	Mimar: -	Yılı:
Mimar: -	Yılı:		
	<p>Adı: (A10) Ameriha Konutu</p> <table border="1" data-bbox="863 1485 1428 1525"> <tr> <td>Mimar: -</td> <td>Yılı: -</td> </tr> </table> <p>Konut Zand dönemine ait, 1192 AH (1778) depreminden sonra 18. yüzyılda Saham-Al-Saltanah Ameri tarafından geliştirilmiştir. 1373 (1994) yılında restore edildi ve 1379 (2000) yılında, Türiizm kompleksi olarak yeniden işlevlendirilmiştir. (Miras Farhangiye Kashan, 2009). Konut Kuşak Safi'nin mahallesindedir. Binanın toplam alanı 10445 metrekare, altyapı 8000 metrekare, kapalı mekan seviyesi %60 ve bina yoğunluğu %70'tir.</p>	Mimar: -	Yılı: -
Mimar: -	Yılı: -		

2.5. Analiz Tablolarının Oluşturulması

Örnekleme grubunu değerlendirmek üzere analiz tabloları oluşturulmuştur. Oluşturulan tablolarda değerlendirme yapmak üzere analiz kriterleri tespit edilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda ele alınan tablolar irdeleme ve tartışma bölümünde açıklanacaktır.

Analiz etmek amacıyla açıklaması yapılan kriterler şu başlıklarda toplanmıştır:

- Avlu etrafındaki erselerin düzeni
- Merkezsel salonun etraftaki alanlarla birleşimi
- Merkezsel kapalı alanın etraftaki alanlarla birleşimi
- Merkezsel havuzhanenin etraftaki alanlarla birleşimi
- Merkezsel serdabın etraftaki alanlarla birleşimi
- Giriş hiyerarşisi
- Konutların simetrisi

Bu kriterlere göre değerlendirilecek analiz tabloları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

Tablo 4.1. Avlu etrafındaki erselerin düzeni

Avlunun etrafında üç cephede alanlar	
Avlunun etrafında iki cephede alanlar	
Avlunun etrafında dört cephede alanlar ve kenar alanlar hizmet alanları	

Tablo 4.2. Merkezsel salonun etraftaki alanlarla birleşimi

Tek yönlü salon	
İki yönlü salon	
Üç yönlü salon	
Dört yönlü salon	

Tablo 4.3. Merkezsel kapalı alanın etraftaki alanlarla birleşimi

Merkezsel kapalı alan	Ana kapalı alan	
	İkincil kapalı alan	
Merkezsel kapalı alan ve salon		

Tablo 4.4. Merkezsel havuzhanenin etraftaki alanlarla birleşimi

Merkezsel havuzhaneler	
Avluya bağlı (yarı açık alan)	
Avludan bağımsız	

Tablo 4.5. Merkezsel serdabın etraftaki alanlarla birleşimi

Merkezsel Serdab	
-------------------------	--

Tablo 4.6. Giriş hiyerarşisi

	Giriş				
	Görünüm	Gömme Giriş	Lineer Giriş	Giriş, Haşti	Giriş, Koridor, Haşti
A1					
A2					
A3					
A4					
A5					
A6					
A7					
A8					
A9					
A10					

Tablo 4.7. Konutların simetrisi

A1		
A2		
A3		
A4		
A5		
A6		
A7		
A8		
A9		

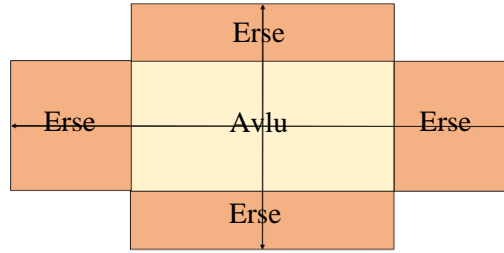
2.6. Kaşan Geleneksel Konutların Mimari Tasarım İlke ve Kriterleri

2.6.1. Erse (Zone) Tanıtımı, Özellikleri ve Türleri

Geleneksel konuta baktığımızda, konutun avlu etrafında bir takım alt bölümlerden oluştuğunu görürüz. Bu alt bölümlere “Erse” adı verilir ve tüm konutlarda tekrarlanır.

- Erse'nin tanımı

Erseler birbirileri ile ilişkili alanlardır, bu alanlar konut içinde birbiri ile bağlantılı, ancak kendi içlerinde bağımsızdırlar. Bu mimari düşüncenin sonucu, avlu etrafındaki birbiri ile bağlantılı ancak işlevsel açıdan bağımsız erselerin varlığı sözkonusu olmuştur. (Şekil 2.3.)

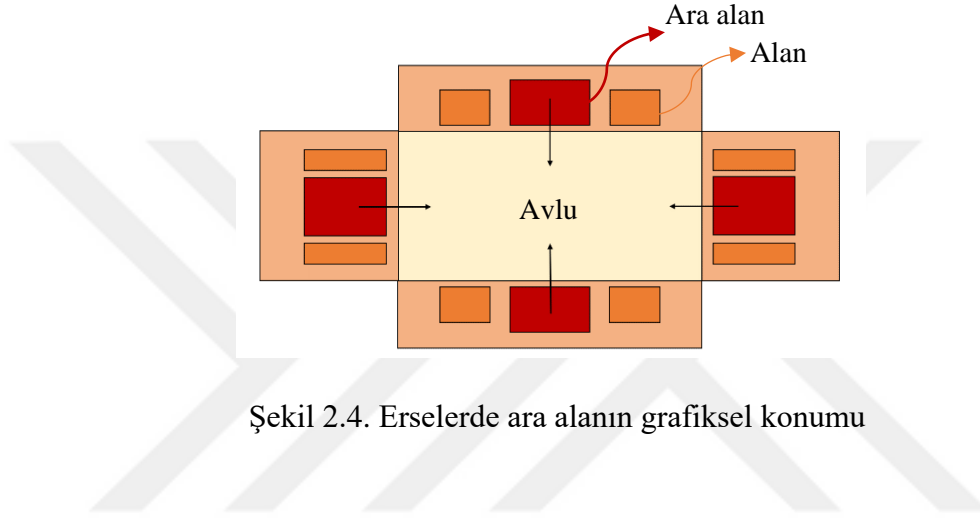
Şekil 2.3. Erselerin avlu etrafındaki grafiksel konumu

- Erse'nin Özellikleri

Erseler, kendi içinde bağımsız olmasına karşılı birlikte çalışan ve birbirine bağlı alanlardır. Bu nedenle bir erseden diğerine bağlantı avlu yoluyla olmaktadır.

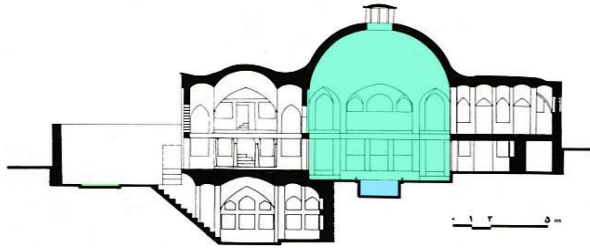
- Erseler farklı seviyelerde ve cephelerde avlunun yanında olurlar.
- Erseler bazen bir kat ve bazen iki kattırlar.
- Erseler, avlu ile aynı veya daha düşük kotta veya üst katta bulunabilirler.

- Statüsü yüksek erseler iki katlıdır ve genellikle avlunun güney veya kuzey cephelerinde bulunurlar ve daha fazla alana sahiptir, güney erseler daha etkin ve ön plandadır.
- İç mekanların kurgusunda her zaman ersenin diğer alanlardan daha önemli olan bir ara alanı vardır. Bu ara alan genellikle avlunun ana ekseninde bulunur ve diğer ana alanlar ona göre simetriktir. (Şekil 2.4.)

Şekil 2.4. Erselerde ara alanın grafiksel konumu

- Erseler genellikle bir taraftan avluya açılır, çok nadiren erseler iki taraftan avluya açıktır.
- İki katlı erselerde, birinci kattaki çeşitlilik ve alan sayısı ikinciden daha çoktur ve ara alanın arkasında alanlar bulunur.
- İki katlı erselerde ara alan yüksektir ve ikinci kata kadar uzanır, birinci ve ikinci kat erselerle bağlantıyı sağlar. (Şekil 2.5.)

Şekil 2.5. Ale Yasin konutunun birinci ve ikinci katlarında bağlantı sağlayan yüksek ara alan (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Erseler konut dışı mekan ile (sokak vb. gibi) bağı yoktur ve sadece iç avlu ile bağlantısı vardır.
- Güney ve kuzey cephesinin erseleri genellikle geniş ve yüksektir. Kuzey erselerindeki alan, güney'deki alana göre daha çok kullanılmaktadır. Güney erseleri yazın ve kuzey erseleri kışın için kullanılmaktadır.
- Erseler genellikle zemin katta ve serdabın ersesi (Serdab bodrum katı için kullanılan terimdir. Bodrum katı genelde soğuk bir mekan olduğundan, Serdab veya soğuk mekan olarak adlandırılmıştır) bodrum katında yer alır.
- Erselerin alanları lineer veya merkezsiz olabilir.

- Erselerin Türü

Erseler mekansal hiyerarşiye göre

1. Ana Erseleer
2. Alt Erseler

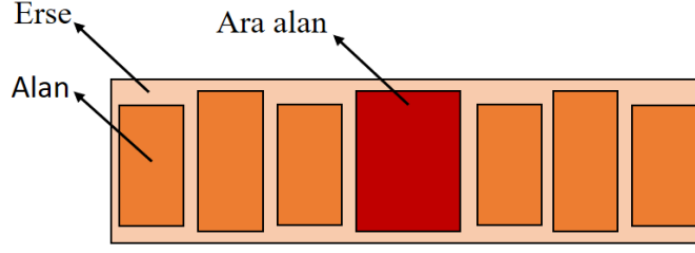
Olarak ikiye ayrılır. Ana erseler avlunun boyuna paralel eksenler ve alt erseler avlunun enine paralel eksenlerdirler.

Ana erseler, hiyerarşik açıdan daha önemlidir, ana cephelerde konumlanırlar ve ana alanlardandır.

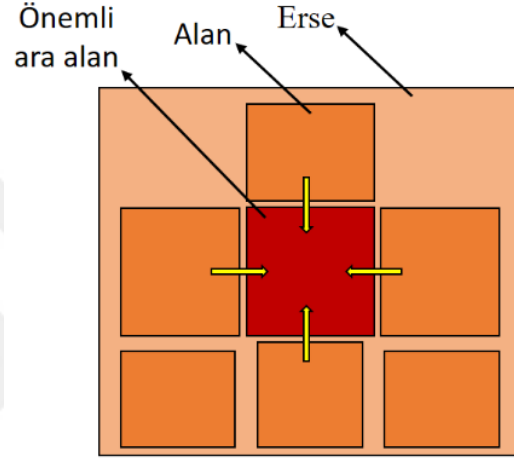
Alt erseler daha az önem taşıyan erselerdir, ikincil işlevleri barındırırlar (servis vb. gibi mekanlar).

2.6.1.1. Ana Erseler

Ana erseler, lineer ve merkezsiz olarak ikiye ayrılırlar. Lineer erseler tek katmanlıdır ve avluya açılır. (Şekil 2.6.) Merkezi erseler iki veya üç katmanlı olup, önemli ara alan ortadadır ve diğer alanlar ona açılır. (Şekil 2.7.) Bu tür erselerde ara alan dolaylı bir şekilde avluya bağlanır.

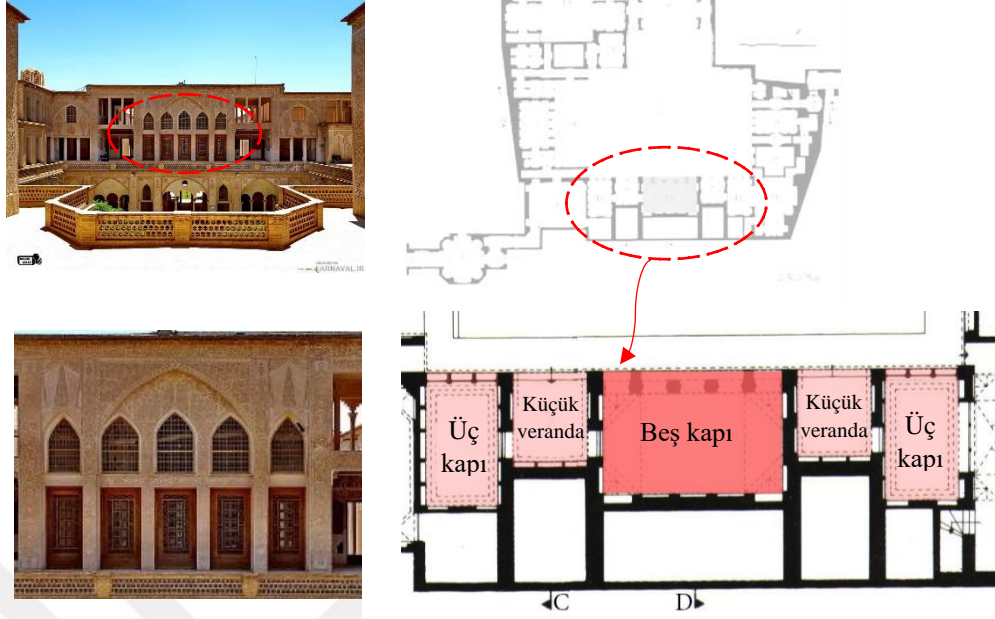
Şekil 2.6. Linear ersenin grafiksel çizimi

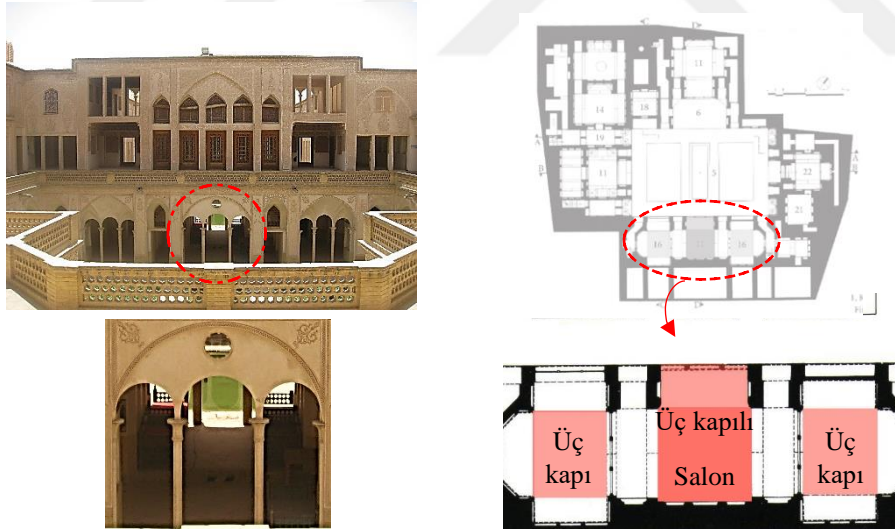
Şekil 2.7. Merkezsel ersenin grafiksel çizimi

2.6.1.1.1. Linear Kurguya Sahip Ana Erseler

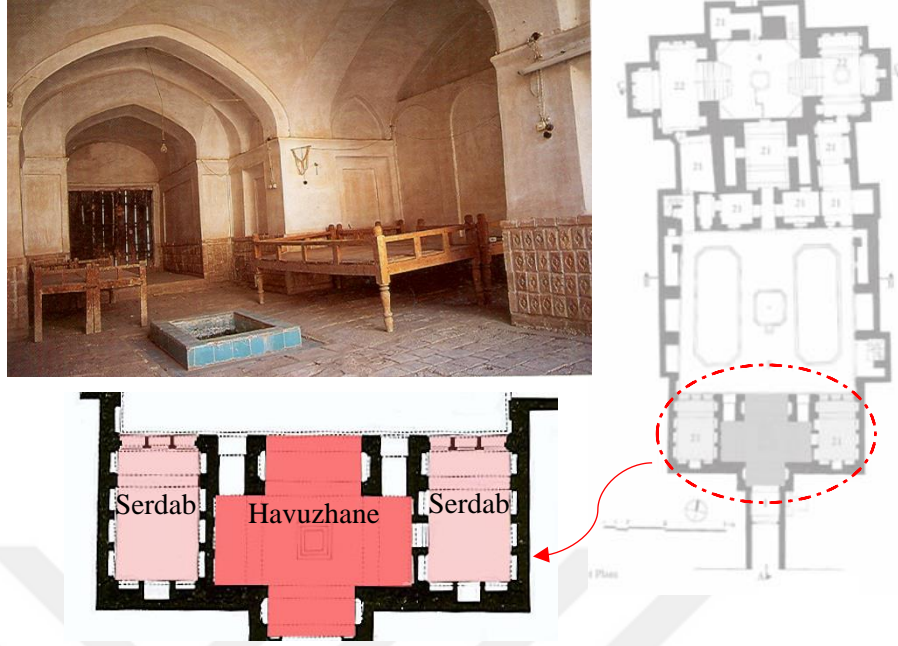
Linear erseler, avluya tek yönlü iletişimi olan tek katmanlı erselerdir. Bu erseler genelde konutun alt sınıf erselerindedir. Ara alan, linear ersenin üzerinde yer alır ve diğer alanlar ona simetriktir. Bu erselerde, önemli alan ara alanlar; beş kapı (Şekil 2.8.), üç kapı (Şekil 2.9.), havuzhane (Şekil 2.10.) ve verandadır. (Şekil 2.11.)

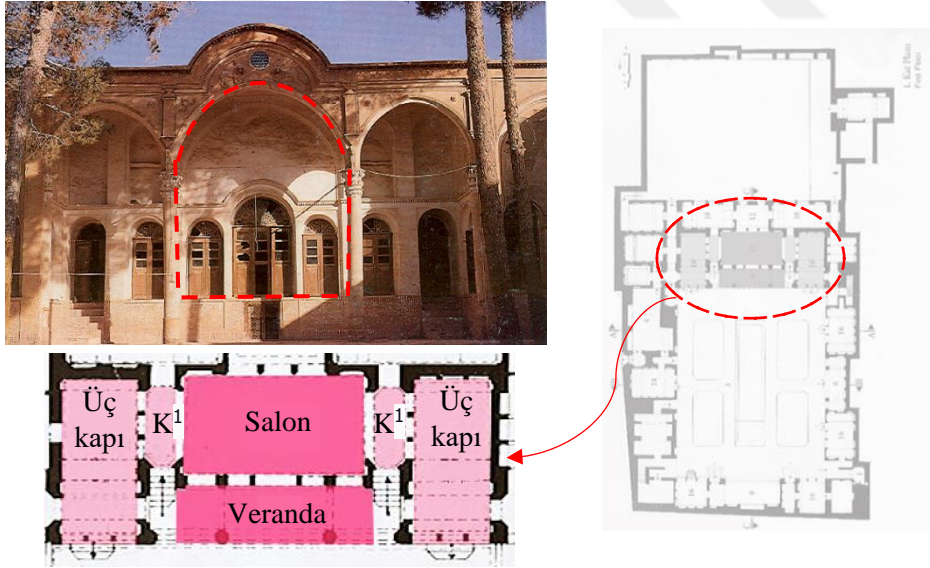
Şekil 2.8. Abbasian konutunun 1. ve 2. katındaki lineer ersenin önemli ara alanı beş kapı (Hajighasemi, 1997)

Şekil 2.9. Abbasian konutunun bodrum katındaki lineer ersenin önemli ara alanı üç kapı (Hajighasemi, 1997)

Şekil 2.10. Bakuchi konutunun bodrum katındaki önemli ara alan havuzhane (Hajighasemi, 1997)

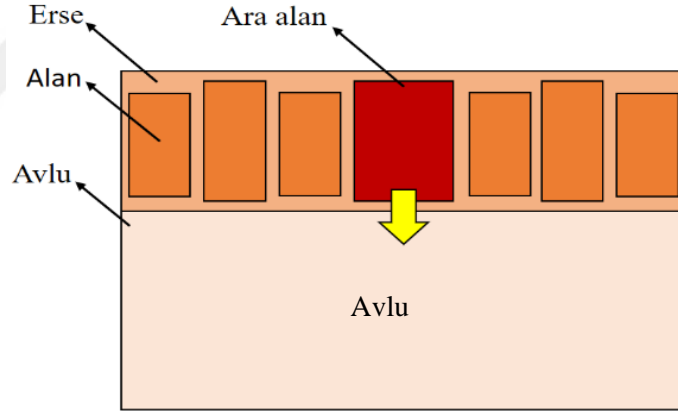

Şekil 2.11. Hoseinian konutunun 1. katındaki önemli ara alan veranda¹ (Hajighasemi, 1997)

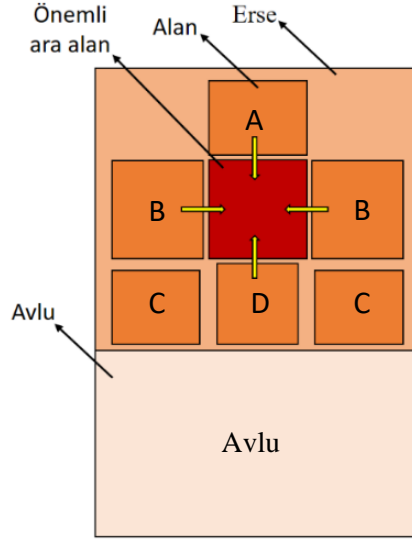
¹ Koridor

Lineer kurguya sahip ana erselerin özellikleri:

- Bu erselerde ara alan en geniş alana sahiptir, Salon, Beş Kapılar, Havuz, veranda en geniş kapı çapı ile ortada bulunurlar ve avluya bağlantılıdır. Lineer erselerde kot farkı bulunmamaktadır, üç kapı genellikle erselerin iki başında bulunur ve avluya açılır.
- Her ersenin ana alanları, ersenin önemli ara alanına göre simetriklerdir.
- Bir ritim sözkonusudur,
Üç kapı, koridor, orta alan, koridor, üç kapı (Şekil 2.11.)
- Lineer erselerde, ara alan avlu ile doğrudan bağlantılıdır ve etrafındaki alanlarla bağlantısı merkezsel erselere göre daha düşüktür. (Şekil 2.12.)
- Merkezsel erselerde, ara alan dolaylı bir şekilde avluya çıkar ve alanlar etraftan ona açılır ve alanların bağlantısı yüksektir. (Şekil 2.13.)

Şekil 2.12. Lineer ersenin avlu ile doğrudan bağlantısı

Şekil 2.13. Merkezi ersenin önemli ara alanı avlu ile dolaylı bağlantısı

2.6.1.1.2. Merkezi Kurguya Sahip Ana Erseler

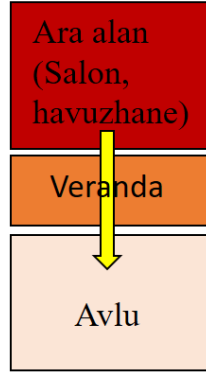
Bu tür erselerde, ersenin ortasında merkezileşmiş bir alan vardır ve diğer alanlar etrafından ona bağlıdır. Lineer olmayan erseler, iki veya üç katmanlıdır ve her ersenin alanı diğer erselerden bağımsız bir şekilde gelişir. Aşağıda, merkez odaklı erselerin türleri farklı ara alanlar ile incelenmiştir. (Tablo 2.3.)

Tablo 2.3. Merkezsel kurgunun farklı ara alanları

Merkezsel salon	Tek yönlü salon	Salon sadece bir yönden avluya bakmaktadır.	
	İki yönlü salon	Salon her iki yönden de etraftaki alanlara bakmaktadır.	
	Üç yönlü salon	Salon üç yönden de etraftaki alanlara bakmaktadır.	
Merkezsel Kapalı alan		Bu ersede yüksek olan kapalı alan merkezdedir ve erselerin yapısı iki katlıdır.	
Merkezsel kapalı alan ve salon		Bu ersede kapalı alan ve salonun merkezde olması önemlidir. Aynı anda merkezleşmiş iki alanın ana eksenini boyunca olması ersenin önemini artırır.	
Merkezsel Havuzhane		Ersenin alanları havuzhane etrafında düzenlenmiştir.	
Merkezsel serdab		Merkezsel serdab erseleri, birinci ve ikinci katlardan ayrı bir bağlantıya sahip bağımsız erselerdir.	

Merkezsels erselerin özellikleri:

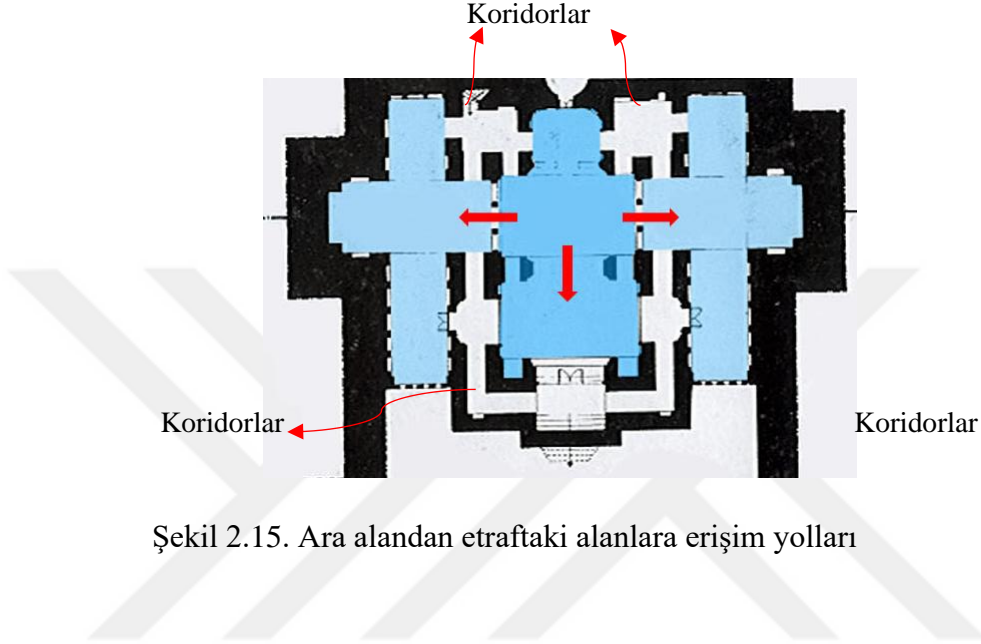
- Ersenin ortasındaki en geniş alandır ve etraftaki diğer alanlar buraya açılır. (Şekil 2.13)
- Bir ersenin alanları arasındaki bağlantı farklı şekillerde oluşur: (Şekil 2.13)
 - Merkezileşmiş alanla bağlı (alan A)
 - Avluya direk bağlı (alan C)
 - Avlu ile bağlantısız (alan B)
 - Avlu ve ara alan ile iki yönlü bağlı (alan D)
- Merkezsels erseler lineer erselerden daha fazla alana sahiptir. Bu da, ara alanı aktif bir merkez durumuna getirmiş ve avludan bağımsız alanların ışık ve erişiminin sağlanmasına neden olmuştur. Bu tür örnekler kapalı ara elemanı veya havuzu olan alanlarda rastlanır.
- Ara alan olan salon ve havuzhanenin avlu ile bağlantısı veranda aracılığıyla mümkündür. (Şekil 2.14.)

Şekil 2.14. Ara alan ile avlunun dolaylı bağlantısı

- Ara alandan avluya ve etraftaki alanlara erişim yolları köşelerden ve koridorlar ile dir. Ara alanın avlu ile direk bağlantısı yoktur. (Şekil 2.15.)
- Bir çok ersede, ersenin iki başında üç kapılı odalar vardır ve odalar avluya doğru iki katlıdır.

- Serdab ile aynı seviyede olan erselerde, Serdabın salonu ortada ve diğer alanlar iki tarafındadır. Bu erselerdeki ara alanla görsel iletişim diğer erselerden daha sınırlıdır. (Şekil 2.15.)

Şekil 2.15. Ara alandan etraftaki alanlara erişim yolları

2.6.1.2. Alt erseler

Alt erseler, hizmet alanlara sahip erselerdir. Birbirleri ve avlı ile bağlantı yolları yoktur.

- Alt erselerin Özellikleri
 - Bu erselerin ve avlunun doğrudan bağlantısı yoktur.
 - Geometrik düzen ve ara alan yoktur.
 - Bu erselerin alanı daha düşük önceliğe sahip bir alan olup mutfak, banyo ve benzeri gibi hizmet alanları içerir.

2.7. Konut Bileşenlerinin İncelenmesi

Erseleri inceledikten sonra, konutların mimarisi bağlamında, mekan bileşenleri inceleyeceğiz. Bileşenler iki genel kategoriye ayrılır: birincil ve ikincil bileşenler. Birincil bileşenler konut kurgusunda önemli yere sahip ve daha etkilidir. Giriş, kapalı alan, Avlu, Havuz, Salon, Üç Kapı, Serdab, Beş Kapı ve Veranda birincil bileşenler için örnektir. Daha az öneme sahip bileşenler ikincil bileşenlerdirler. Bunun örnekleri mutfak, ahır, ikincil serdablar ve hizmet avlularıdır.

2.7.1. Ana Bileşenler

Ana bileşenler konutun kurgusunda önemli rol oynadıkları için, çalışma kapsamında ele alınan 10 konut üzerinde detaylı olarak irdelenmiştir. Konutun ana bileşenleri aşağıda incelenmiştir:

2.7.1.1. Girişler

Giriş, konutların iç ve dış mekan ile bağlantısını sağlar. Kaşan konutlarının girişleri genelde çok kısa ve küçük yapılmıştır ve kapı üzerinde iki ayrı tokmak (kadın ve erkek misafirler için ayrı) asılıdır. İçeri girdikten sonar haşti ve devamında koridor yer almaktadır. Bu koridorlar konutun mahrem ve herkese açık olan alanlarını birbirinden ayırmaktadır. Konutların girişleri dışardan daha gösterişli ve daha büyüleyicidir ancak içeri girdiğimizde olabildiğince sadedir ve girişin geneli içerden anlaşılabilir değildir. (Şekil 2.16.) Giriş genellikle içeriye ulaşmak için gizemli bir yolculuktur.

Şekil 2.16. Tabatabayi konutunun girişi

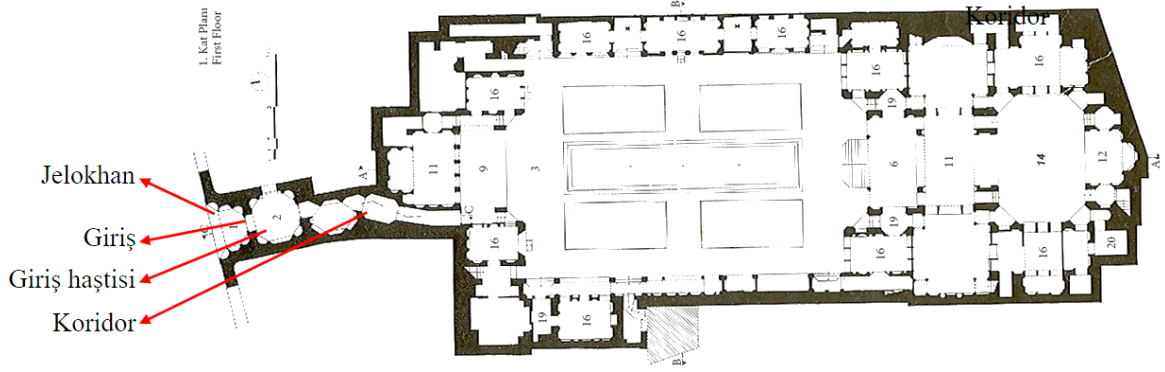
Konut, kentsel dokuda tamamen içe kapalıdır, dışarıyla bağlantısı yoktur ve bağlantı sadece giriş ile sağlanır. Konutun gösterişli ve büyüleyici mimarisini giriş kısmen yansıtmaktadır.

Girişler, bir yerden başlayan ve birbirlerinin ardında konumlanan ve birbirine benzemeyen farklı alanların toplamıdır. Girişlerin hiçbirisi tek alan değildir. Girişler insanları dış mekandan konutun iç mekanına ulaştırır.

Çoğu konutta birden fazla giriş vardır; ana giriş ve ikincil giriş olarak ikiye ayrılır.

Giriş mekanı, konumu, mekan hiyerarşisi, mekan bileşenleri yönünden aşağıdaki gibi irdelenmiştir:

- Konutların çoğunda giriş, avluların köşesindedir.
- Genellikle girişler avluya girmeden kapalı alanlarla birleşir ve farklı seçenekler öne çıkar. Bazı durumlardada, girişler erseler ve kapalı alanlarla birleşmez ve bağımsız olarak avlunun köşesine gider.
- Giriş bileşenleri mekan hiyerarşisine göre 4 bölümde ele alınabilir; (Şekil 2.16)
 1. Jelokhan (girişin önünde yer alan geniş bir alan)
 2. Giriş
 3. Giriş haştsi (genellikle giriş kapısından hemen sonra gelen sekizgen plan şeklinde kapalı bekleme alanı ve girişin ana alanlarındandır)
 4. koridordur

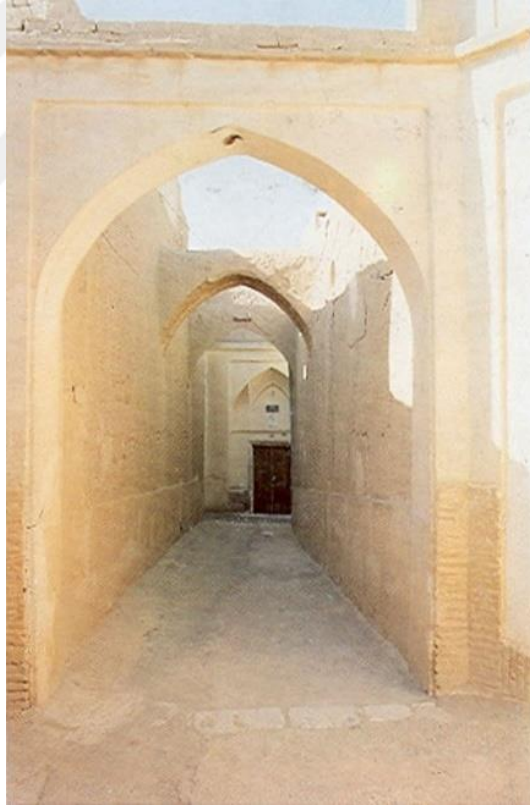

Şekil 2.17. Buroujerdi konutta giriş hiyerarşisi (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Giriş çoğu konutta göze çarpmaktadır. Girişin yanlarındaki kaldırım, süslemeler, iç içe geçmiş çerçeveler, cephelerin gerilemeli olması, yüksek olması, etraftaki duvarlar ile farklı tür ve tasarıma sahip olması göze çarpmaktadır. Giriş eşliğinde genellikle merdiven vardır ve aşağı iner. Giriş kapısının tavanı genellikle süslemelidir.
- Girişin haştisi farklı şekiller alabilir:
 - Tavanı olmayan (üstü açık)
 - Alçak tavana sahip
 - Yüksek tavana sahip. (Şekil 2.18.)
- Giriş koridoru da konutlarda farklılık göstermektedir:
 1. Tavanı olmayan (Şekil 2.19.)
 2. Tavan yüksek (Şekil 2.20.)
 3. Giriş koridoru, çoğunlukla başlangıç haştisi ile yolun sonundaki haştisi arasında doğrudan yol üzerindedir,
 4. Bazı durumlarda da doğru yoldan çıkmıştır.

Şekil 2.18. Abbasian konutta ana girişde haştinin tavanı (URL-3)

Şekil 2.19. Sharifian konutunun girişindeki tavanlı koridor (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Şekil 2.20. Abbasian konutunun girişindeki yüksek tavan koridoru (URL-3)

2.7.1.2. Avlu

Ortada bulunan açık bir mekandır ve etrafında ona açılan alanlar vardır. Avlu, etrafındaki bileşenleri birbirine bağlayan en önemli mekandır ve konutun diğer bölümlerinde doğal ışığın ulaşılmasını sağlar. Avlunun merkezinde yer alan havuz ve bahçe ve avluyu saran konut cepheleri avluların en önemli bileşenleridir. Konutların avluları bağımsız bir karaktere sahiptir.

Konutun biçimlenmesinde önemli rol oynayan avlu, konutun kalbi gibi yorumlanabilir ve diğer mekanlarla bağlantıyı sağlar.

- Konutlarda Avlu Çeşitlerinin İncelenmesi

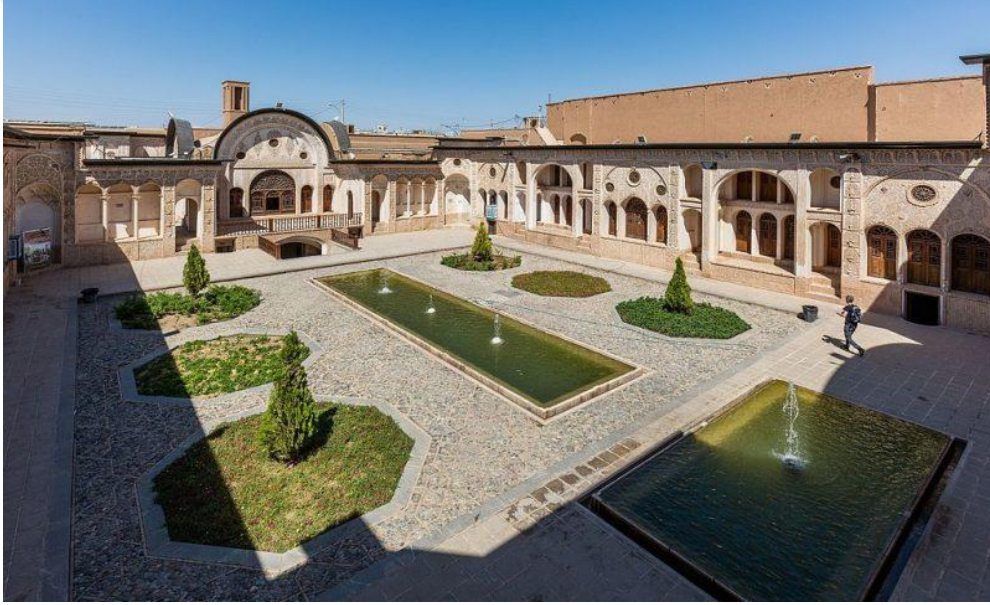
Avlular hacim bakımından iki kategoriye ayrılır:

- Basit avlu (Şekil 2.21.)
- Bahçeli avlu (Şekil 2.22.)

Kaşan'ın konutlarının suya erişmesi, iklimsel nedenler ve benzeri gibi sebeplerden dolayı daha düşük seviyededir.²

Dolayısıyla 3 ile 3.5 metrelik bir kot farkı vardır. Konutlara ardışık ya da eğik merdivenlerle giriş yapılır.

Basit avlularda sadece avluda tek bir kot farkı vardır ve bahçeli avlularda, avlu içindeki kot farkının yanı sıra avluların daha düşük seviyede olan "bahçe" adı verilmiş çukurları vardır. Genellikle bahçeli avlu ile ana avlu arasındaki fark bir kata ulaşır. (Şekil 2.23.)

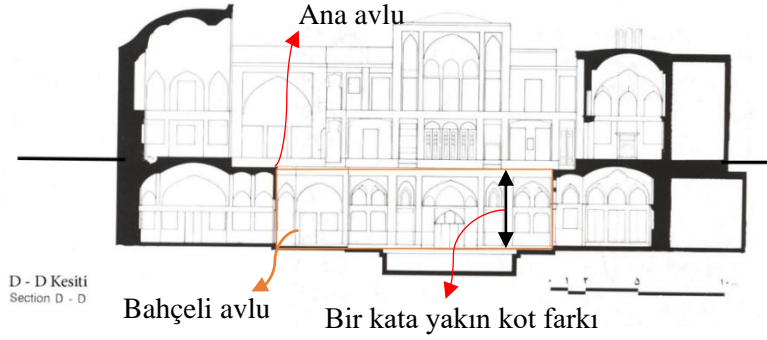

Şekil 2.21. Tabatabayi konutunun basit avlusu (URL-5)

² Böylece su depolarına erişim ve akış için gerekli su basıncı sağlanır.

Şekil 2.22. Abbasian konutunun bahçeli avlusu (URL-3)

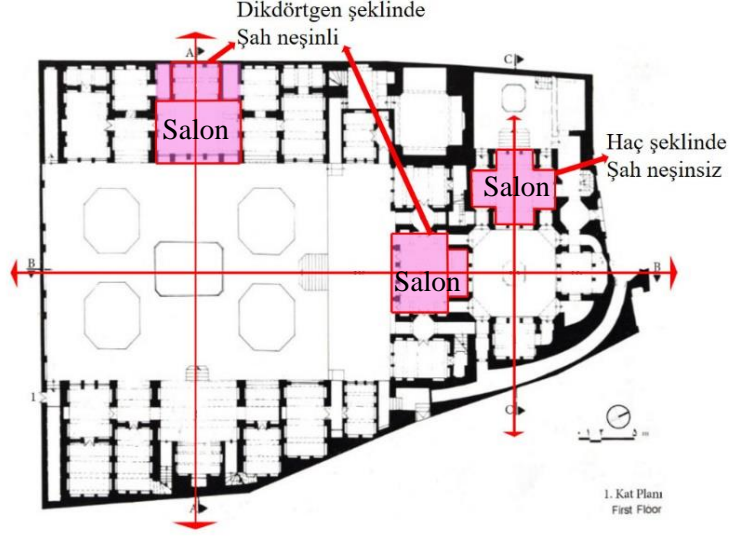

Şekil 2.23. Bahçeli avlu ile ana avlu arasındaki kot farkı (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

2.7.1.3. Salon

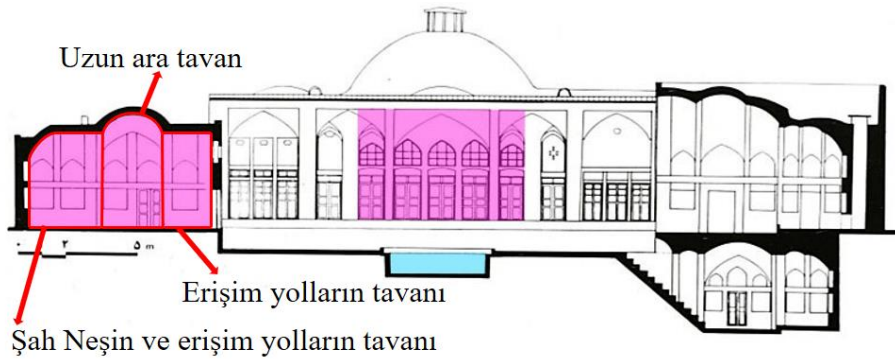
Ana ve alt eksen üzerinde yer alır ve geniş ve kapalı alana sahiptir. Salonun şekli dikdörtgen olup, Şah Neşinli ve Şah Neşinsiz veya haç şeklindedir. (Şekil 2.24.) Şah Neşinli salonlar konutun en gösterişli ve büyük alanlarındandır. Salolarda misafir ağırlamak dışında dini törenlerin yapıldığı mekandır.

Salon büyük kapalı alan olup konutun ana, önemli ve tören kısmıdır, avluyu en iyi görebilecek ve iletişim sağlayacak yerlerde bulunmaktadır. Salonlar doğrudan veya veranda vasıtasıyla avluya bağlanır.

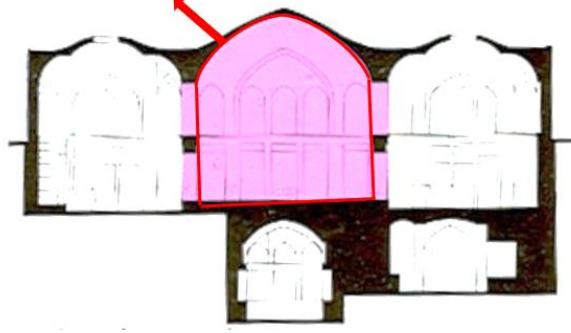
Şekil 2.24. Ale Yasin konutunda ana ve alt eksen üzerinde yer alan salonlar (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Salonlar avlunun ana ve alt eksenindedir.
- Salonların şekli genellikle Şah Neşinli, dikdörtgen ve bazen haç şeklindedir.
- Salonların tavanı düz veya kavisli olabilir. Kavisli tavanlar iki kategoriye ayrılır;
 - 1) Dikdörtgen ve Şah Neşinli, bu durumda uzun ara tavan ortadadır. (Şekil 2.25.)
 - 2) Şah Neşin ve erişim yollarının tavanı kısadır veya duvarlardan başlayan ve alanda kesintisiz bir şekilde genişleyen geniş bir tavadır. (Şekil 2.26.)

Şekil 2.25. Ale Yasin konutunda A – A kesiti (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

duvarlardan başlayan ve alanda genişleyen tavan

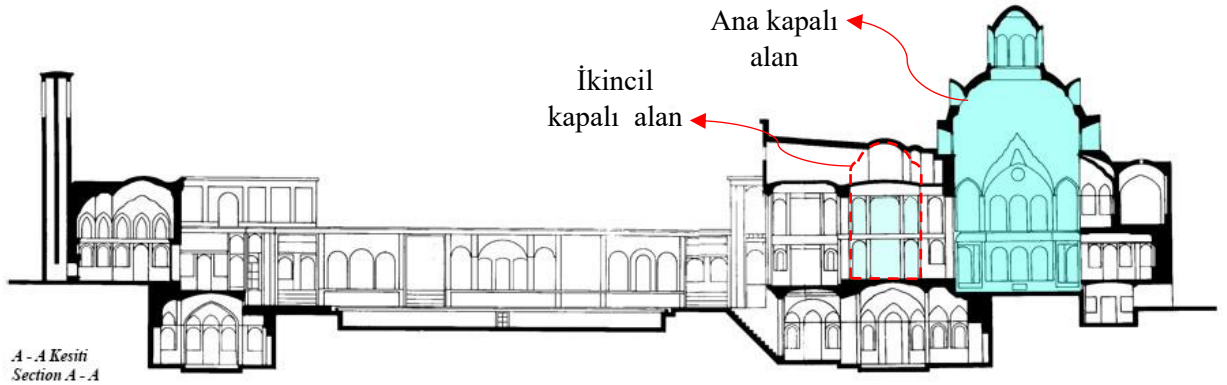

Şekil 2.26. Sharifian konutunda B – B kesiti
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

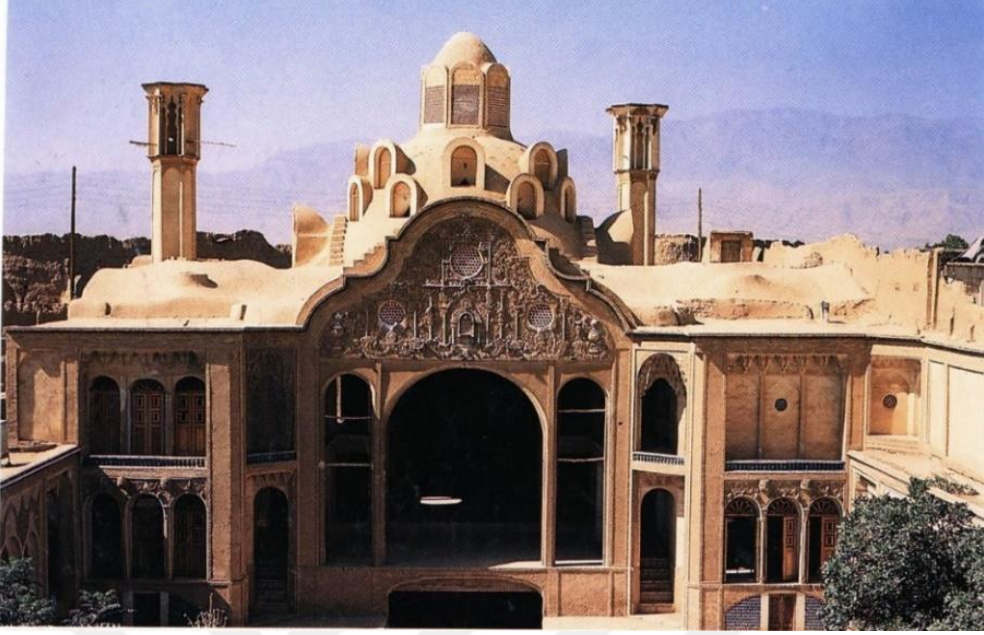
- Salonların büyüklükleri yaklaşık 24-60 metrekaredir.
- Salonların etraftaki alanlarla bağlantıları birinci katta koridorlar ve ikinci katta ise köşeler ile sağlanır.

2.7.1.4. Kapalı Alanlar

Kapalı alanlar, genellikle salondan dolaylı olarak avluya bağlanan ve tavanda aydınlık ve süslemelere sahip yüksek alanlardır(iki kat yüksekliğinde). (Şekil 2.27.)

Şekil 2.27. Buroujerdi konutun kesitinde, ana ve ikincil kapalı alanın konumu
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Şekil 2.28. Buroujerdi konutunun güney cephesindeki ana kapalı alanın dış görünüşü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

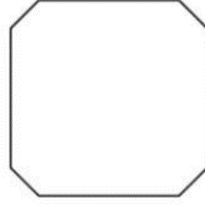
Şekil 2.29. Buroujerdi konutunda güney kapalı alanının iç süslemeleri (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

2.7.1.4.1. Ana kapalı alanlar

Kapalı alanlar, ana ve ikincil olmak üzere iki türde şekillenir. Bu alanlar merkez odaklı alanlar gibi ortada olur ve diğer alanlar ona kapılar ile bağlanır. Kapalı alan avluya bağlı olmayan alanların ışığını ve erişimini sağlar. Bu alanın bir cephede bulunması erselerin mekansal düzenini genişletir ve erseler kapalı alanların bulunduğu cephelerde tek katmanlı değildir.

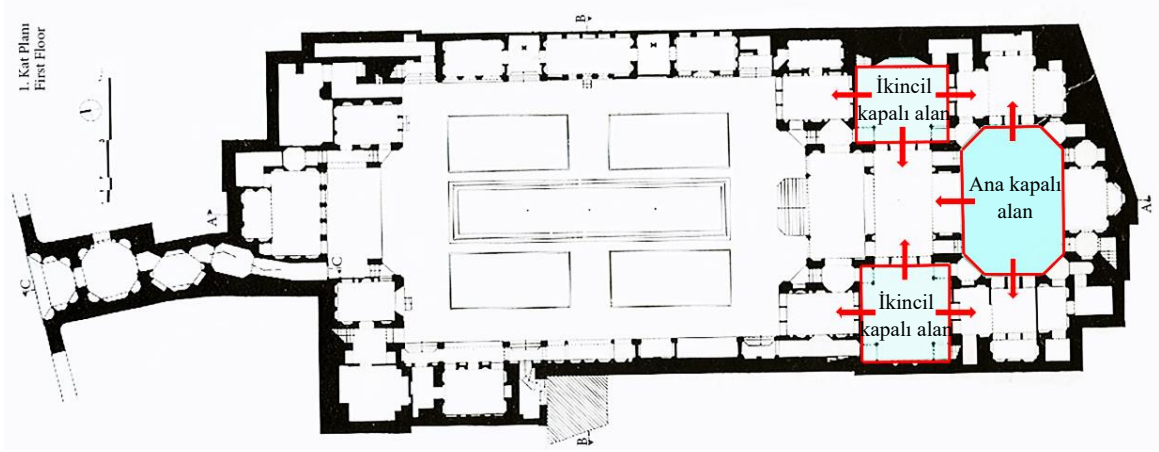
Ana kapalı alanların özellikleri aşağıdaki gibidir;

- Sekiz ve yarı sekizgen (Dört kenarı diğer dört kenarıdan daha küçük olan düzenli bir sekizgen şekli (Şekil 2.30.)) planlı ana kapalı alanlar, genellikle büyüklüğü 45-49 metrekaredir.

Şekil 2.30. Yarı sekizgen plan şekli

- Bu alanlar avlunun ana ekseninde olup genellikle salonun arkasında yer almaktadırlar. (Şekil 2.31.)
- Kapalı alan üç veya dört cepheden diğer alanlara bağlanır. (Şekil 2.31.)
- Ana kapalı alanlar merkezsiz alanlar olup merkezsiz erselerin ortasında yer alırlar.
- Kapalı alanlara erişim köşelerden olur.

Şekil 2.31. Buroujerdi konutta ana ve ikincil kapalı alanın konumu
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Kapalı alanların avluya pencereleri yoktur ve ışıkları genellikle tavadan olur. Bazı durumlarda, duvarlarda bulunan pencereler alanın ışığını çoğaltır. (Şekil 2.28.)
- Alanın tavanı ikinci katın tabanından başlar ve orta noktada yükselir. İkinci katın tabanından başlaması ve kubbe şeklinde olması tavana derinlik kazandırır ve tavan daha yüksek ve taban daha kısa görünür. Bu şekilde, tavan daha etkili algılanır. (Şekil 2.27.)

2.7.1.4.2. İkincil Kapalı alanlar

İkincil kapalı alanlar dikdörtgen veya kare planda ve ana kapalı alandan daha küçük bir konumda bulunur. Bu alanlarda genellikle tavan yüksek ve ortadadır. (Şekil 2.31.) (Şekil 2.27.)

İkincil kapalı alanların özellikleri aşağıdaki gibidir;

- Alanların büyüklüğü 25 ila 50 metrekare arasında değişmektedir.
- Kapalı alan iki veya üç yönden diğer alanlara bağlıdır. (Şekil 2.31.)
- Bu kapalı alanlar avlunun ana ekseninde değildir.
- Alanın ışığı tavadan ve bazı durumlarda kenardaki duvarlardandır.

2.7.1.5. Havuzhane

Kaşan'ın bulunduğu bölgenin iklimi nedeniyle konutların mimarisinde yaz aylarında sıcak havanın etkisini indirgemek adına havuzhaneler yapılmaktadır. Bu mekanlarda yapılan havuzlar ve konutun altında yer alan sukemerleri sebebiyle konutun en serin alanıdır.

Havuzhaneler;

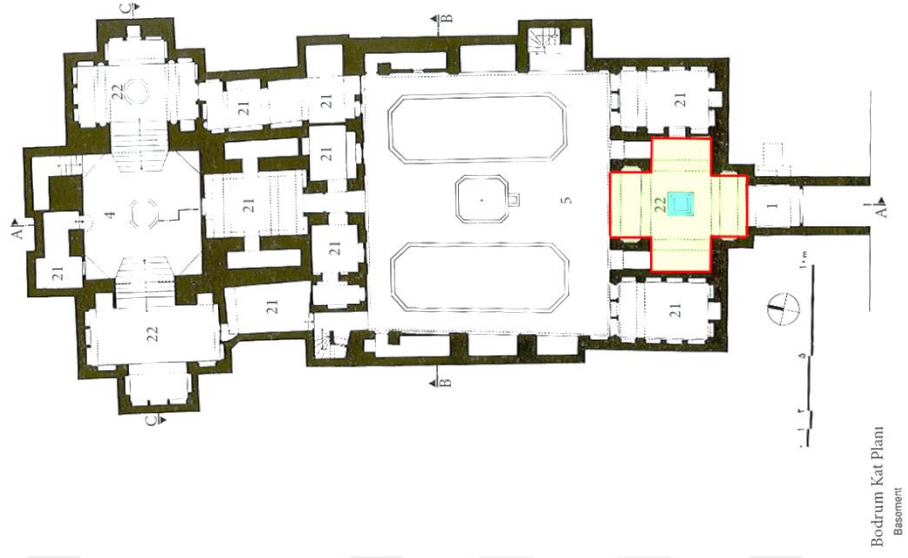
Avluya bağımlı havuzhaneler (yarı açık alan) (Şekil 2.32.)

Avludan bağımsız havuzhaneler (kapalı alan) (Şekil 2.34.)

Olarak ikiye ayrılır.

Havuzhanelerin özellikleri aşağıdaki gibidir;

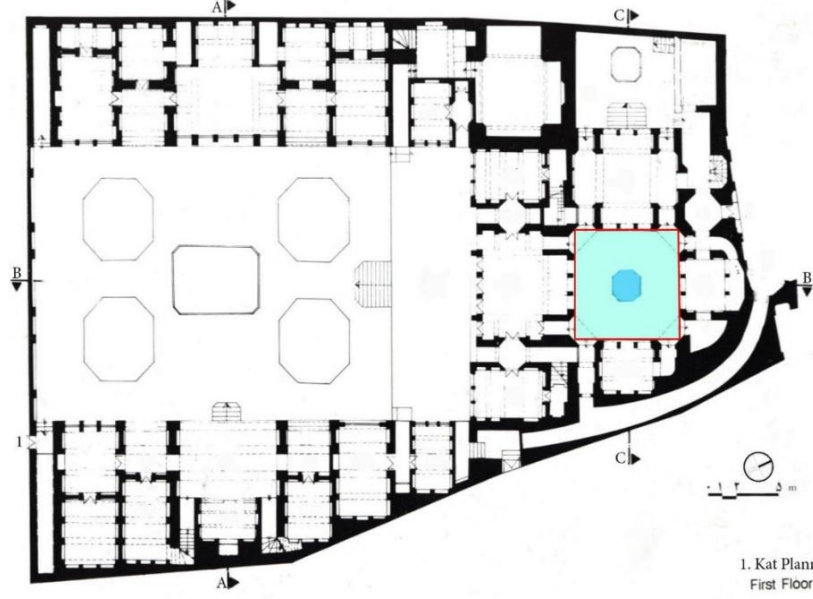
- Havuzhaneler, havuza sahip olan yüksek ve genellikle merkezsiz alanlardır. Havuzhaneler genellikle konutun güney tarafındadır ve Şah Neşinlidir. Bu alanlar özellikle yaz aylarında serindir.
- Havuzhanelerin büyüklüğü 48-64, 37-50 ve 32-35 metrekare aralığındadır.
- Alanların şekli genellikle dikdörtgendir ve bazı konutlarda haç, sekiz ve yarım sekizgendir.
- Avluya bağlı havuzhaneler genellikle verandalıdır. Veranda, havuzhanelerde aradaki merkezsiz alanı avlulara bağlar. Bu havuzhaneler iç merkezsiz alan ve verandanın kombinasyonudur.
- Avludan bağımsız havuzhanelerde, havuzhane ile avlunun doğrudan bağlantısı yoktur.

Şekil 2.32. Bakuchi konutunda avluya bağlı havuzhanenin konumu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

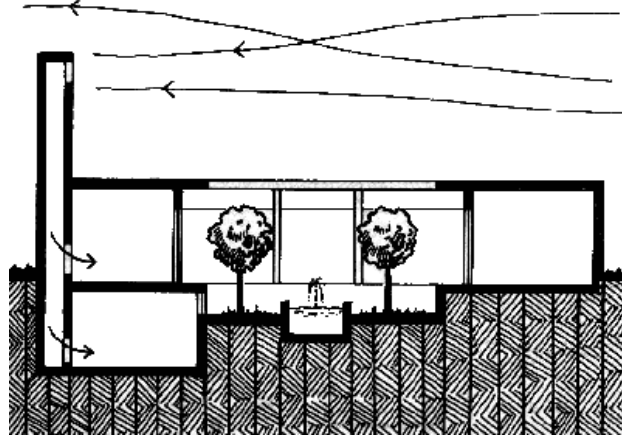
Şekil 2.33. Bakuchi konutunda avluya bağlı havuzhane (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

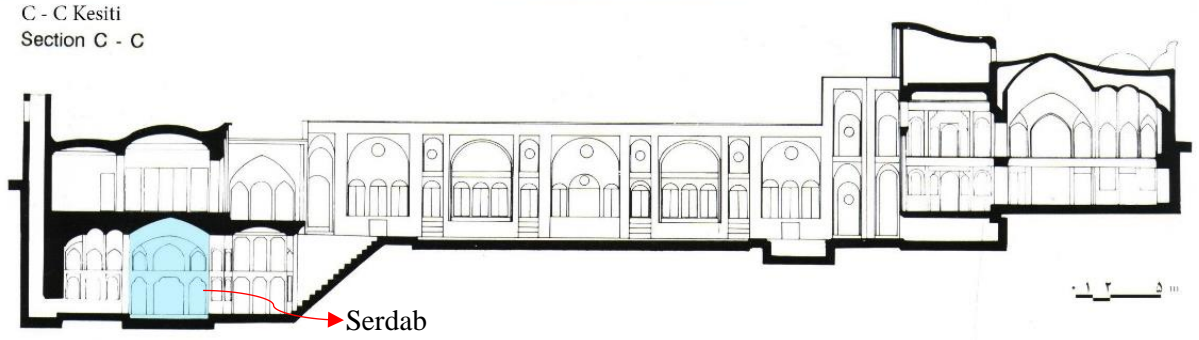
Şekil 2.34. Ale Yasin konutunda avludan bağımsız havuzhanenin konumu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

2.7.1.6. Serdab

Serdab bodrum katı için kullanılan terimdir. Bodrum katında yaz aylarında bozulabilir erzakları saklamak ve sıcaktan korunmak için badgir (rüzgar) küleler (Şekil 2.35.) ile serin hava akımı sağlanmakta ve bu sayede ortaya çıkan rutubeti ve nemide yok etmektedir. Genelde soğuk bir mekan olduğundan, Serdab veya soğuk mekan olarak adlandırılmıştır. konutta en önemli ve ana alanlardan biridir. Ana serdablar avlunun eksenleri üzerinde olan, ışık ve erişimleri avludan sağlanan yüksek tavanlı alanlardır. (Şekil 2.36.)

Şekil 2.35. Badgir (rüzgar) külesi (Ghobadian, 2014)

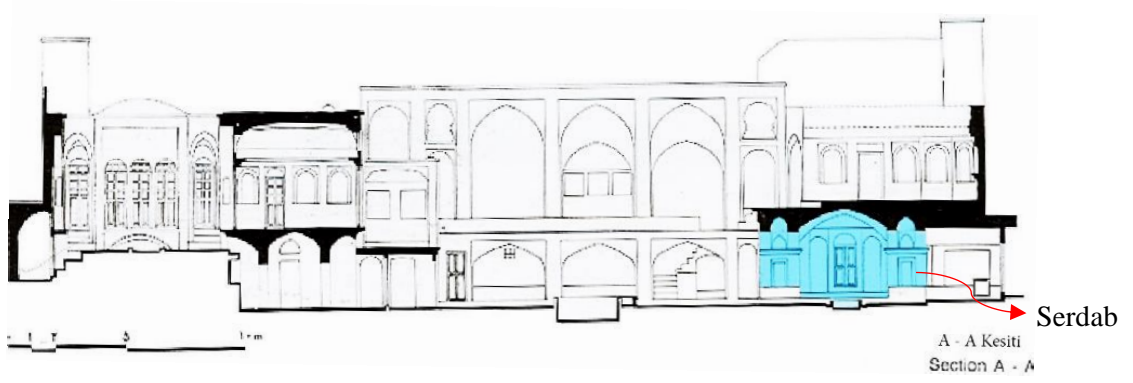

Şekil 2.36. Buroujerdi konutun kesitinde, serdabın konumu
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

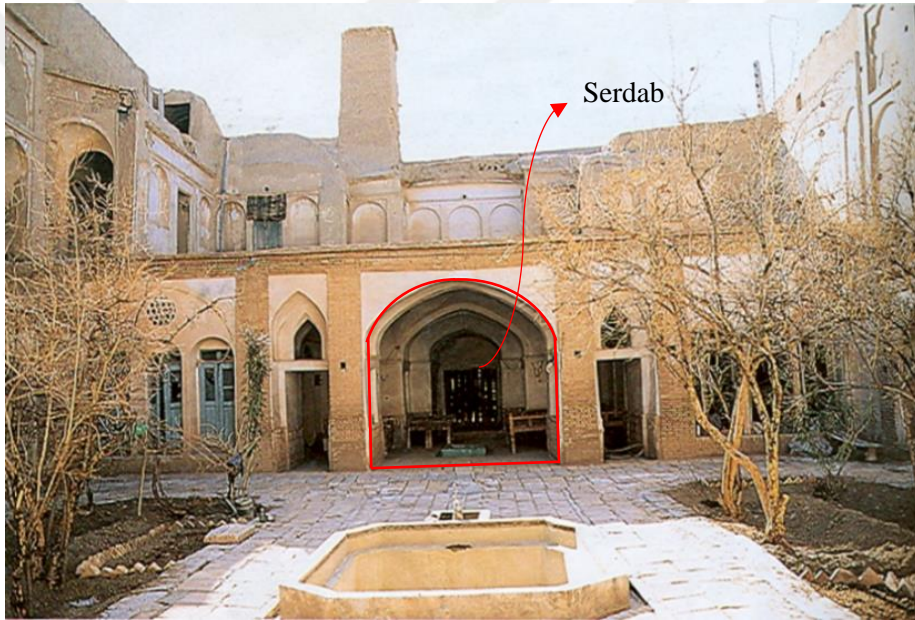
Serdablar ana ve ikincil olmak üzere iki kategoriye ayrılırlar;

- Ana serdablar avlu eksenleri üzerindedir ve ikincil serdablara göre daha süslüdür, daha yüksek tavana sahiptir ve büyüklüğü ikincil serdablara göre daha geniştir.
- İkincil serdablar ikincil eksenleri üzerinde ve çoğunlukla avlunun köşesinde bulunur ve daha az öneme sahiptir.

Serdablar avlu ile aynı kotta (Şekil 2.37.) ya da daha düşük kotta olabilir. (Şekil 2.36.) Bahçeli konutlarda serdab avlu ile aynı kotta veya birkaç basamak daha düşük kottadır. (Şekil 2.38.) Diğer avlularda avlu seviyesinden genellikle 10-13 basamak daha düşüktür. (Şekil 2.39.)

Şekil 2.37. Bakuchi konutun kesitinde, serdabın konumu
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

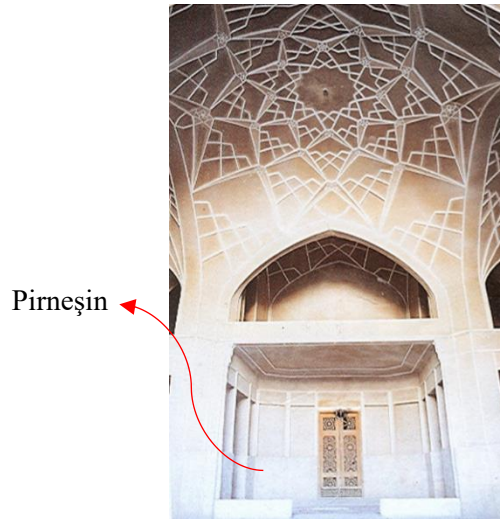

Şekil 2.38. Bakuchi konutunda bahçeli avu ile aynı kotta olan serdab
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Şekil 2.39. Tabatabayi konutta serdabın girişi (URL-3)

- Ana serdablar ana eksenlerin üzerine oturmaktadırlar.
- Basit avluda serdabın salonunun ışığı ve erişimi direk avludandır veya serdabın salonunun önünde bulunan bir alan vasıtasıyla olur.
- Şah Neşinli Serdabın salonu konut içinde önemli bir alandır. (Şekil 2.40.) Serdablar, ayrı alandırlar. Erişimleri ayrıdır ve serdabın salonundan ve önünde bulunan alandan sağlanır.

Şekil 2.40. Saleh konutunun serdabın salonunda Şah neşin (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Serdablara erişim avluya bakan kenarın ortasındandır. Bazı örneklerde kolaylık için “Pirneşin” (yaşlıların oturma yeri) tasarlanmıştır, bu alan serdabın ara alanına bakmaktadır ve serinliğinden yazın yararlanılıyor ve yaşlı bireyler için erişim kolaylığı sağlamaktadır. (Şekil 2.40.)
- Sıklıkla, salonların ve serdabın salonlarının tavanları “Yazdibandi” (dekorasyona sahip bir çeşit çatı) dekorasyona sahiptir ve alanın değerini ve önemini arttırmaktadır. (Şekil 2.41.)
- Serdablar genellikle serdabın salonundan ayrı ve bağımsız aydınlatmaya sahiptir ve avludan ışık alırlar.

Şekil 2.41. Tabatabayi konutunda serdabın salonu (URL-2)

2.7.1.7. Üç Kapılı Odalar

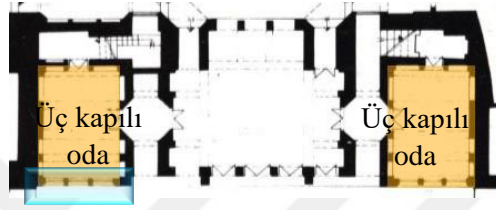
Üç kapılı odalar genellikle bir kapı ve iki pencere şeklinde tasarlanmaktadır ancak bu odalarda pencereler kapı görünüşlü olmaktadır. Konutta üç kapılı odalara yemek yeme, uyuma ve çalışma odası işlevi görürler.

Üç kapılı oda genellikle avlu eksenleri üzerinde oturmeyen tek katlı ve konutlarda çeşitli şekillerde bulunan konutun ana bileşenlerinden biridir. Üç kapılı odalar erselerde köşe alanlardandır ve girişleri küçük kenarından ve avludan yapılmaktadır.

Üç kapılı odalarda oluşan farklı mekan hissi; oranlarda, şekilde, konumunda, iletişimlerinde, odaların erişimi ve tavanlarının düzenlemelerindeki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Üç kapılı odaların özellikleri aşağıda sıralanmıştır;

- Üç kapılı odaların şekli, dikdörtgen veya karedir. (Şekil 2.42.)
- Genellikle birinci ve ikinci katlarda avluya bakan cephede otururlar. (Şekil 2.43.)

Şekil 2.42. Ale Yasin konutunda üç kapılı odaların konumu

Şekil 2.43. Üç kapılı oda

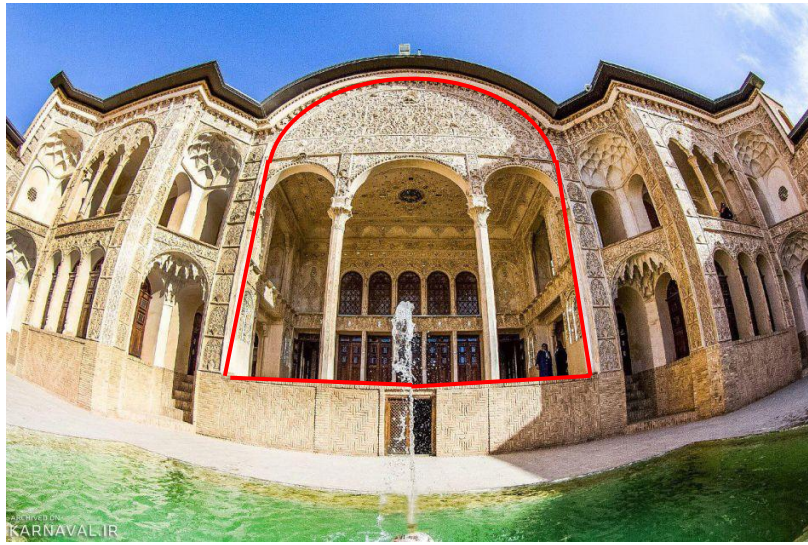
- Avlu eksenleri üzerinde değildirler, sadece birkaç örnekte, eksen üzerinde yer almaktadırlar.

- Tek yönlü veya çift yönlüdürler.
- Üç kapılı odalara genellikle antre, küçük verandanın yanında bulunan koridorlara erişilir.
- Üç kapılı odalara giriş genellikle daha büyük kenarın ortasından ve bir taraftandır, Bazılarda büyük kenarın her iki tarafının da erişimi vardır ve bazı nadir durumlarda erişim daha küçük kenardandır.
- Üç kapılı odalar küçük kenardan avluya açılabilir.

2.7.1.8. Verandalar

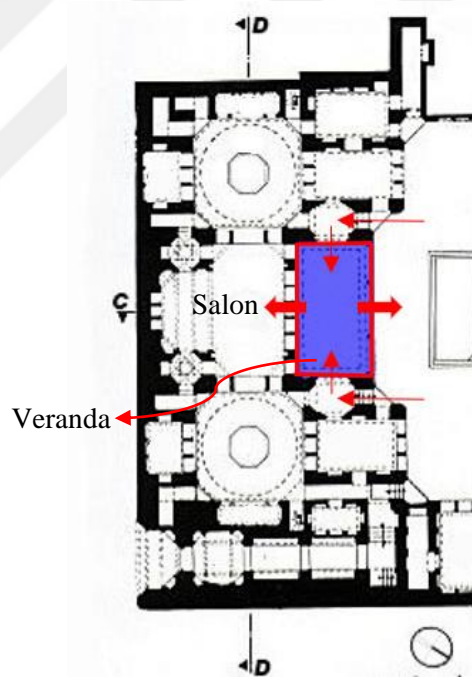
Veranda yarı açık alan olup, yüksekliği iki kata kadardır ve avlunun yanındaki büyük kenarda eksenleri üzerinde yer alır. Veranda salon ile avlunun bağlantısını kuran ve genellikle kolonları olan ara alandır. Verandalar konutlarda cephelerin tam merkezinde yerleşmektedirler ve yaz aylarında misafirlerin ağırlandığı ve törenlerin yapıldığı bir alandır.(Şekil 2.44.)

Veranda, çoğunlukla bir taraftan salon ve diğer iki taraftan erişim koridorlarıyla yan yanadır ve dördüncü kenardan da avluya bakmaktadır. (Şekil 2.45.)

Şekil 2.44. Tabatabayi konutunda güney cephede yer alan veranda (URL-2)

- Verandalar, salonlara bağımlı ya da bağımsız yerleştirilebilir.
- Verandaların şekli genellikle uzun dikdörtgendir.
- Verandalar genellikle güney cephede ve salonun önünde bulunmaktadırlar, ancak birkaç sınırlı örnekte bu yönelim farklıdır.
- Tüm verandalar avlunun ana eksenini üzerindedir ve avlu manzarasını arkalarındaki salonun görüşüne getirir.
- Veranda yer seviyesinden yüksektir ve avlunun alanına tam görüşü vardır.
- Verandaya erişim, verandanın yanındaki iki koridordan ve dolaylı bir şekildedir. (Şekil 2.45.) Avludan doğrudan erişim yoktur.
- Veranda tavanı, düz tavan ve düz olmayan tavan olmak üzere iki farklı çeşitte olabilir.

Şekil 2.45. Tabatabayi konutunda verandanın konumu
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

3. BULGULAR

3.1. Geleneksel Konutlarda Plan Analizi

Bu bölümde konut ve çevresi, dış mekanlar ve genel özellikleri incelenmiştir. Araştırma kapsamı içinde, Kaçar dönemi konut özelliklerini en iyi şekilde yansıttığı düşünülen, ve araştırmada kolay ulaşılabilen 10 konut, mimari tasarım ilke ve kriterleri açısından analiz edilmiştir.

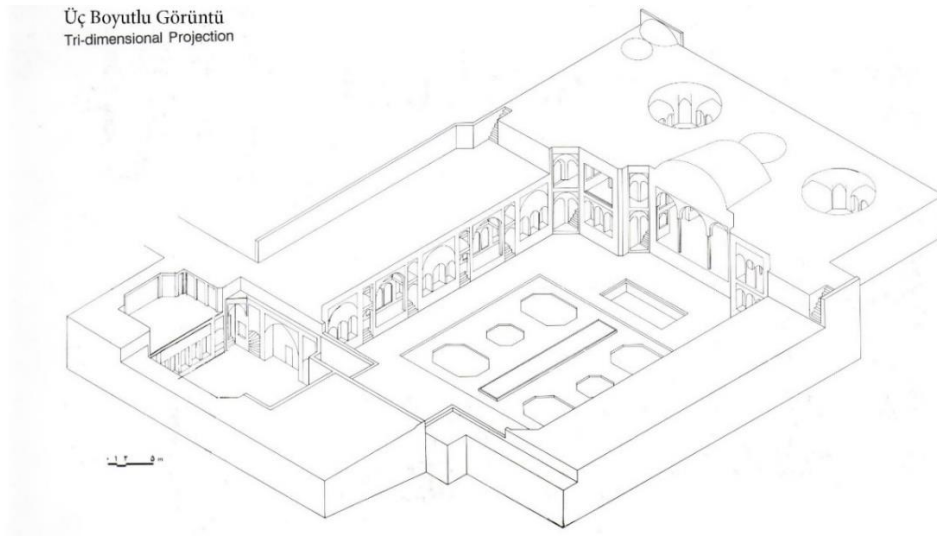
Şekil 3.1. Konutların haritada konumu (URL-1)

3.1.1. (A1) Tabatabai Konutu

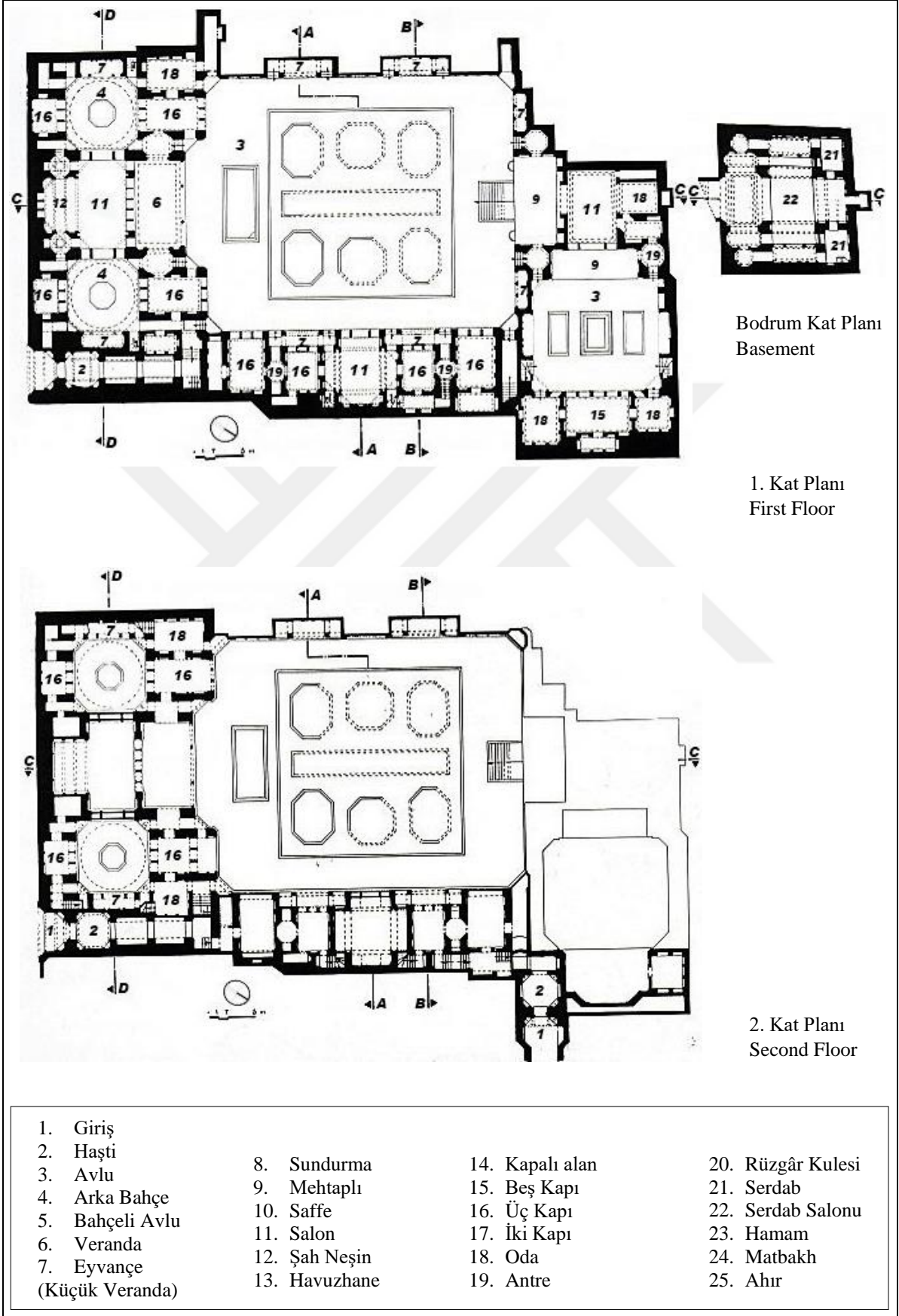
Şekil 3.2. (A1) Tabatabai konutun konumu (URL-1)

Şah neşindeki yazıtlara göre, konutun yapım tarihi 1298 AH'ye (1880) kadar uzanmaktadır. Konut halı tüccarı olan Haj Seyyed Jafar Tabatabai adlı kişi tarafından yaptırılmıştır (Hajighasemi, 1997).

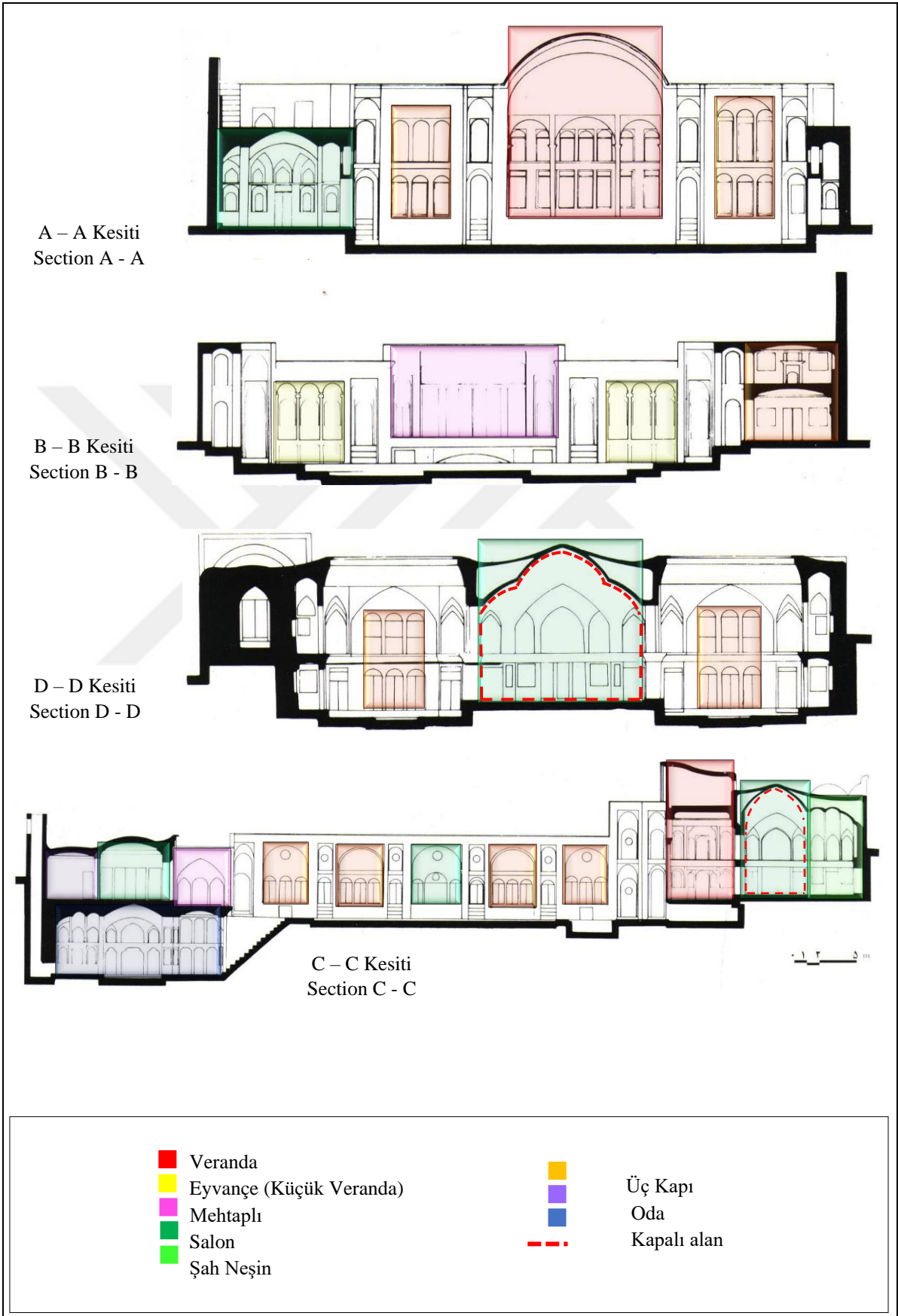

Şekil 3.3. (A1) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.1. (A1) Tabatabai konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

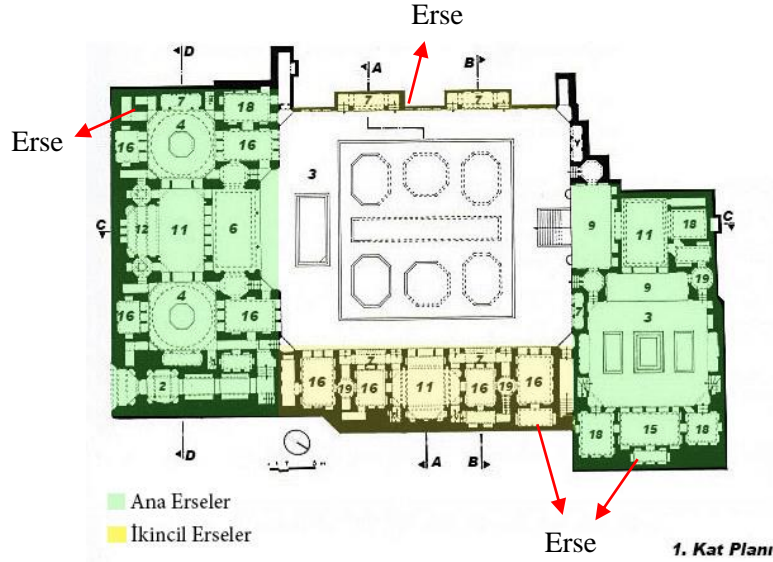
Tablo 3.2. (A1) Tabatabai konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bu konut, Sultan Mir Ahmad semtinde Kaşan şehrinin ilk sınıf ve zenginlerin yaşam alanı olan mahallede yer almaktadır.
- Konutun gelişim yönü batıya doğrudur ancak kuzey – güney uzantısındadır. (Tablo 3.1.)
- Konut dört ana avlu ile 4335 metrekarelik bir alanda düzenlenmiştir. Ana avlu en büyük açık alandır ve diğer alanlar dört tarafından ona bakmaktadır. Güney ersesinde sekizgen ve yarım sekizgen şeklinde iki avlu ve bir iç avlu kuzey ersesindedir. Binanın doluluk seviyesi %35 ve altyapı 1648 metrekaredir.
- Erseler

Konutun avlu etrafında bağımsız dört ersesi vardır. Konutun ana erseleri kuzeydoğu ve güneybatı erseleridir. Bu iki erse avlunun ana ekseninin iki tarafındadır ve avluya bakan dış görünümün çerçeve tasarımı benzerdir. Bu iki ana ersenin her birinde avlu bulunmaktadır. (Şekil 3.4.)

Diğer iki erse ikincil eksenin iki başında yer almaktadır. Bu iki erse simetrik dış görünümüne sahiptir. (Şekil 3.4.)

Şekil 3.4. (A1) Ana ve ikincil erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Ana erselerin merkezsel plan kurgusu:

- Üç yönlü salon

Tabatabai konutunun güneydoğu ersesi:

Bu ersede, salonun ara alanı veranda aracılığıyla avluya ve diğer iki cepheden sekizgen ve yarım sekizgen avluya bakmaktadır. (Tablo 3.1. , Legant No. 4) Salon, kapalı alana bitişik olmayan bağımsız bir yüksek alandır. (Tablo 3.2.) Salonun iki tarafında iki katlı üç kapılı odalar yer almaktadır ve bir taraftan ana avluya, diğer taraftan da sekizgen ve yarım sekizgen avlulara çıkışları vardır. Salonun iki tarafında bulunan koridorlar, verandanın, üç kapılı odanın, sekizgen ve yarım sekizgen avluların erişimini sağlamaktadır, salon ile üç kapılı odanın arasındadır. (Tablo 3.1. , Legant No. 19)

- Merkezsel serdab

Tabatabai konutunun kuzeybatı ersesi:

Serdabın salonu ortada ve diğer alanlar ona bakmaktadırlar. Bu ersenin alanlarının avluya bağlanma alanı hepsi aynı yöndedir. (Tablo 3.1. , Legant No. 22)

- Giriş

Konutun erişimi kuzey ve güney geçitlerindedir ve köşelerindedir. Girişin dış görünümü ile iç görünümünün farklı olmasına rağmen bu farklılık avlu alanında hissedilmemektedir. Konutun en yaygın ve ana girişi kuzey köşededir ve avluya ilk girişte daha yüksek ve süslü güneybatı cephesi gelen ziyaretçinin tam karşısında yer almaktadır. Diğer erişim, güney ersenin doğu köşesinden ana avluya gider. (Tablo 3.1. , Legant No. 1)

- Basit avlu

Bu konutta dört avlu bulunmaktadır, ana avlu ortada olup diğer alanlar etrafında yer almaktadır. Bir küçük avlu kuzeybatıdaki ersede ve iki sekizgen ve yarım sekizgen avlular güneydoğu ersenin iki tarafında yer almaktadır. (Tablo 3.1. , Legant No. 3, 4)

Ana avlunun alanı diğer avlulardan daha fazladır. Bu avlu dikdörtgen olup 32×21 metredir ve alanı 672 metrekaredir. Avlunun büyüklüğü güneydoğu ve kuzeybatı salonların geri çekilmesiyle farklılık gösterir ve avlunun ana ekseninin iki tarafında ve çekilmeler, salonların önemini artırır. Verandanın varlığı, koridorlar ve alanların geri

çekilmesi avlunun çeşitliliğine sebep olmaktadır. Dış cephe dikdörtgendir ve güneybatı tarafın ortasından salonun bulunması sebebiyle derinleşir. Avlunun köşeleri yüksektir ve farklı yükseklikte duvarları birbirine bağlar ve avluların hacmini birleştirir.

Ortadaki havuz avlu ile aynı yönde olup dikdörtgendir, sekizgen ve yarım sekizgen olarak bahçenin iki tarafında bulunmaktadır. Bu havuza ek olarak bir diğer havuz dik bir şekilde ve güneydoğu verandanın önündedir, ve böylece veranda ve salonun konumunu özelleştirir. Ortadaki havuz, onun etrafındaki bahçeler ve yollar bir basamak kadar avlunun diğer elemanlarından daha düşük seviyededirler ve bağımsız erseleri vardır. Havuz ve bahçeler avlu alanının %35'ini oluşturmaktadır. Bu konutun ana avlusu en geniş alana sahipken, kuzeydeki küçük avlu 221 metrekare alanı vardır. (Tablo 3.1. , Legant No. 3)

- Salon

Bu konut avlu eksenlerinin iki başında üç salonu vardır. Avlunun ana ekseninin iki başında bulunan salonlar, ana salonlar ve avlunun ikincil ekseninde bulunan salonlar daha düşük öneme sahip olan salonlardır. (Tablo 3.1. , Legant No. 11)

Kuzeybatı cephede bulunan Salon:

Bu cephede bulunan salon, iki yöne bakıp avlunun ana eksenini üzerindedir. Salon bir taraftan saffe aracılığıyla avluya ve diğer taraftan iç avluya çıkışı vardır. Alan dikdörtgen olup Şah neşin'e sahiptir ve büyük kenardan avluya çıkışı vardır.

Güneydoğu cephede bulunan Salon:

Bu cephenin salonu üç taraflı ve avlunun ana eksenini üzerindedir. Salonun bir yandan veranda vasıtasıyla ana avluya ve diğer iki tarafında sekizgen ve yarım sekizgen avlulara çıkışı vardır. Alanın şekli uzun dikdörtgen olup ve şah neşine sahiptir. Salonun sekizgen ve yarım sekizgen avlu ile bağlantısı sadece birinci kattadır.

Kuzeydoğu cephede bulunan Salon:

Salonun ana avluya üç çıkışı vardır, iki diğer çıkış erişim için kullanılır. Ayrıca, ikinci kattaki üç kapılı odalar salona bakmaktadır ve salondaki orta alanın tavanı daha yüksektir.

- Serdab

Konutta serdab kuzeybatı ersesinde bulunmaktadır. Erişim yolları kenarlarda ve ara alanın saflığı korunur. Bu ersede daha az öneme sahip odalar arkalardadırlar. (Tablo 3.1. , Legant No. 22, 21)

- Üç kapılı odalar

Doğu ersesindeki üç kapıların yüksekliği ikinci kata kadar uzanmaktadır. (Tablo 3.1. , Legant No. 16)

- Veranda

Konutun güney ersesinde bulunur ve salonu dolaylı bir şekilde avluya bağlamaktadır. (Tablo 3.1. , Legant No. 6)

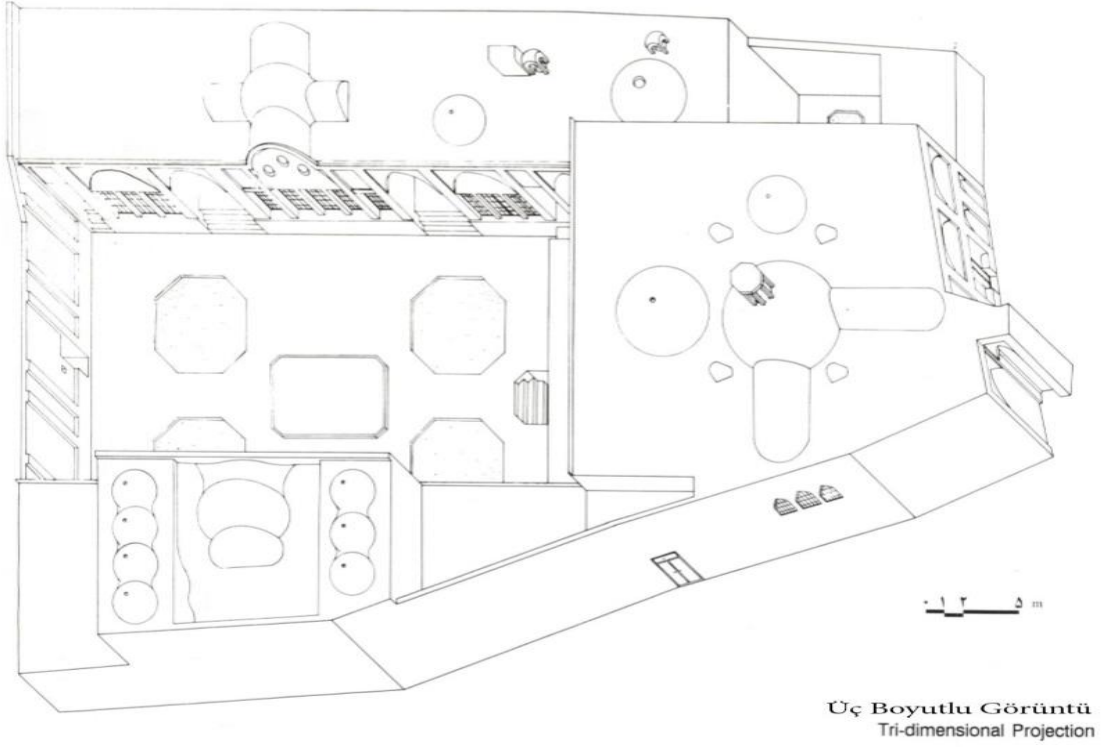
3.1.2. (A2) Ale Yasin Konutu

Şekil 3.5. (A2) Ale Yasin konutun konumu (URL-1)

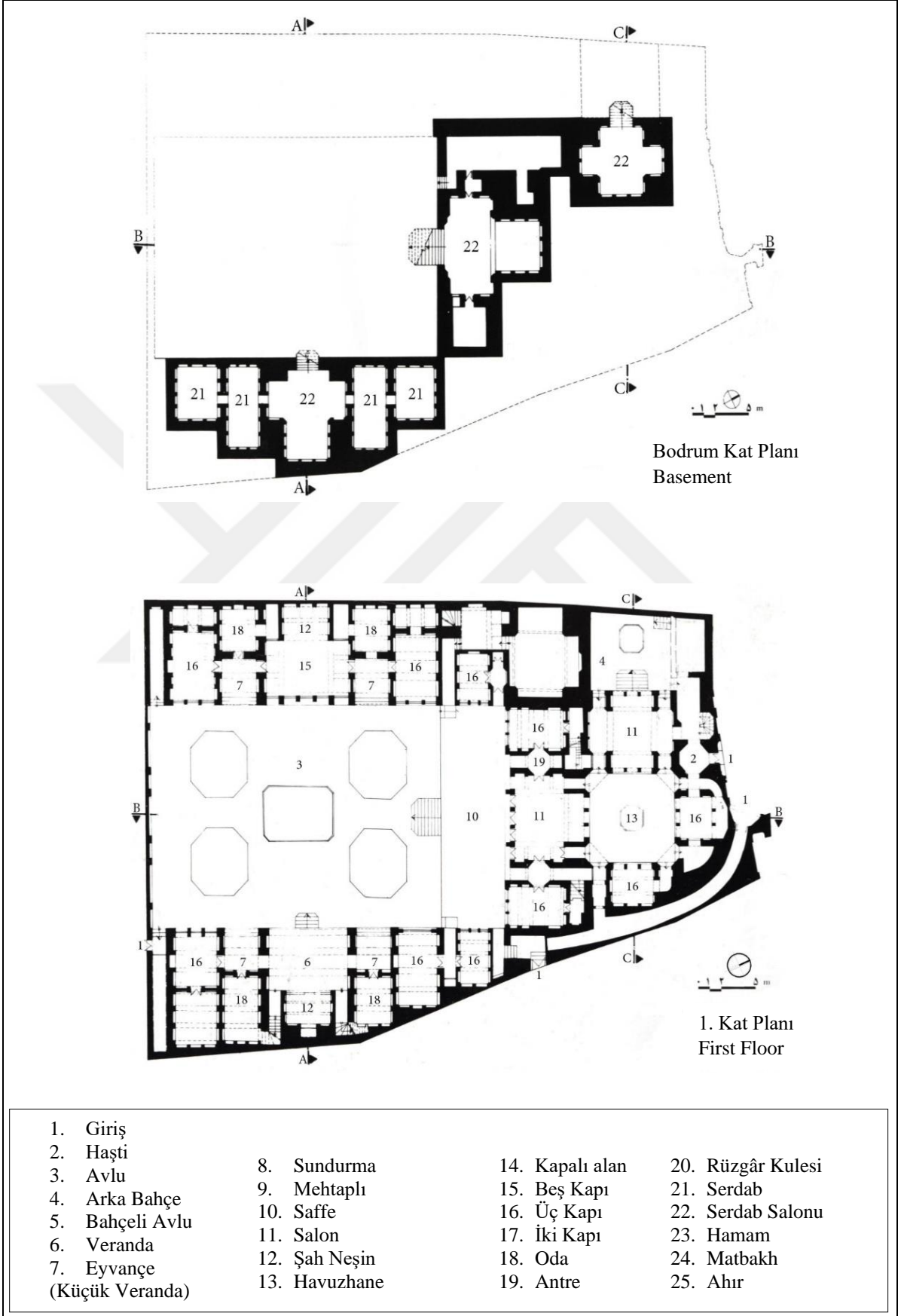
Konut, Muhammed Ali Şah Qajar tarafından Muhammed Taghi Hosseini Posht Mashhadi için inşa edildi.

Konut, 1375 AH (1997) yılında Kaşan'ın eski konutlarını yeniden inşa eden Mütevelli heyeti tarafından satın alındı ve Kaşan belediyesine bağışlandı. Onarım ve restorasyon 1376 AH'de (1998) tamamlandı ve günümüzde Kaşan şehrinin Belediye İnşaat Gelişim ofis binası (Department of Civil Development) olarak kullanılmaktadır (Hajighasemi, Ganjname, 1997).

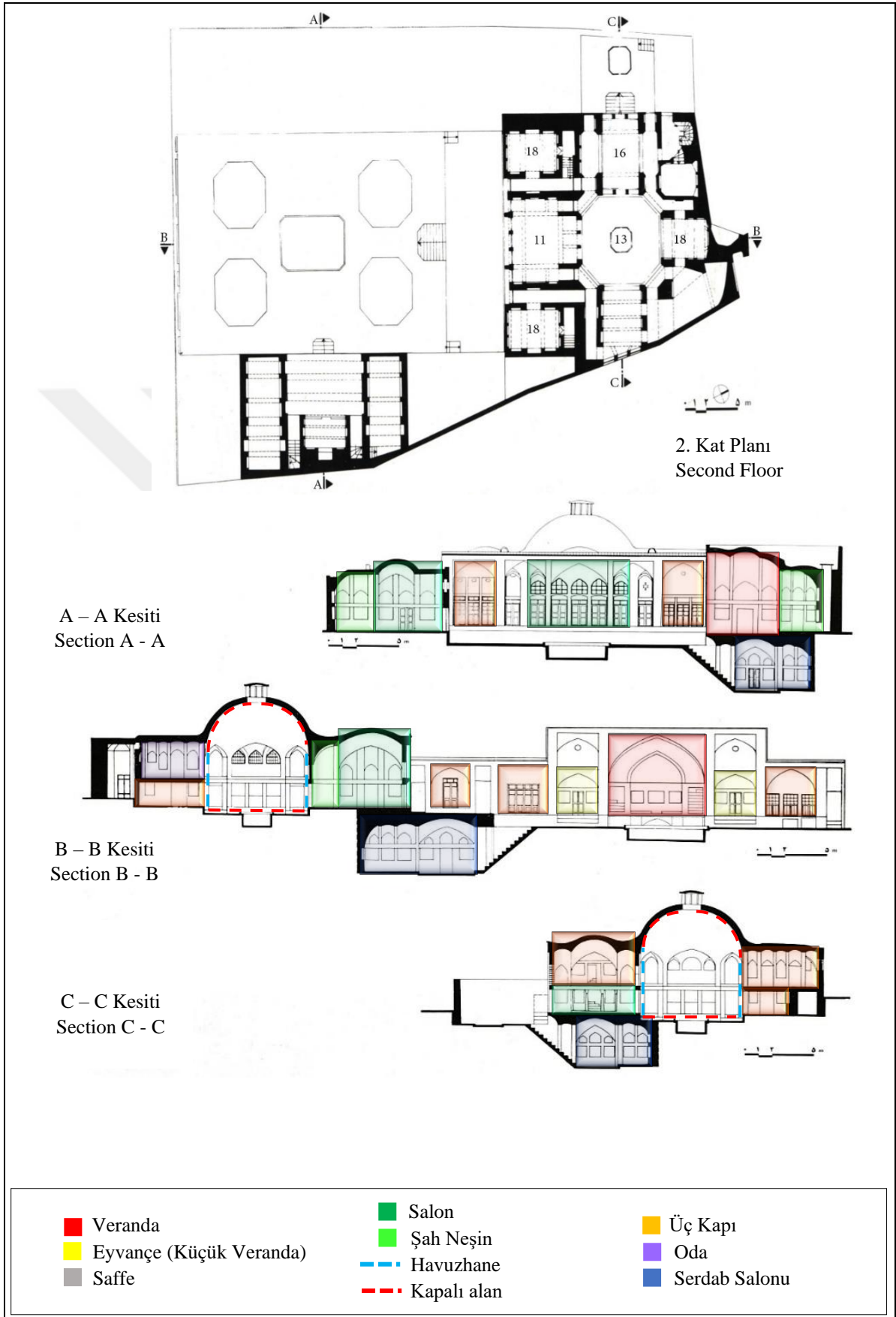

Şekil 3.6. (A2) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.3. (A2) Ale Yasin Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.4. (A2) Ale Yasin Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Konut Posht Mashhad mahallesinde, (Posht Mashhad mahallesi, Qajar döneminde şehre eklenmiştir.)
- Konutun gelişim yönü kuzeydoğu – güneybatı'dır. (Tablo 3.3.)
- Konut 1700 metrekarelik bir alanda düzenlenmiştir. İki açık alanı vardır; ana avlu ve yan avlu. Alanlar ana avlunun etrafında üç cephede yer almaktadırlar. Alanların ana odak noktası konutun kuzeydoğu cephesindedir.
- Binanın doluluk seviyesi %35 ve altyapı 1137 metrekaredir. Kapalı alanlar konutun yaklaşık %60 alanını kaplar.
- Erseler

Bu konutun birinci katında avlunun etrafında üç bağımsız ersesi vardır. Avlunun ikincil ekseninin başında bulunan kuzeybatı ve güneydoğu erseler benzer alanlara sahiptirler. İkinci katta sadece kuzeybatı ve güneydoğudaki erseler bulunmaktadır. Serdabın ersesi bağımsız olup ve diğer erselerle dikey bağlantısı yoktur. (Şekil 3.7.)

Şekil 3.7. (A2) Ana ve ikincil erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Ana erselerin merkezselsel plan kurgusu

- Merkezi Kapalı alan

Ale yasin konutunun kuzeydoğu ersesi:

Bu ersede merkezsiz kapalı alan ortada ve dört cepheden diğier alanlar iki kattan merkezsiz alana görüşleri vardır ve avluya bağımsız alanların işiğı, erişimi ve havalandırmasını sağlamaktadır. (Tablo 3.3. , legant No. 13)

- Giriş

Bu konutun üç girişi var, konutun kuzeydoğu iki ana giriş ve bir yan giriş Agha geçitinden. Konut ve Agha hamamı arasındada bir küçük giriş bulunmaktadır. (Tablo 3.3. , legant No. 1)

- Basit avlu

Bu konutta iki avlu bulunmaktadır, ana avlu ortada olup diğier alanlar etrafında yer almaktadırlar. Bir küçük avlu kuzeybatıdaki ersede yer almaktadırlar. (Tablo 3.3. , Legant No. 3, 4)

Avluya ait bileşenlerin (bahçe ve havuz) varlığı, ana ve ikincil eksen üzerindeki alanlara uygun bir bakış açısı sağlayacak şekildedir. (Tablo 3.3. , Legant No. 3)

- Salon

Bu konutun 3 salonu vardır. (Tablo 3.3. , legant No. 11, 15) İki salon ana eksen ve diğieri ikincil eksenin üzerinde yer almaktadır ve avluya çıkışları vardır. Salonlardan biri kapalı alanın eksenini üzerindedir.

Kuzeydoğu Salonu:

Salon, avlunun ana eksenini üzerindedir ve kapalı alana ve ana avluya iki taraflı çıkışı vardır. Salonun şekli uzun dikdörtgen olup şah neşine sahiptir. (Tablo 3.3. , legant No. 11)

Salonun ana avlu ile bağlantısı 5 kapı üzerindedir, ancak dış cephede çerçeve ve kemerler düzeni nedeniyle üç kapılı gibi görünmektedir. Üç kapılı düzeni bir çerçevede ve kenardaki çıkışlar ayrı çerçevede düzenlenmiştir. (Tablo 3.4. , Kesit A)

Kuzeybatı Salonu:

Salon avlunun alt eksenini üzerindedir ve kapalı alana ve arkda bahçeye iki taraflı çıkışı vardır. Salonun şekli haç şeklinde olup Şah neşinsizdir. (Tablo 3.3. , legant No. 11)

Batı Salonu:

Salon avlunun alt ekseni üzerindedir ve avluya tek taraflı çıkışı vardır. Salonun şekli uzun dikdörtgen olup şah neşine sahiptir. (Tablo 3.3. , legant No. 15)

- Ana Kapalı alan (Merkezsel Kapalı alan ve Havuzhane)

Ana kapalı alan sekizgen ve yarım sekizgen düzene sahip olup yaklaşık 49 metrekarelik bir alanı ve yaklaşık 9,5 metre yüksekliği (bu yükseklik tavanın en üst noktasından zemine kadardır) vardır.

Avlunun ana ekseni üzerinde, kuzeydoğu ersenin merkezinde ve salonun arkasındadır. Salonun iki cephesinden ve üç kapılı odaların diğer iki kenarlarından iki katta kapalı alana tam bir açılım vardır. Alanların erişimleri köşelerdendir. (Tablo 3.3. , legant No. 13)

Işık tavadan alınır, tavanın tabanı ikinci kattan başlamaktadır ve tavan derinleşmektedir. Avluya bağımsız alanların erişim ve havalandırmasını sağlamaktadır. (Tablo 3.4. , Kesit C)

- Serdab

Konutta serdab kuzey ve doğu ersesinde bulunmaktadır. Erişim yolları avludan ve arka bahçedendir. (Tablo 3.3. , Legant No. 22, 21)

- Üç kapılı Odalar

Üç kapılı oda kuzeydoğu cephesinde ve salonun yanında yer almaktadır. Tavanı düz ve bir katlıdır. Bu odanın dekoru diğer üç kapılı odalardan daha fazladır. Nişler, tavanlar ve duvarların arası mukarnas dekorasyona sahiptir. Alçıdan yapılan ve ağ şeklinde olan pencereler, alanın diğer dekorasyonlarından biridir. (Tablo 3.3. , legant No. 16)

- Veranda

Bu veranda, avlunun ikincil ekseni üzerinde ve güneydoğu cephesindedir. Verandanın iki tarafındaki alanların düzeni bu şekildedir: iki “İvançe” (küçük veranda) ve iki, üç kapılı oda birinci katta yer almaktadır. (Tablo 3.3. , legant No. 6)

Bu konutta verandanın ikincil eksen üzerinde bulunması ve salonun ana eksen üzerinde bulunması avluyu çeşitlendirip dinamizm kazandırır. İki tarafındaki veranda ve İvançelerin varlığı bu cephede dış görünüme derinlik sağlar.

Veranda yaklaşık yerden üç basamak daha yüksek olup avluya bakmaktadır.

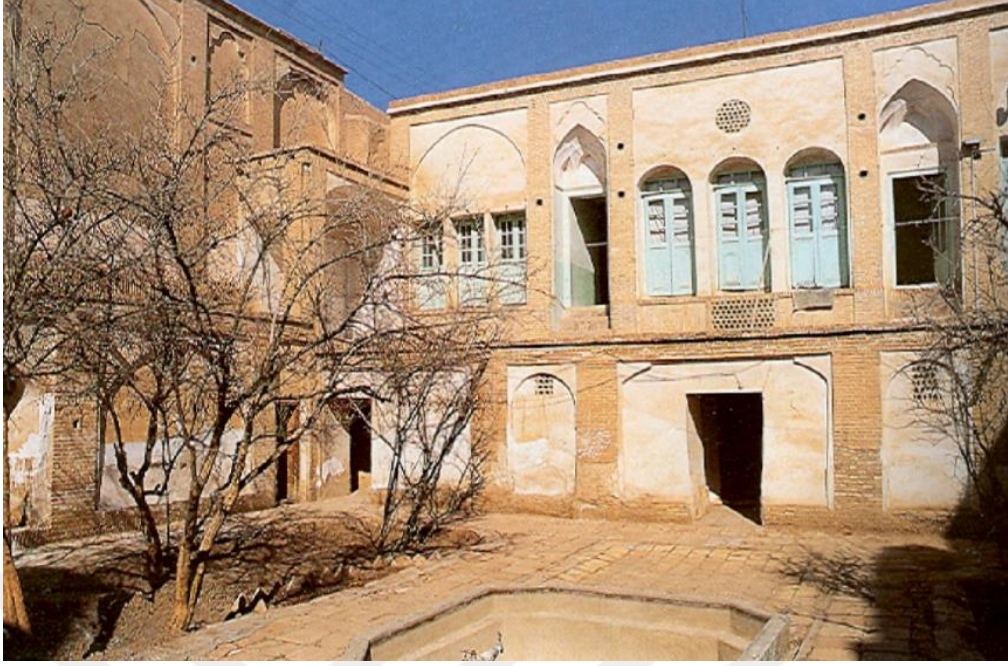
Tavan “Yazdibandi” dekora sahiptir. Verandanın şah neşininin iki tarafında ikinci kattaki üç kapılı odalara erişim merdivenleri vardır. Verandanın tavanının düzeni avluya bakmaktadır ve hiyerarşik bir şekilde şah neşine kadar aşağı doğru inmektedir.

3.1.3. (A3) Bakuchi Konutu

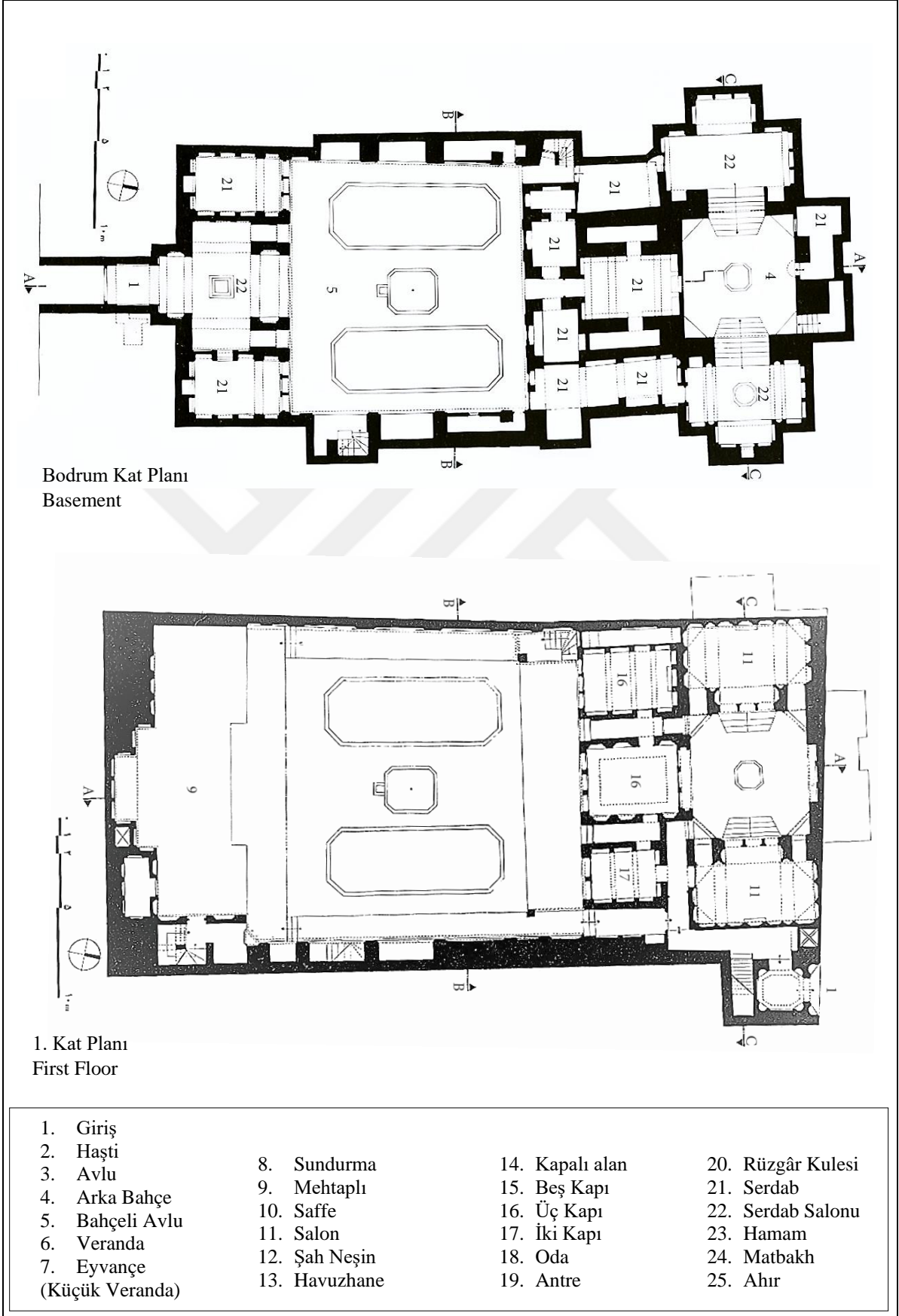
Şekil 3.8. (A3) Bakuchi konutun konumu (URL-1)

Bu konut 1254 AH'de (1875) Kaşan'da ünlü bir iş adamı olan Haj Mehdi Badkoube Chi tarafından yaptırılmıştır. (Golshan & Hafezifar, 2004)

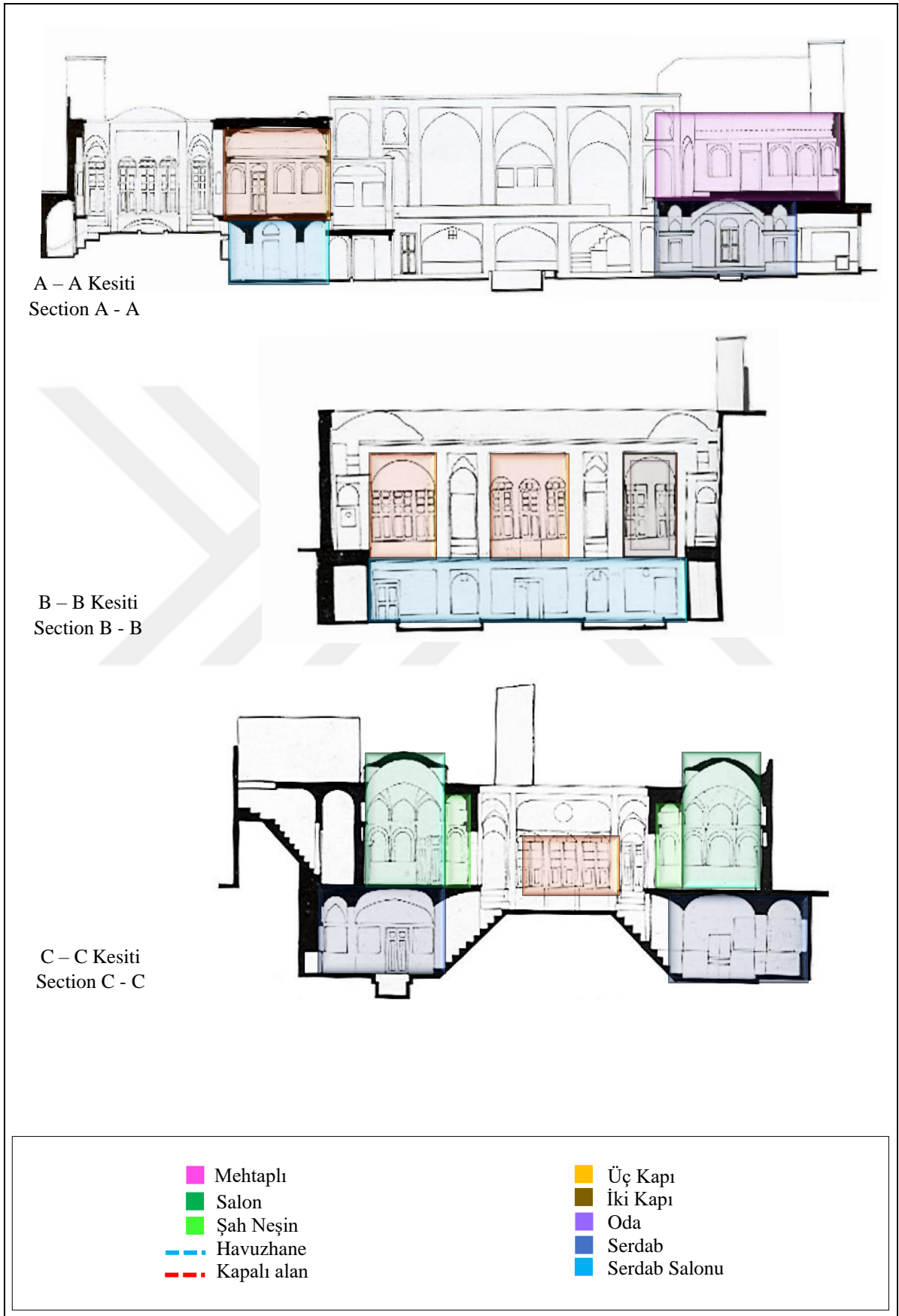

Şekil 3. 9. (A3) Kuzey cephenin dış görünüşü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.5. (A3) Bakuchi Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

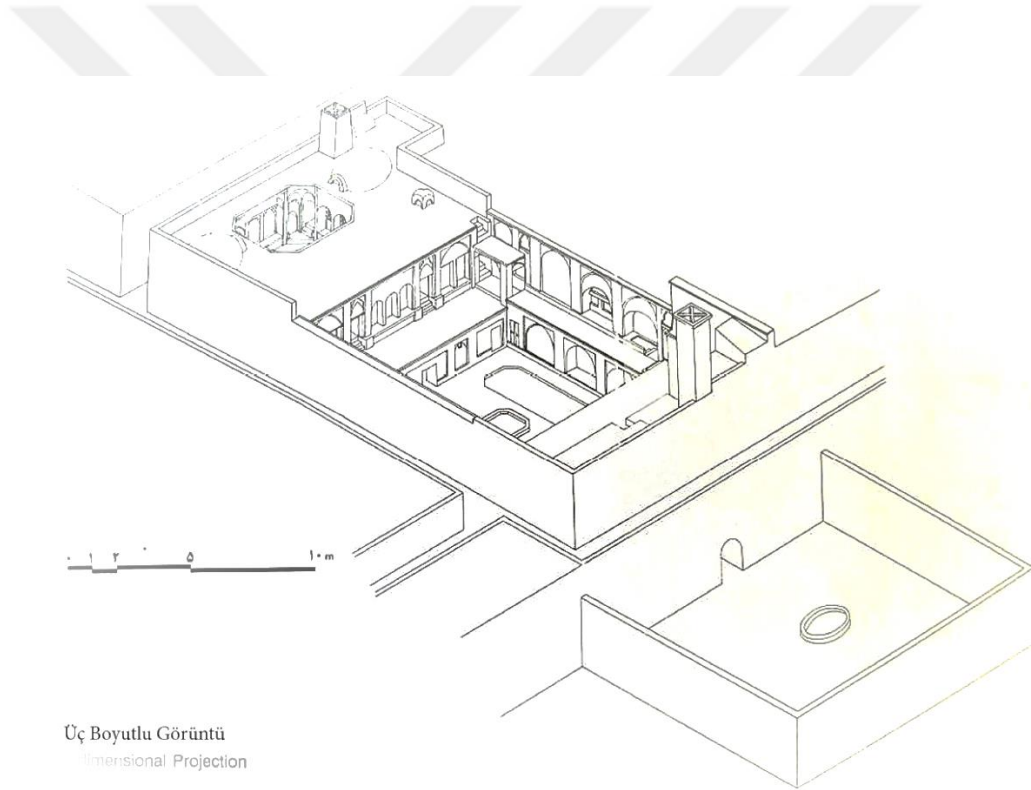
Tablo 3.6. (A3) Bakuchi Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bu konut, Sultan Mir Ahmad semtinde Kaşan şehrinin ilk sınıf ve zenginlerin yaşam alanı olan ve Boroujerdi, Mortazavi ve Tabataba'i gibi önemli binaların mahallelerindedir.

(Asil bir mahalle olan Sultan Mirahmad'de yer alan bu konut, Boroujerdi, Mortazavi ve Tabataba'i gibi önemli binaların çevresindedir.)

- Bu konut, üç cepheden kamu geçitle bitişiktir. Ana erişim yolu kuzey geçitindedir.
- Konutun gelişim yönü kuzeydoğu – güneybatı'dır. (Tablo 3.5.)
- Bu konutun alan düzenlemesi sadece kuzey ve güney cephesi ile sınırlıdır ve avlu boşluğu binanın ortasında yer almaktadır.

Şekil 3.10. (A3) Üç boyutlu görüntü ve arka bahçenin konumu
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Erseler

Bu konut kuzey ve güneyde iki ana ersesi vardır, diğer iki cephede ersesi yoktur ve birbiri ile lineer ve simetriktir. (Şekil 3.11.)

Kuzey ersenin arası sekizgen ve yarım sekizgen avludur. İkinci kattaki güney erse tahrip olmuştur. Serdabın ersesi dikdörtgendir ve avlu ile aynı seviyededir, diğer erselerle bağlantısı yoktur. (Şekil 3.12.)

Şekil 3.11. (A3) Ana erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Şekil 3.12. (A3) Serdabın ana erseleri (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Giriş

Ana giriş bir taraftan ana avluya ve diğer taraftan sekizgen ve yarım sekizgen avlu ve kuzey ersenin alanlarına girmektedir. Sekizgen ve yarım sekizgen avluya giriş, birinci kat

ile aynı seviyededir ve sokağın seviyesiyle çok farkı yoktur. Bahçeli avlu ile ilk karşılaşma birinci katın kuzey köşesindedir ve merdiven ile aşağı inmektedir. (Tablo 3.5. , Legant No. 1)

- Bahçeli avlu

Avlunun boyutları 14×13 m ve alanı yaklaşık 182 metrekaredir. Birinci katta avlunun geri çekilmesi metre kareyi artırır. Dış görünümünün yüksekliği eşittir.

Uzun dikdörtgen havuz avlunun merkezinde ve bahçeler iki tarafında yer almaktadır. Avlunun kuzey ve güney cephelerde iki ana dış cephe ve doğu ve batı cephelerde iki ikincil dış cephesi vardır.

Kuzey dış cephe:

Dış cephe yatay bir dikdörtgendir. Birinci katın dış cephesinin avluya çıkışı vardır, ancak serdabın dış cephesi kapalı olup servis alanları ile ilgilidir. (Tablo 3.6. , Kesit B)

Güney dış cephe:

Güney dış cephe daha kapalıdır. Dış cephe, daha geniş girişi olan havuzun varlığı nedeniyle derinleşir. Birinci katta güney dış cephe tahrip edilmiştir. (Şekil 3.13.)

- Salon

Konutun kuzey ersesinde ana eksenin üzerinde 2 salonu vardır ve tek yönden arka bahçeye görüşleri vardır. (Tablo 3.5. , legant No. 11)

- Avluya bağlı Havuzhane ve Serdab

Güney tarafındaki havuzhane avlunun ana eksenini üzerindedir. Haç şekline benzeyen bir alandır ve bir taraftan ana avluya, diğer taraftan da arka avluya yolu vardır. Diğer iki kenar havuzhaneye bakan üç kapılı odalardır. Üç kapılı odalar havuzhaneye ve ana avluya iki yönlü bir şekilde açılmaktadırlar. Bakuchi konutun avlusu, bahçeli avlulardan olup havuzhane bodrum ile aynı hizada ve avlu seviyesindedir. Erişim yolları köşelerindedir ve orta alanın saflığı korunmuştur. (Tablo 3.5. , legant No. 22)

Şekil 3.13. (A3) Güney cephede konumlanan avluya bağlı havuzhane (Hajighasemi, 1997)

- Üç kapılı odalar

Bu oda konutun güney ersenin köşesinde yer alıp serdab ile aynı hizadadır. Alanın planı dikdörtgendir. Bu odanın iki taraftan açıklıkları vardır. Bir taraftan ana avluya ve diğer taraftan havuza bakmaktadırlar. (Tablo 3.5. , legant No. 16)

3.1.4. (A4) Abbasian konutu

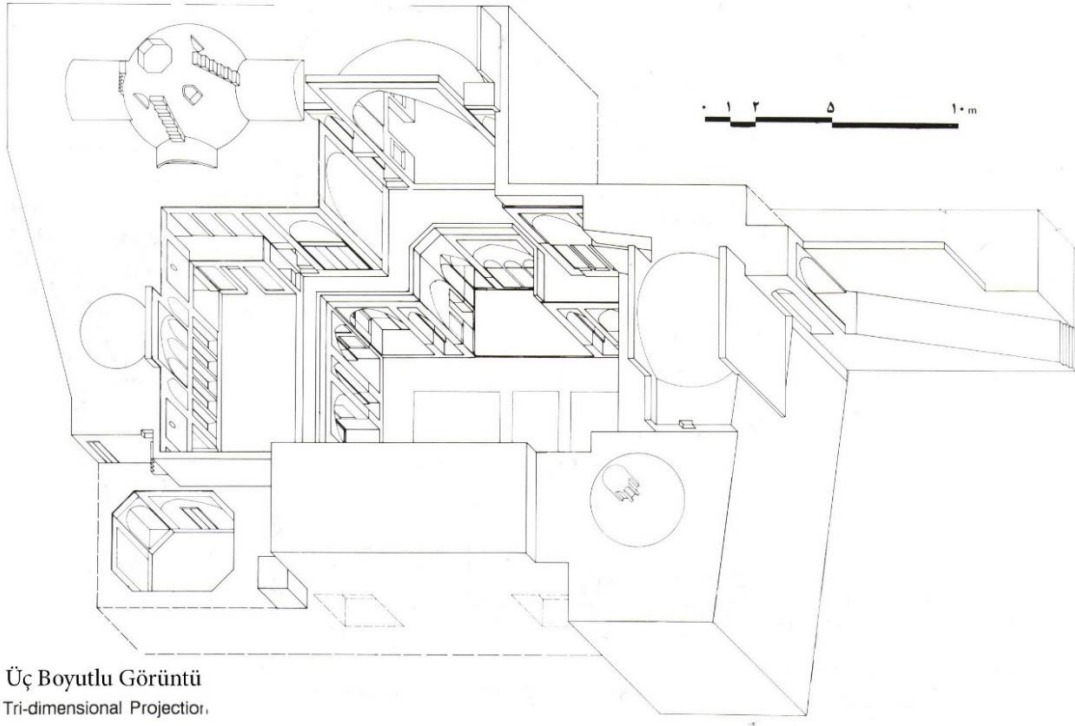

Şekil 3.14. (A4) Abbasian konutun konumu (URL-1)

Bu konut, 1192 AH (1778) depreminden sonra elli üç yıl sonra 1245 AH (1829) civarında, Ayatullah Seyed Muhammed Alavi Boroujerdi'nin büyükbabası tarafından yapılmıştır. Yaklaşık 100 yıl önce, Abbasian'ın konut yukarıda bahsedilen kompleksten ayrılıp Kaşan'ın en ünlü tüccarlarından biri olan Abbasian'a satılmıştır. (Aminian, 2019)

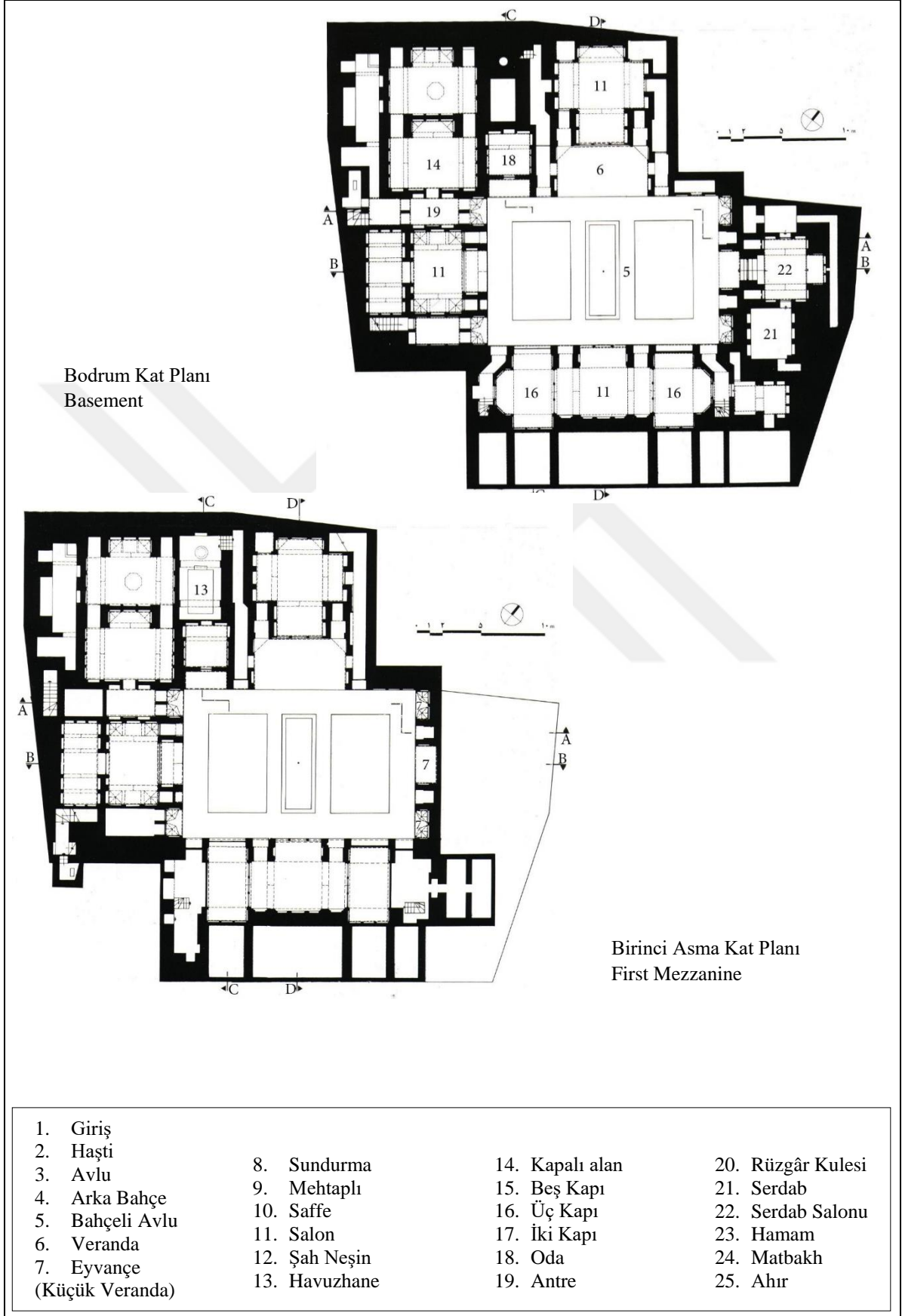

Şekil 3.15. (A4) Abbasian konutun kuzeybatı cephesinin dış görünüşü (URL-3)

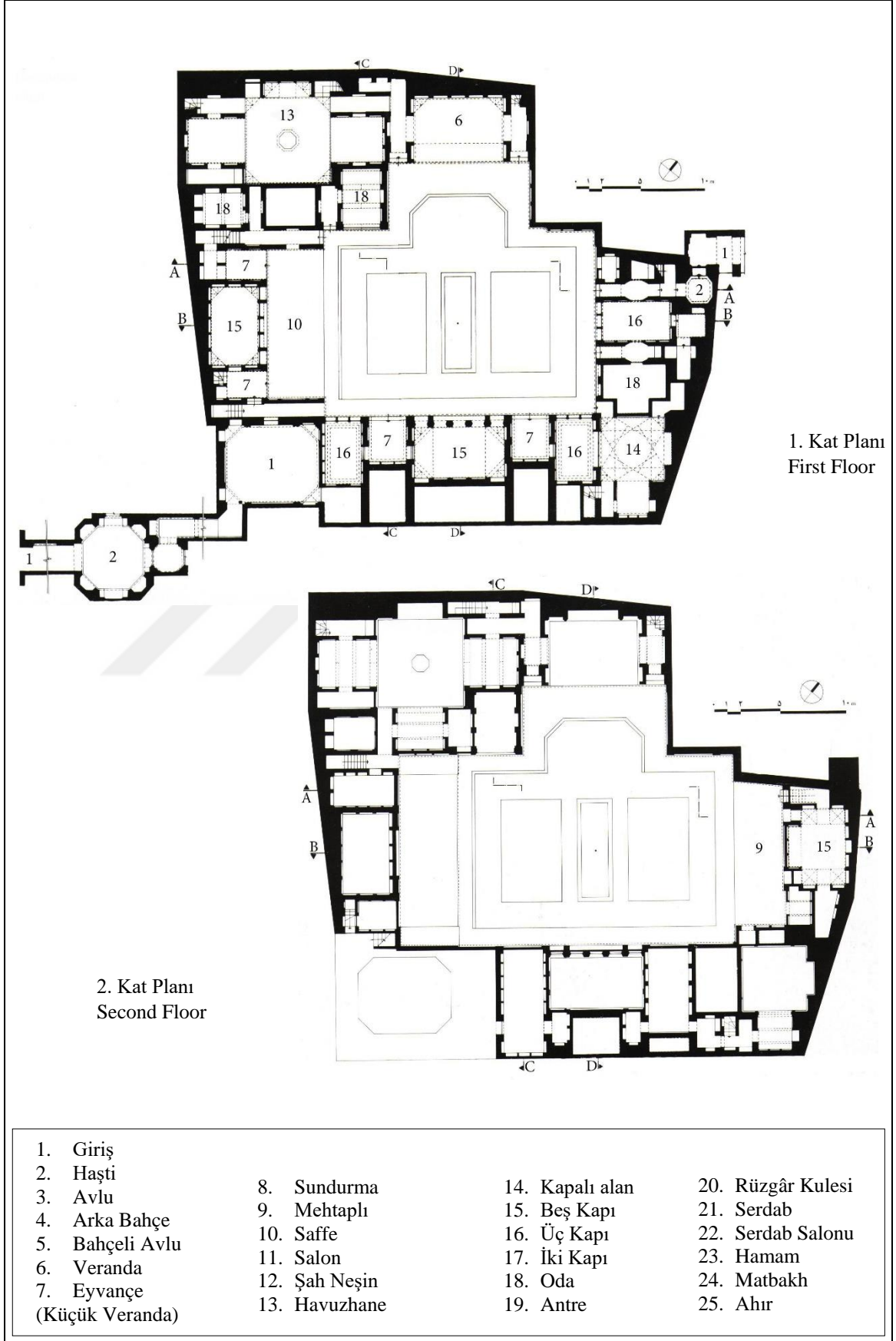

Şekil 3.16. (A4) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, 1997)

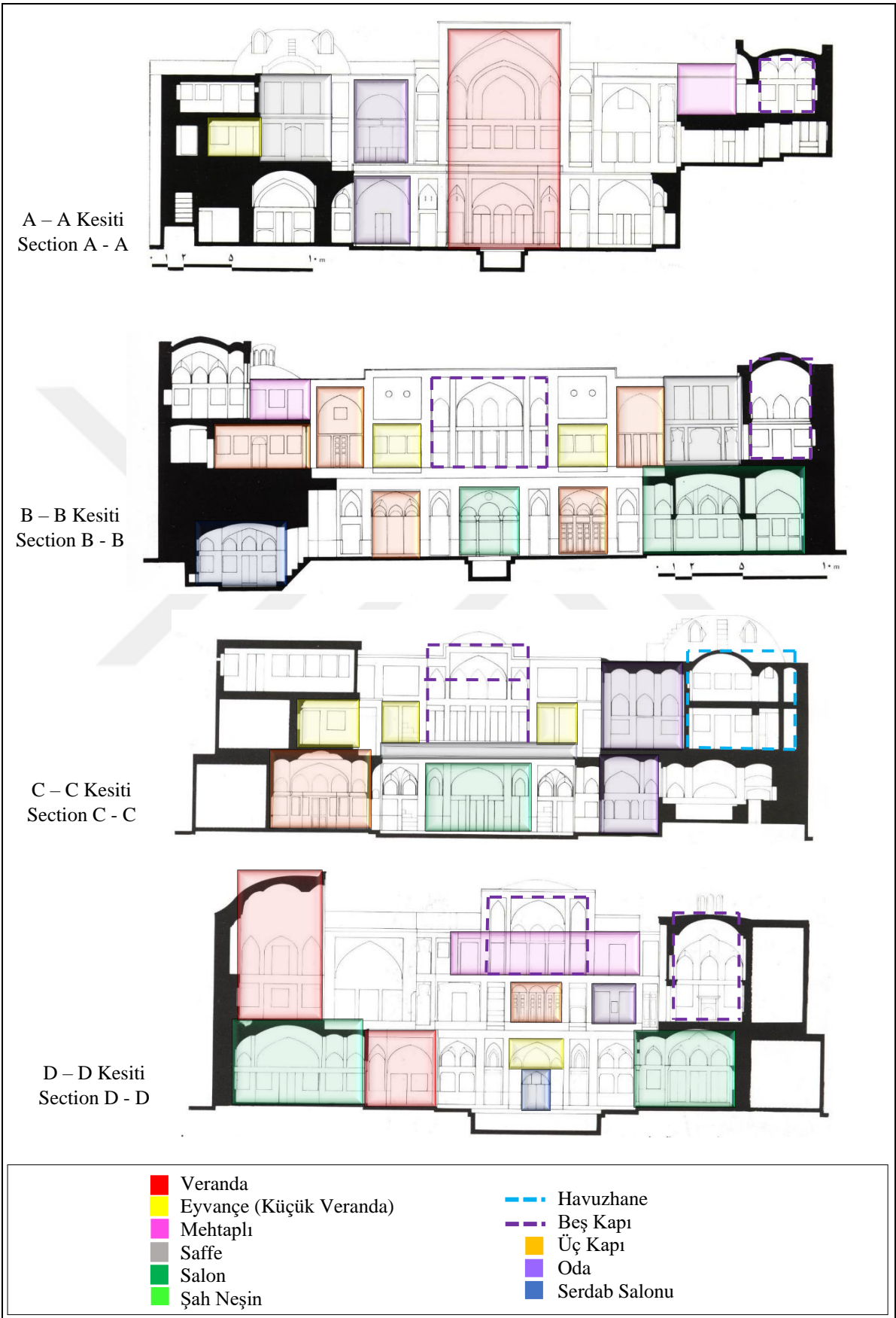
Tablo 3.7. (A4) Abbasian Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.8. (A4) Abbasian Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

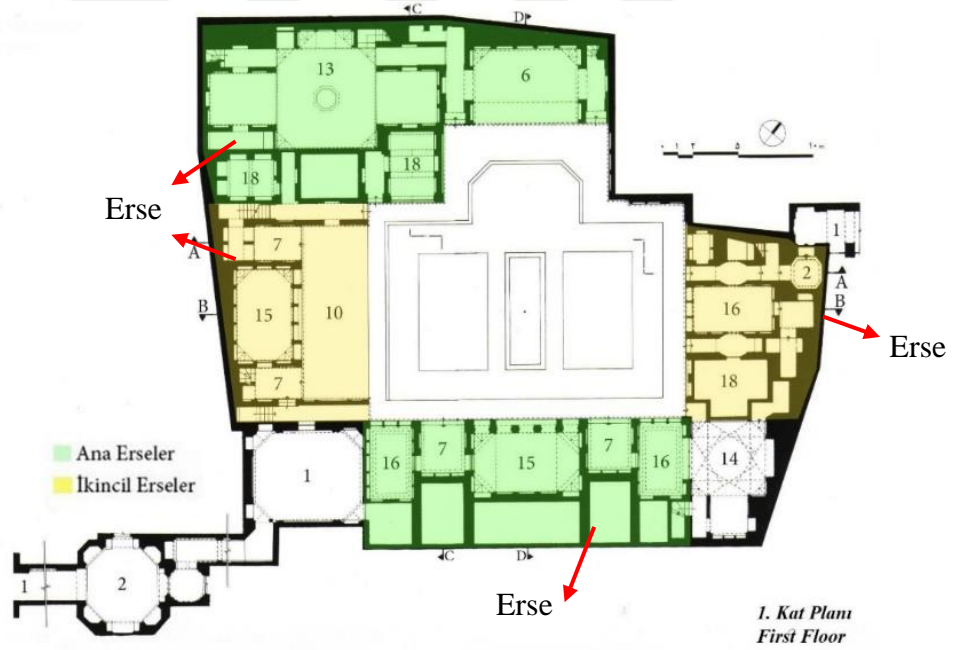

Tablo 3.9. (A4) Abbasian Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bu konut Sultan Mirahmad mahallesinde yer almaktadır.
- Bu konutun iki girişlidir, batı cephesinde ana giriş, doğu cephesinde yan giriş vardır. Yan giriş Taj ve Razaghian konutları ile aynı geçiti paylaşmaktadırlar.
- Avlu yönü doğu-batı konutun gelişimi kuzey-güney yönündedir. (Tablo 3.7.)
- Bu konutta boş alanlar; avlu, havuzhane ve girişlerdir. Dolu alanlar boş onların etrafında düzenlenirler.
- Erseler

(A4) Abbasian konutunda avlu etrafında 4 erse bulunur. Erselerin asıl düzeni birinci kattadır. Birinci kattaki bazı yüksek alanlar ikinci katta tekrarlanır ve bazılarının varlığı kaldırılmıştır. Serdabın ersesi avlu ile aynı kotta olup alanları daha az öneme sahiptir. (Şekil 3.17.)

Şekil 3.17. (A4) Ana ve ikincil erseler (Hajighasemi, 1997)

Ana erselerin merkezselsel plan kurgusu

- Merkezselsel kapalı alan

Abbasian konutunun batı ersesi:

Konutun batı köşesinin kapalı alanı bağımsız bir ersedir. Bu ersede kapalı alan ortada olup üç kapılı ve ivançeler (küçük veranda) her iki kattan 3 yönden ona bakmaktadırlar. (Tablo 3.8. , Legant No. 13)

- Merkezsel serdab

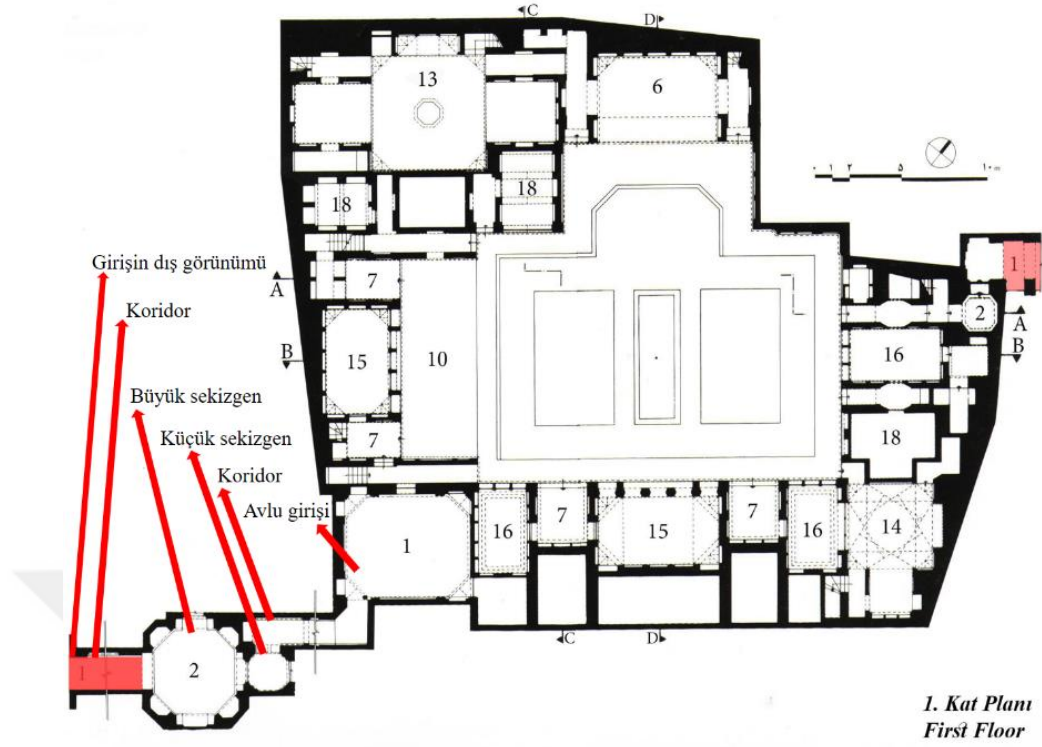
Abbasian'ın iç kısmının kuzeydoğu ersesi:

Bu erse serdabın salonu, erişim yolları salonun ön kapısından oluşturulmuştur. Erişim yolları etraftadır ve orta alanın saflığı korunmuştur. Genellikle bu alanlarda kot farklılıklarından dolayı doğrudan bağlantı sağlanmamaktadır. (Tablo 3.7. , Legant No. 22), (Tablo 3.9. , Kesit B)

- Giriş

Konutun girişi kentsel bağlamda belirgin değildir. Giriş bileşenlerinin hiyerarşik olarak, girişin dış görünümü, koridor, büyük sekizgen, küçük sekizgen, koridor ve avlu girişi gibi alanları içerir. (Şekil 3.18.)

Eğiklerin, merdivenlerin ve koridor yolunun sonundaki ışık alan mekan, insanı daha ileri yönlendiriyor. Aydınlığa varıldığında alan sekizgen oluyor. Büyük sekizgen devamında küçük sekizgene bağlanıyor. Sonunda koridor giriş avluya çıkıyor. Avlu ile karşılaşma birinci kattandır ve bahçeli avlular daha düşük seviyededir. (Tablo 3.8. , Legant No. 1)

Şekil 3.18. (A4) Giriş bileşenlerinin hiyerarşisi ve konumu
(Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bahçeli avlu

Avlu birinci katta geri çekilmiş ve avlunun genişliği artmıştır. Avlu verandanın bulunduğu yerde de geri çekilmiş ve konutun genişliği artmış ve böylece önem kazanmıştır.

Avlunun şekli dikdörtgendir, boyutları 15×20 metre ve alanı 300 metrekaredir. Havuz uzun dikdörtgen olup avlunun geniş kenarına diktir ve verandanın geri çekilmesini vurgulamaktadır. Bahçeler, havuzun iki tarafından kısa bir mesafededir. Avlunun dört cephesindeki dış görünümün arkasında alanlar vardır. (Tablo 3.7. , Legant No. 5)

- Salon

Bu konutun 3 salonu vardır. Salonlardan biri direk ve diğerleri dolaylı bir şekilde avluya çıkışı vardır. (Tablo 3.7. , legant No. 11)

- İkincil kapalı alan

Doğu ve batı köşede iki kapalı alan bulunmaktadır. Hiçbirisi avlu ekseninde değildir. Her iki kapalı alanın aydınlatması tavandandır ve üç yönden bazı alanlar kapalı alana bakmaktadır. (Tablo 3.8. , legant No. 13, 14)

- Avludan bağımsız havuzhane

Havuzhane, avlunun ikincil ekseninde serdab ile aynı kottadır. Haç şeklindedir ve bağımsız bir alana sahiptir. Alanın aydınlatması havuzun açık tavanındandır. Sekizgen ve yarım sekizgen şeklindeki havuz ortada yer almaktadır. (Tablo 3.8. , legant No. 13)

- Üç kapılı odalar

Doğu ersesindeki üç kapıların yüksekliği ikinci kata kadar uzanmaktadır. (Tablo 3.7. , Legant No. 16), (Tablo 3.8. , Legant No. 16)

- Veranda

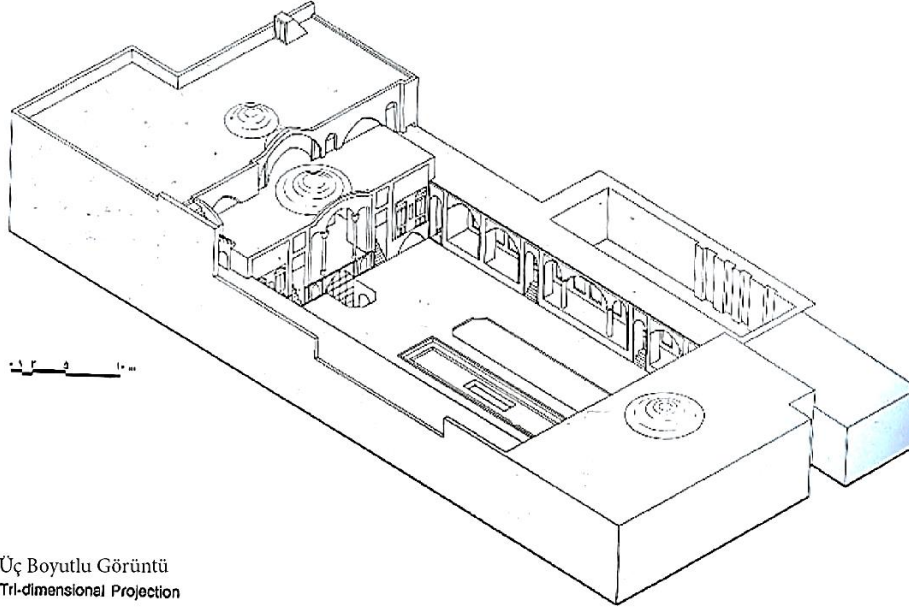
Konutun batı ersesinde bulunur ve salonu dolaylı bir şekilde avluya bağlamaktadır. (Tablo 3.7. , Legant No. 6)

3.1.5. (A5) Saleh konutu

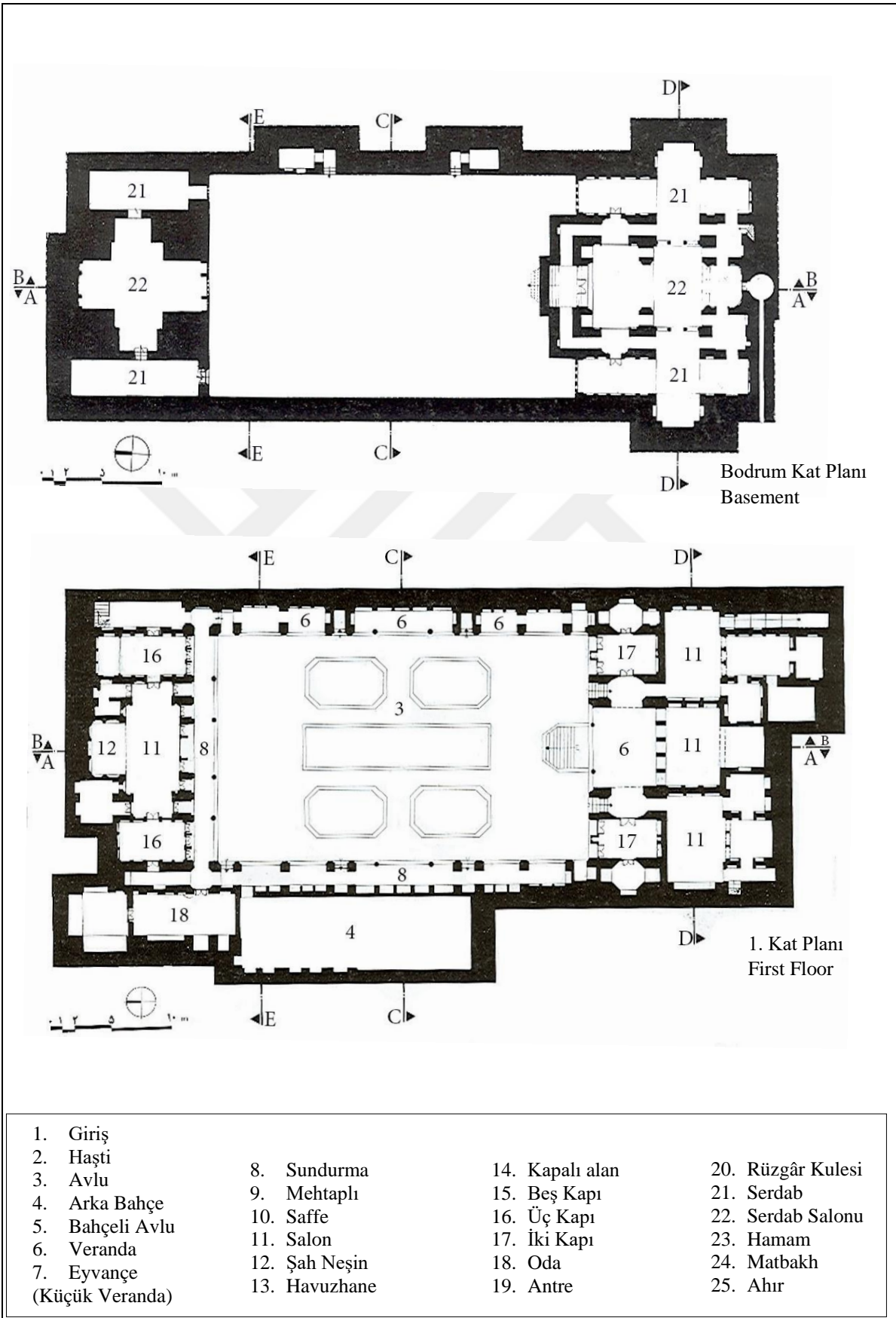
Şekil 3.19. (A5) Saleh konutun konumu (URL-1)

Saleh konutu, Mirza Hassan Khan Mobser el-Mamalek'in büyük ailesi tarafından inşa edildi ve mimarı muhtemelen Mahmud Hassan Abadi'di (Hajighasemi, Ganjname, 1997).

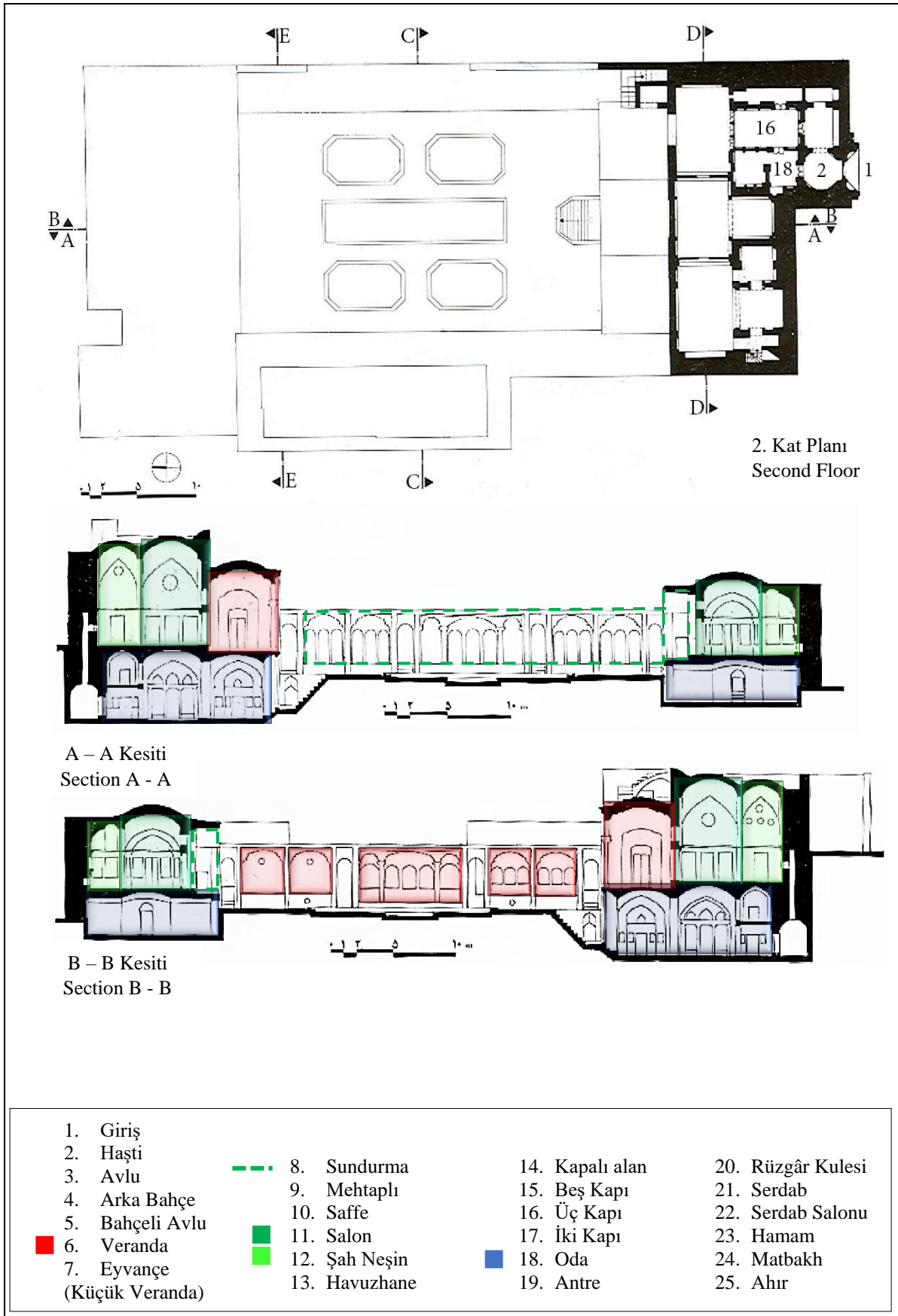

Şekil 3.20. (A5) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

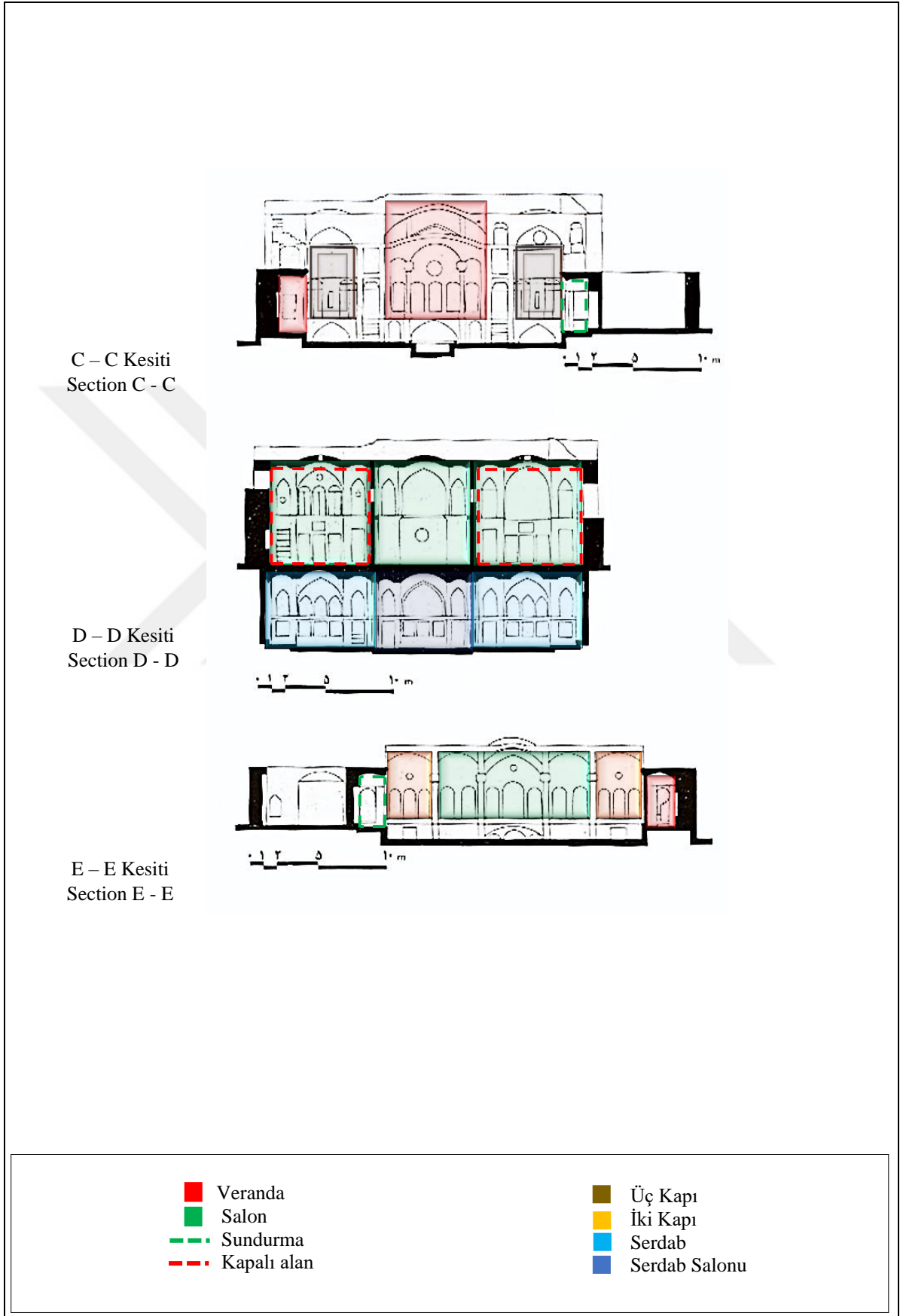
Tablo 3.10. (A5) Saleh Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.11. (A5) Saleh Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

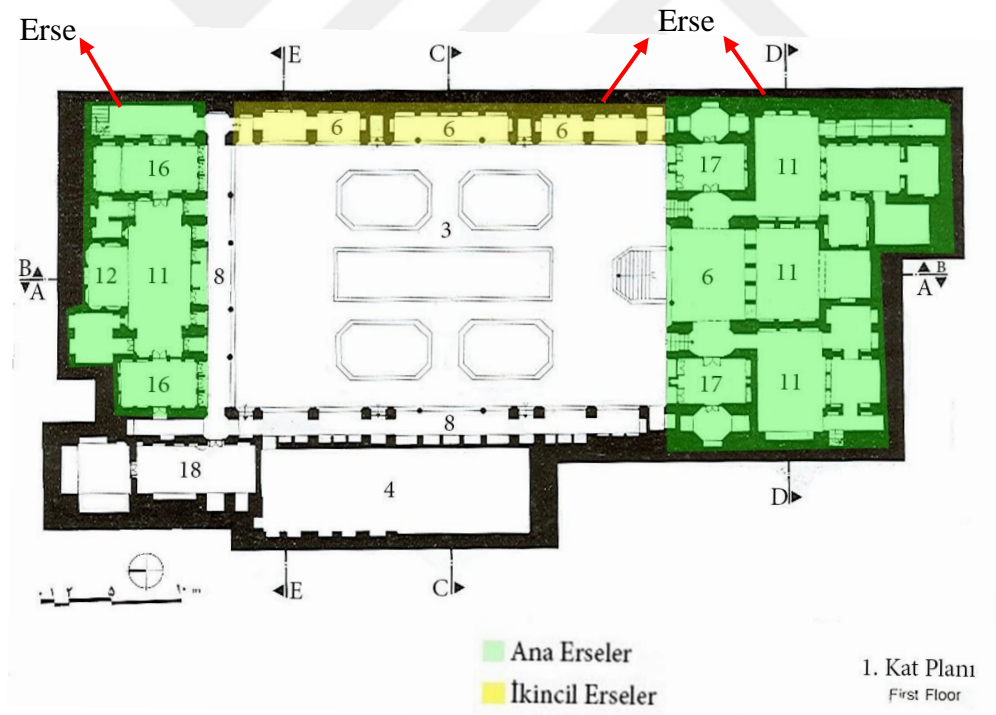
Tablo 3.12. (A5) Saleh Konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bu konut Sarsang mahallesindedir.
- Konutun güney cephesinde ana erişim yolu mevcuttur.
- Konut kuzey-güney yönünde gelişir. (Tablo 3.10.)
- Konut iki avluya sahiptir. Alanların dört cephesinde yer alan ana avlu ortada ve servis avlusu batıda yer almaktadır. Binanın toplam alanı 2124 metrekare olup, kapalı alan %54'tür.
- Erseler

Bu konutun kuzey ve güneyde iki ana ersesi vardır, alanların çoğu ve bağlantıları birinci katın erselerindedir, kuzey cephesinin ikinci katında erse yoktur. İkinci katta, erse düzeni lineer ve tek katmanlıdır. (Şekil 3.21.)

Serdab erseleri kuzey ve güneyde düzenlenmiştir ve diğer erselerden bağımsızdır.

Şekil 3.21. (A5) Ana ve ikincil erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Ana erselerin merkezselsel plan kurgusu

- Üç yönlü salon

Saleh konutunun güney ersesi:

Bu ersede, salonun yüksek alanı, bir taraftan veranda aracılığıyla ana avluya ve diğer taraftan yanındaki kapalı alanlara bağlantısı vardır. (Tablo 3.10. , Legant No. 11)

- Merkezsel serdab

Saleh konutunun güney ersesi:

Serdabın salonu ortada olup önündeki alan aracılığıyla avludan ışık ve erişim sağlanmakta. İki Haç şeklinde serdab, serdabın salonunun iki tarafında yer almaktadır ve serdabın salonuna bağlanmakta. Bu iki ersenin erişimi bağımsızdır. (Tablo 3.10. , Legant No. 22)

- Giriş

Konutun güney cephesinde tek bir giriş bulunmaktadır. (Tablo 3.11. , Legant No. 1)

- Basit avlu

Avlu dikdörtgen olup 35×21 metre büyüklüğünde ve 735 metrekarelik bir alanı vardır. Avlunun ana ekseninin iki başındaki önemli alanlar uzunluğu ve lineer önemini artırmaktadır. Avlunun iki ana dış görünümü ve iki ikincil dış görünümü vardır.

Havuzun dikdörtgeni avlunun ortasında ve dört bahçe onun etrafındadır. Avluya giriş doğu köşedendir ve giriş gibi avlunun dört köşesinde tekrarlanır. (Tablo 3.10. , Legant No. 3)

- Salon

Bu konutun kuzey ve güney erselerinde 4 salonu vardır. ana eksen üzerinde bulunan salonlar şah neşinli ve güney ersenin salonunun iki yanında bulunan ikincil kapalı alan salonları şah neşinsizdir. (Tablo 3.10. , legant No. 11)

- İkincil kapalı alan ve salon

Güney ersenin salonunun iki tarafında iki ikincil kapalı alan salonu vardır. Bu salonlar dikdörtgen şeklinde konumlanmışlardır. Kapalı alanlar iki katlı yüksek alanlardır ve bir taraftan salon ve diğer taraftan birinci katta üç kapılı oda ve ikinci katta küçük veranda ile bağlantısı vardır. Bu salonlar avlunun ana eksenini üzerinde değildir. İkincil kapalı alanın aydınlatması tavandandır. (Tablo 3.10. , Legant No. 11)

- Serdab

Bu konutta serdab güney tarafta olup avlunun ana eksenini üzerindedir ve avlunun seviyesinden 11 basamak daha düşüktür. Serdabın salonunun alanı ortada olup iki haç şeklinde serdab onun iki tarafındadır. Serdabın salonunun alanı giriş vasıtasıyla avluya bağlıdır ve ışık bu girişten sağlanmaktadır. Ağ şeklindeki pencereler iki taraftaki serdabların ışığını sağlamaktadır. Saman ve çamurdan yapılmıştır. Tavan “Yazdibandi” modelinde dekore edilmiştir. Serdabın salonu ile avlu arasındaki bağlantı alanı, erişimi sağlamaktadır. Bu haç şeklindeki alan ayrıca serdablara erişimi sağlamaktadır. (Tablo 3.10. , Legant No. 22)

- Üç Kapılı odalar

Kuzey ersesindeki üç kapılı odalar tek katlıdır ve avluya çıkışları vardır. (Tablo 3.10. , Legant No. 16)

- Veranda

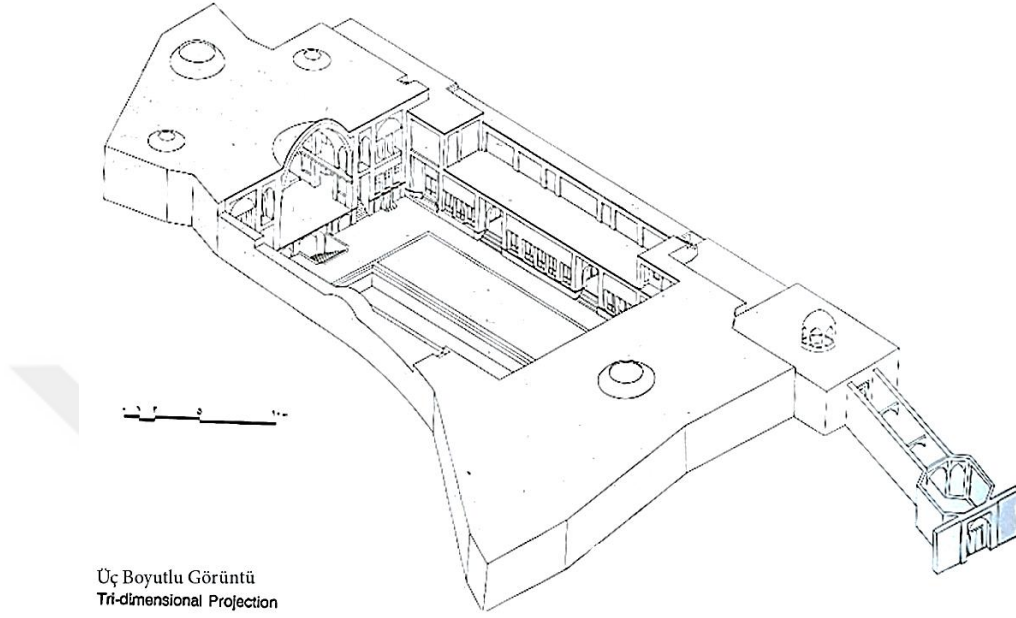
Konutun güney ersesinde bulunur ve salonu dolaylı bir şekilde avluya bağlanmaktadır. (Tablo 3.10. , Legant No. 6)

3.1.6. (A6) Sharifian Konutu

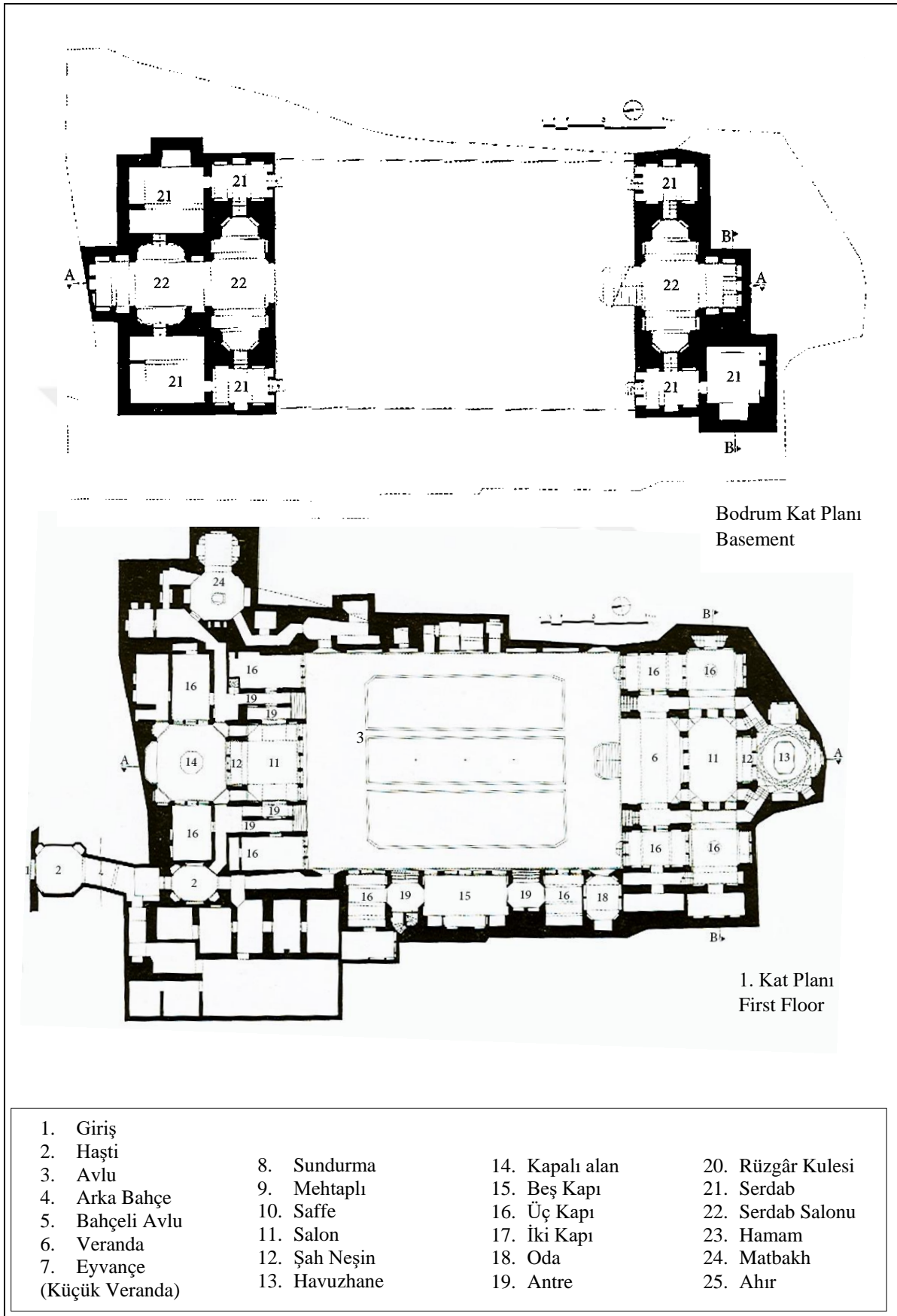
Şekil 3.22. (A6) Sharifian konutun konumu (URL-1)

Konutun inşaat tarihi 1230 AH yılına (1815) kadar uzanır ve inşa edilme nedeni Hacı Muhammed Hasan Hacı Şerif'tir. (Naraghi, 1986)

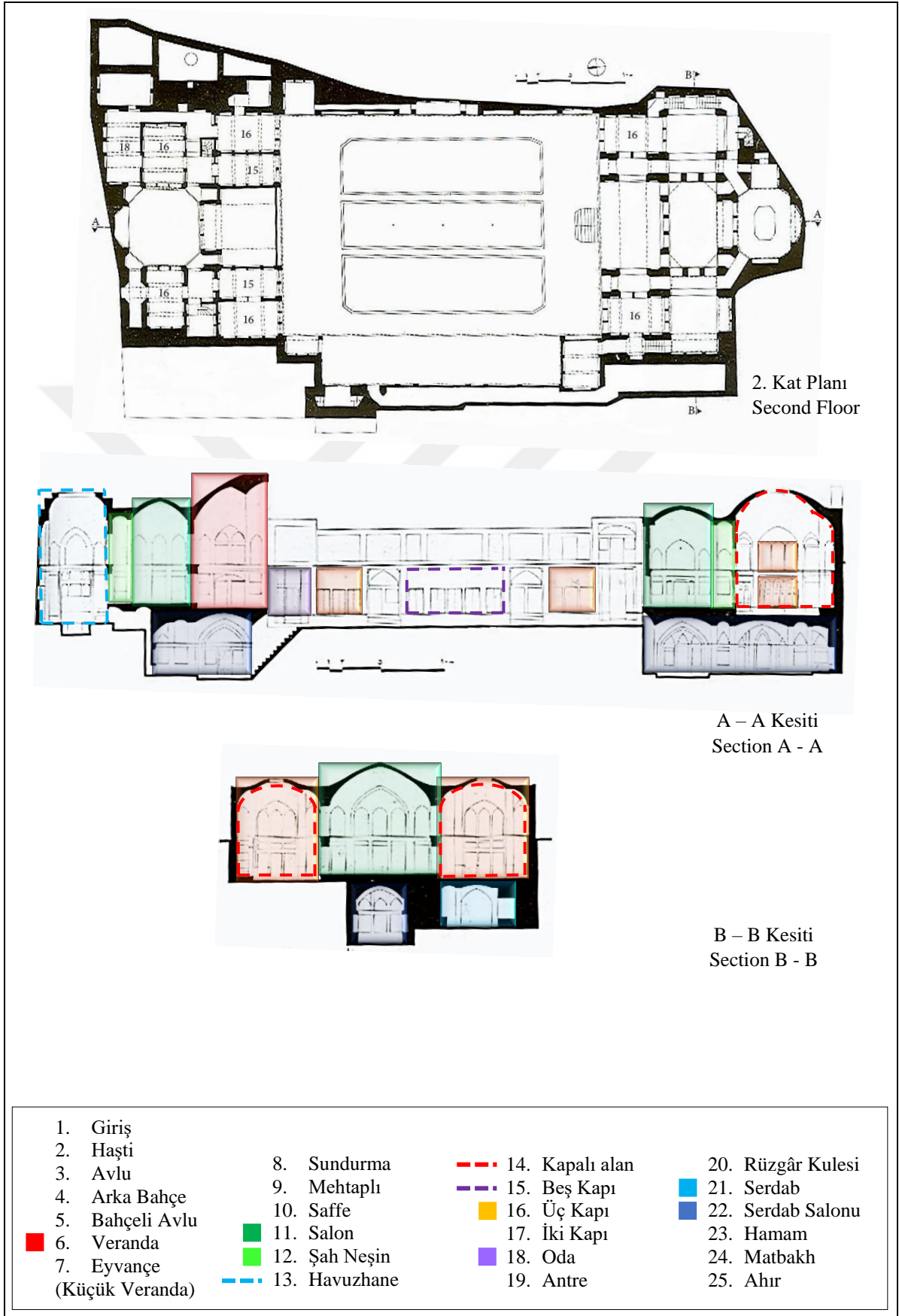

Şekil 3.23. (A6) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.13. (A6) Sharifian konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

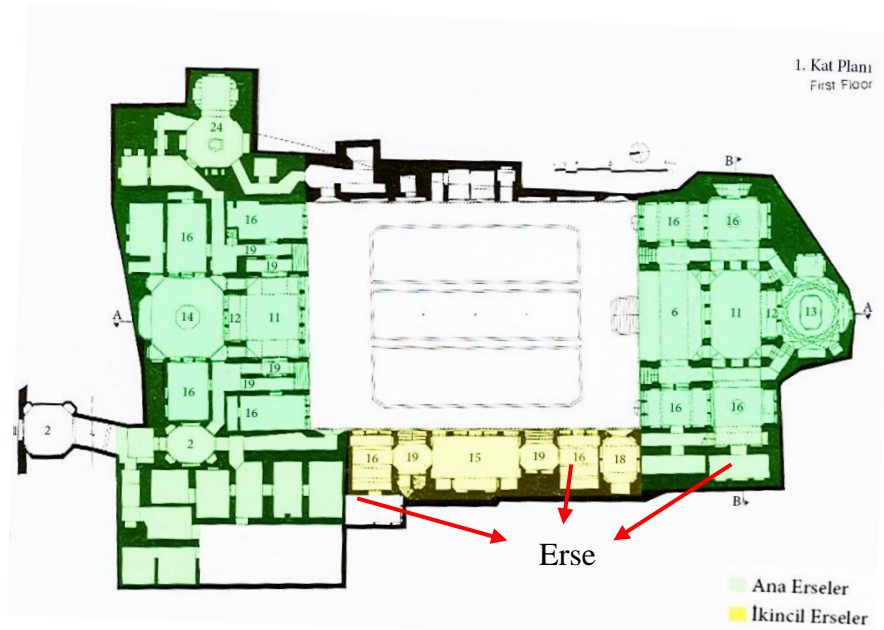
Tablo 3.14. (A6) Sharifian konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Çoğu sayıdaki önemli konutların bulunduğu Kuşak Safi mahalledeki konutlardan biridir.
- Konutun iki girişi vardır. Ana erişim, kapalı alan gibi alanlara erişim sağlayan kuzey taraftandır ve güneyden ve batı yönünden ikincil erişim mevcuttur.
- Konutun gelişim yönü kuzey – güneybatı'dır. (Tablo 3.13.)
- Binanın toplam alanı 1636 metrekare, altyapı 3000 metrekaredir. Açık alan oranı %41'dir. Kapalı alanların çoğu kuzey ve güney cephelerinde yer almaktadırlar, iki doğu ve batı cephesinde daha az önceliğe sahip alanlar mevcuttur. Ana avlu ortada ve diğer alanlar dört cephesinde yer almaktadırlar. Ana avluya ek olarak, konutun kuzey köşesinde Barband bahçesi vardır.

- Erseler

Konutun birinci katta kuzey, güney ve batı cephelerinde üç ana ersesi vardır, birbirine karşı olan iki ersede avluya bakan dış görünüşler birbirine benzemektedir. (Şekil 3.24.) İkinci katta batı cephesinde erse yoktur, (Tablo 3.14.) serdabın erseleri kuzey ve güneyde düzenlenir ve diğer erselerle bağlantısı yoktur. (Tablo 3.13.)

Şekil 3.24. (A6) Ana ve ikincil erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Ana erselerin merkezsel plan kurgusu

- Üç yönlü salon

Sharifian konutunun güney ersesi:

Bu erse, konut içinde en fazla metre kareye sahip, önemli bir ersedir. Salon ersenin orta alanıdır ve etraftaki alanlara bakmaktadır. (Tablo 3.13. , Legant No. 11) Salonun arkasındaki ana kapalı alan merkezsel bir alandır. Bu ersenin alanları üç kot halinde düzenlenmiştir: Salonun yüksek alanı ortadadır ve bir yandan ana avluya diğer yandanda havuzhaneye bakmaktadır. Salonun iki tarafındaki koridorlar, ana avluyu ersenin son alanına ve havuzhaneye bağlamaktadırlar. İki katta ve salonun iki tarafında bulunan üç kapılı odalar bir tarafında ana avluya, diğer tarafında ikincil kapalı alana bağlanmaktadır.

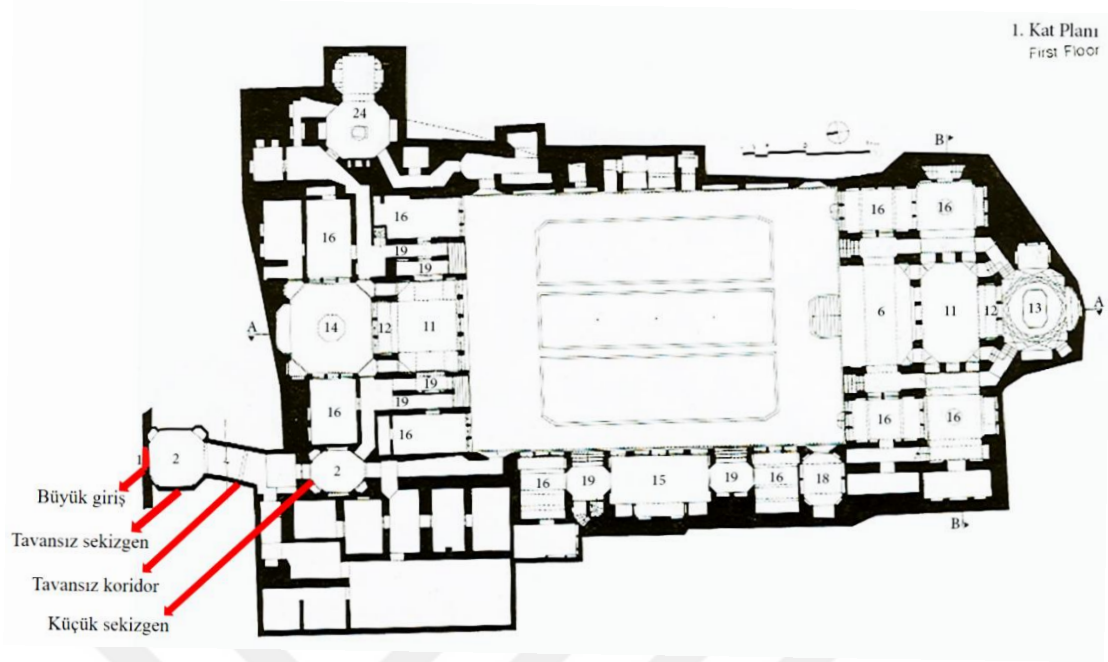
- Merkezsel kapalı alan

Sharifian konutunun kuzey ersesi:

Kuzey ersesinde, kapalı alan ortada olup diğer alanlar üç taraftan ve iki kattan ona bakmaktadır. (Tablo 3.13. , Legant No. 14) Kapalı alana bağlı alanlar dışında iki, üç kapılı odanın orta alanla bağlantısı olmadan iki katta ana avluya çıkışı vardır. Erişim yolları ve önemsiz alanlar kapalı alanın köşelerindedir. Giriş kuzey ersesindedir ve bu erse servis alanlarına doğrudan bağlanır.

- Giriş

Ana giriş kuzey ersededir. Giriş hiyerarşisi, büyük giriş, tavansız sekizgen, tavansız koridor ve küçük sekizgen kapalı alan bileşenlerinde oluşmaktadır. (Tablo 3.13. , Legant No. 1)

Şekil 3.25. (A6) Giriş hiyerarşisi (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Saman ve çamurdan oluşan duvarları ve açık tavan uzun bir yol oluşturur. Küçük sekizgenin konutun içindedir, kendine ait tavanı vardır ve dışarıdan ayrılmaya anlam kazandırır. Devamında kapalı alan, kuzey erse ve avlu bulunmaktadır.

- Basit avlu

Basit avlu dikdörtgen, kuzey-güney yönündedir ve boyutu 22×31 m olup 682 metrekare alana sahiptir ve üç tarafı kapalı alanlarla çevrilidir. Avlunun kuzey ve güneydeki kapalı alanlar iki katlıdır. İkinci katın batı cephesinde dış görünüm geri çekilmiş ve avlu daha genişlemiştir. Konuta ait bütün alanlar avludan yaklaşık 60-100 cm daha yüksektedirler. En önemli alanlar kuzey-güney eksenin iki başında olup avluya en çok açıklıkları ve en harika görünümü olan alanlardır ve kuzey-güney ana ekseninin önemini arttırmaktadır.

Avlunun en önemli bölümleri, avlu ile aynı yönde olan havuz ve bahçelerdir. Bahçeler havuzun iki tarafındadır. (Tablo 3.13. , Legant No. 3)

- Salon

Sharifian konutun kuzey ve güney cephesinde iki salonu vardır. (Tablo 3.13. , Legant No. 11)

Güney cephesindeki Salonu:

Bu cephenin salonunun dört yönden etrafındaki alanlarla bağlantısı vardır ve avlunun ana eksenini üzerindedir. Bu salon kuzeyden verandanın yarı açık alanıyla ana avluya, güneyde havuz ve doğu ve batıdan ikincil kapalı alana bağlıdır.

Uzun dikdörtgen bir forma sahip olup, şah neşinlidir. Boyutları 4,5*8 metre olup yüksekliği 7,5 metre olup ve 36 metrekaredir alanı vardır.

Verandanın iki tarafından erişim yolları, salonun daha geniş kenarlarının köşelerine uzanmakta ve salonu avluya bağlamaktadır. Ortada bulunan merkezi tavan oldukça yüksektir ve kenarlara yaklaştıkça yükseklik azalır ve son olarak erişim yollarının tavanı daha düşük olup orta tavandan ayrıdır. Konutun şahneşini, salon ile aynı yüksekliktedir ve daha az derinlikle havuza açılmaktadır. (Tablo 3.14. , Kesit B)

Kuzey cephesindeki Salon:

Kuzey cephesindeki Salon, iki yönden açılmaktadır, kuzeyden kapalı alana ve güneyden ana avluya.

Salon dikdörtgen olup şahneşine sahiptir ve avlunun ana eksenini üzerindedir. Boyutları 7 × 5.5 metre, 7.5 metre yüksekliğinde ve 38.5 metrekaredir.

- Ana kapalı alan

Ana kapalı alan sekizgen ve yarım sekizgen şeklinde olup yaklaşık 45 metrekare ve yüksekliği 9,5 metredir. Bu alan konutun kuzey ersesinin merkezinde, avlunun ana eksenini üzerinde ve salonun arkasındadır. (Tablo 3.13. , Legant No. 14)

Kapalı alana erişim köşelerindedir. Doğal ışık, tavan ve ağ şeklindeki pencerelerden sağlanmaktadır. Duvarlar eğik ve geri çekilmiş, küçük verandalar ve çıkışların varlığı alanı zarifletirmiş. (Tablo 3.14. , Kesit A)

- İkincil Kapalı alan

Konutta güney ersenin salonunun iki tarafında iki ikincil kapalı alan bulunmaktadır. Kapalı alanlar iki kat yüksekliğindedirler ve bir taraftan salon ve diğer taraftan iki katta üç kapılı odalar ona açılmaktadır. Işık tavandan sağlanmaktadır. (Tablo 3.14. , Kesit B)

- Avludan Bağımsız havuzhane

Salonun güney cephesinde ve avlunun ana eksenini üzerindedir. Havuzhane üç taraftan kemerler ve bir taraftan salon ile bağlantılıdır. Havuzhane ona bakan alanlardan daha düşük kottadır ve ışık tavadan sağlanmaktadır. (Tablo 3.13. , Legant No. 13)

- Ana Serdablar

Ana serdablar, kuzey tarafta ve avlunun ana eksenini üzerindedir, yaklaşık 13 basamak avludan daha düşük kottadır. Serdab salonu ortada olup serdabın alanları etrafındadır. Serdabların ışığı ve erişimi ayırır. Avlu ile serdab salonu arasında bir giriş bulunmaktadır ve ışık ve erişim bu giriş sayesinde sağlanmaktadır. Malzeme olarak saman ve çamur kullanılmıştır. Tavan Yazdibandi şeklinde dekore edilmiştir. Tavanın dekoresi tavana merkeziyet ve ayrı bir özellik kazandırır. (Tablo 3.13. , Legant No. 22)

- Veranda

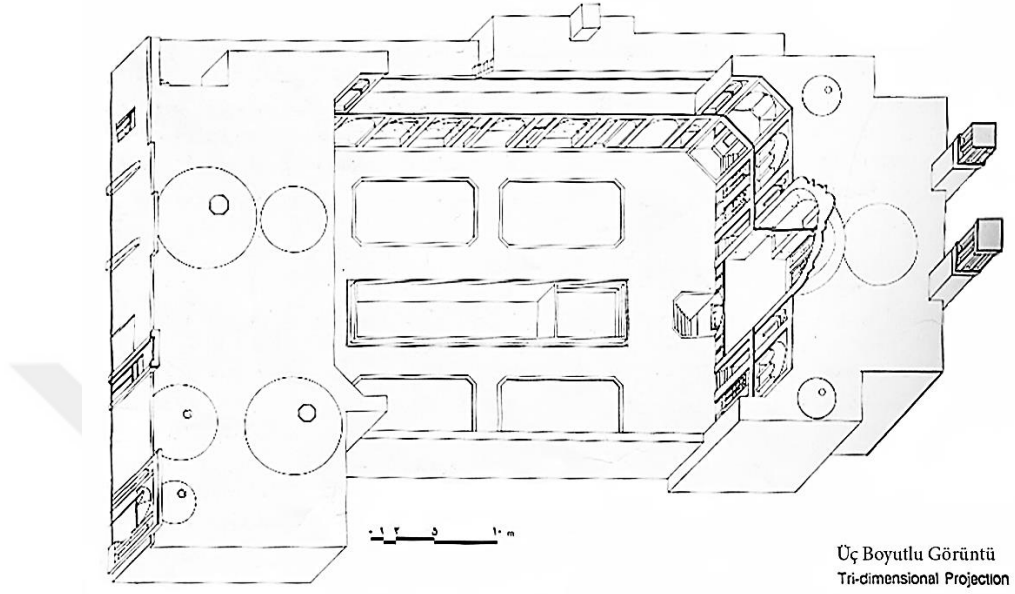
Veranda güney cephesinde ve avlunun ana eksenini üzerindedir, dikdörtgendir ve avluyu salona bağlamakta, bahçe ile iletişim sağlamaktadır. Veranda diğer alanlardan daha yüksektir. Verandanın iki tarafında erişim yolları ve arkasında salon bulunmaktadır. (Tablo 3.13. , Legant No. 6)

3.1.7. (A7) Bani Kazemi Konutu

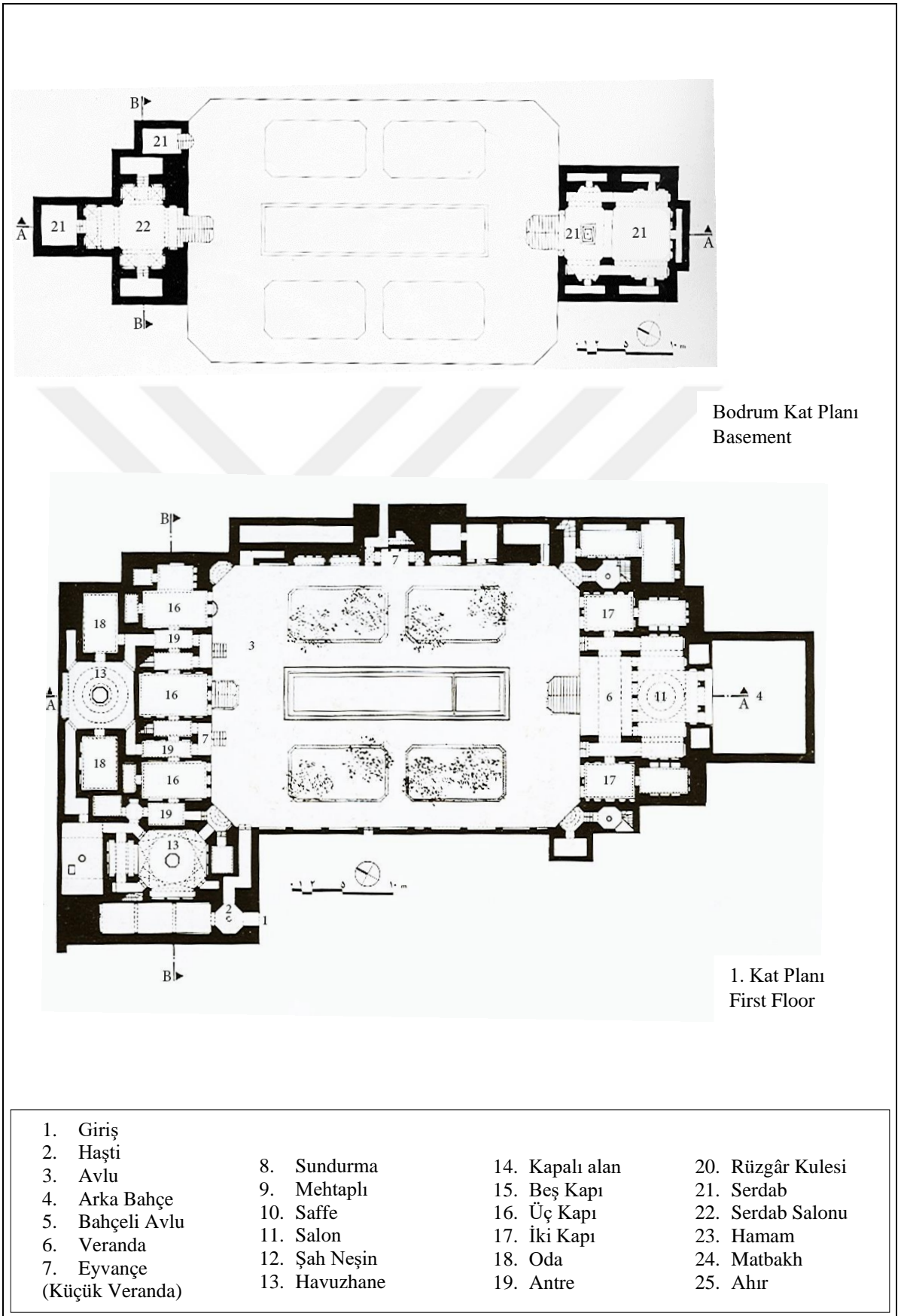
Şekil 3.26. (A7) Bani Kazemi konutunun konumu (URL-1)

Güneybatı cephenin yazıt görüşlerine göre bu konutun yapımı 1205 AH (1791) tarihine kadar uzanır (Hajighasemi, Ganjname, 1997).

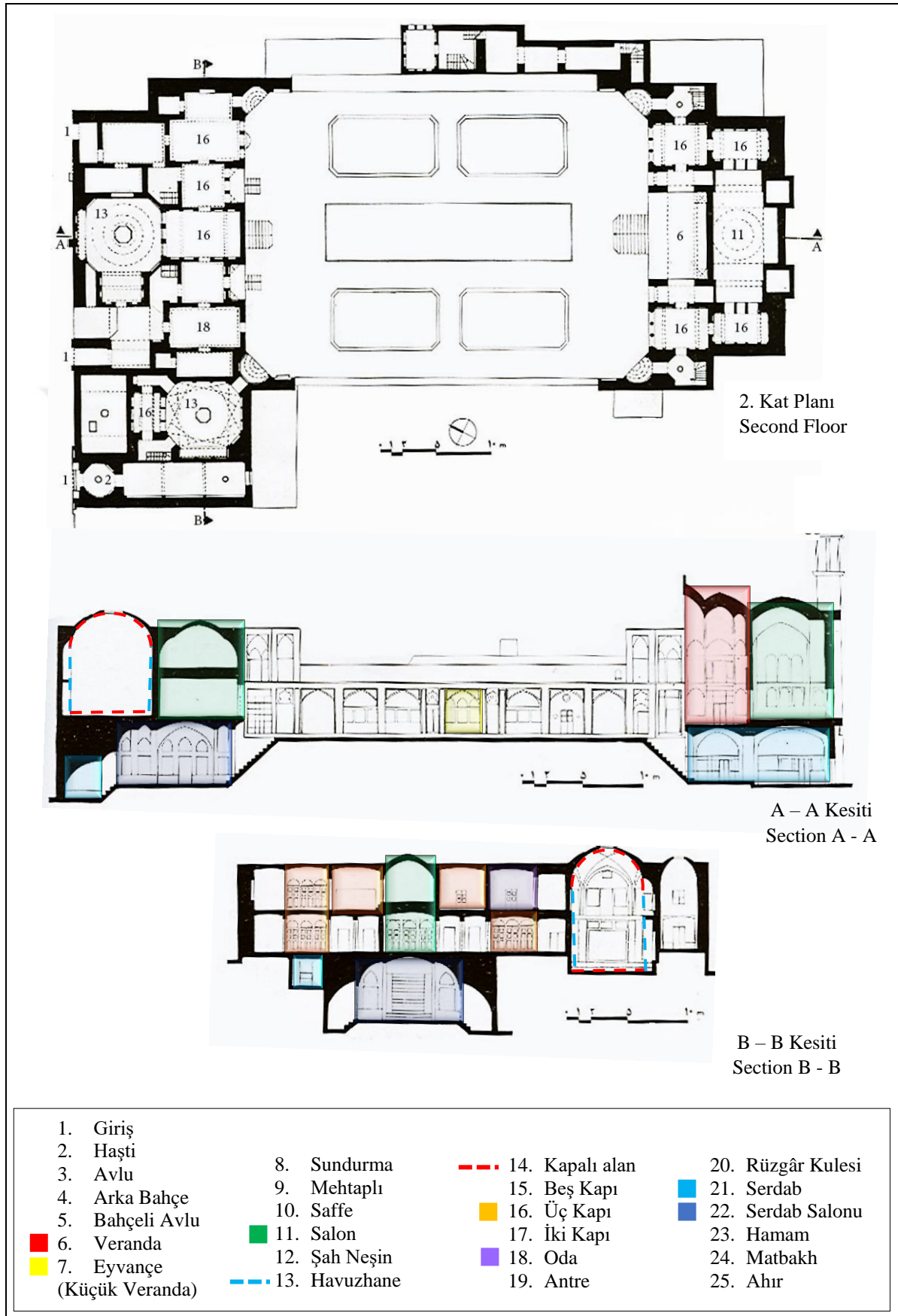

Şekil 3.27. (A7) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.15. (A7) Bani Kazemi konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

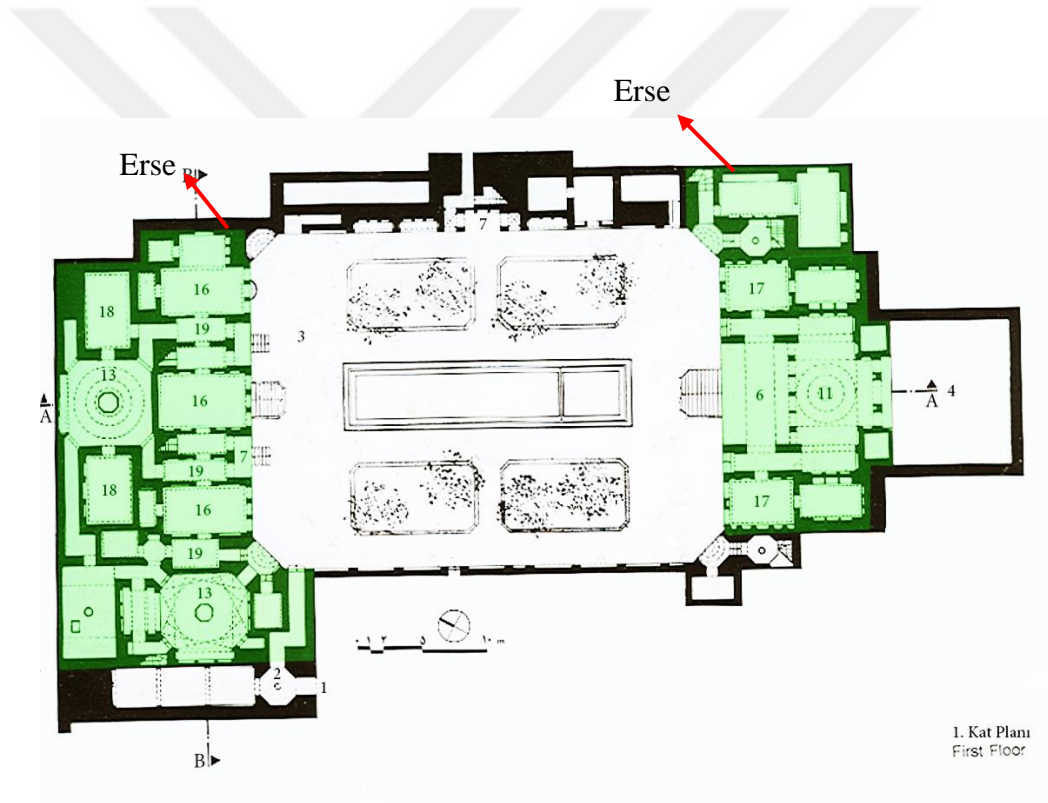

Tablo 3.16. (A7) Bani Kazemi konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bu konut Sarfare sokakta, Sarfare mahallesindedir (Kuşak Safi ile aynı).
- Yerleşim şekli kuzey-güney'dir. (Tablo 3.15.)
- Konut 2301 metrekarelik bir alanda, 1628 metrekarelik bir altyapı ve %54'ü kapalı mekanlardan oluşmaktadır.
- Erseler

Bu konutun kuzey ve güneyde iki ana ersesi vardır, alanların çoğu bu yüksek iki ersede ve birinci ve ikinci kat arasında ortaktır. Doğu ve batı cephelerde erse yoktur, serdabın ersesi diğer erselerden bağımsızdır ve kuzey ve güney cephelerinde oluşmuştur. (Şekil 3.28.)

Şekil 3.28. (A7) Ana erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Ana erselerin merkezsiz plan kurgusu

- İki yönlü salon

Bani Kazemi konutun güney ersesi:

Avlunun ana ekseninin iki başında bulunan güney ersesi bu konutun en önemli erselerindedir. Salon bir taraftan veranda vasıtasıyla ana avluya ve diğer taraftan arka avluya bakmaktadır. Verandanın iki tarafında ilk katta iki kapılı odalar ve ikinci katta üç kapılı odalar bulunmaktadır ve avluya çıkışı vardır. (Tablo 3.15. , Legant No. 16, 17) Bu üç kapılı odaların arkasında da diğer odalar vardır ve ikinci kattın salona bakmaktadır. Bu erse iki katmanlıdır ve ilk katmanı avlu ile bitişiktir ve ona yönelme vardır ve ikinci katmanda sadece arka avlu ile bağlantısı olan salon vardır. Bu ersenin doğudan servis alanları ile de direk bağlantısı bulunmaktadır. (Tablo 3.15. , Legant No. 11)

- Merkezsel kapalı alan (Havuzhane)

Bani Kazemi konutunun kuzey ersesi;

Konutun en fazla alana sahip en önemli ve ana alanlarından biridir. Giriş bu ersededir ve ikinci katta ersesinin alanlarıyla birleşir. Bu ersede iki merkezsel kapalı alan bulunmaktadır, ana kapalı alan ersenin merkezinde, servis ve ikincil kapalı alan batısında yer almaktadır. (Tablo 3.15. , Legant No. 13)

- Giriş

Konutun kuzey cephesinden üç girişi vardır ve bunlardan biri günümüzde eklenmiştir. (Tablo 3.16. , Legant No. 1)

- Basit avlu

Konut iki avluya sahiptir; basit avlu dikdörtgen, kuzey-güney yönündedir ve güney ersenin arkasındada bir yan avlu yer almaktadır. (Tablo 3.16. , Legant No. 3, 4)

- Salon

Bu konutun kuzey ve güney cephesinde iki salonu vardır.

Güney cephedeki salon:

Bu cephenin salonu iki yönlü olup avlunun ana eksenini üzerindedir. Bu salon bir taraftan verandanın yarı açık alanına ve güney taraftan arkadaki avlunun açık alanına bağlanmaktadır. Güney salonu uzun dikdörtgen olup şah neşini vardır ve büyük taraftan avluya bakmaktadır. (Tablo 3.15. , Legant No. 11)

Boyutları 5×12 metre, yüksekliği 7,5 metre ve alanı 60 metrekaredir. Erişim yolları verandanın her iki tarafındadır. Salonun uzun kenarından avlu ile bağlantı sağlamaktadır.

Kuzey cephedeki salon:

Kuzey salonu iki yönlü olup avlunun ana eksenindedir. Bu salonun bir taraftan kapalı alana ve diğer taraftan ana avluya bağlantısı vardır.

Salon uzun dikdörtgen olup boyutları 4×7 metre, yüksekliği 8 metre ve 28 metrekaredir ve uzun kenardan avluya bitişiktir. Salon iki kat yüksekliğindedir ve ikinci katta üç kapılı bağlantı vardır. (Tablo 3.16. , Kesit B)

- Ana kapalı alan (Havuzhane)

Toplam 49 metrekarelik ve 9,5 metrelik bir yüksekliğe sahip olup sekizgen ve yarım sekizgendir. Bu alan, konutun kuzey ersesinin merkezinde, avlunun ana ekseninde ve salonun arka tarafında olup, birinci kattaki diğer iki kenarda odalar ve ikinci katta kapalı alana bakan küçük verandalar bulunmaktadır. Işığı tavandan almaktadır ve tavanın tabanı ikinci kattan başlamaktadır. (Tablo 3.16. , Kesit A)

- Veranda

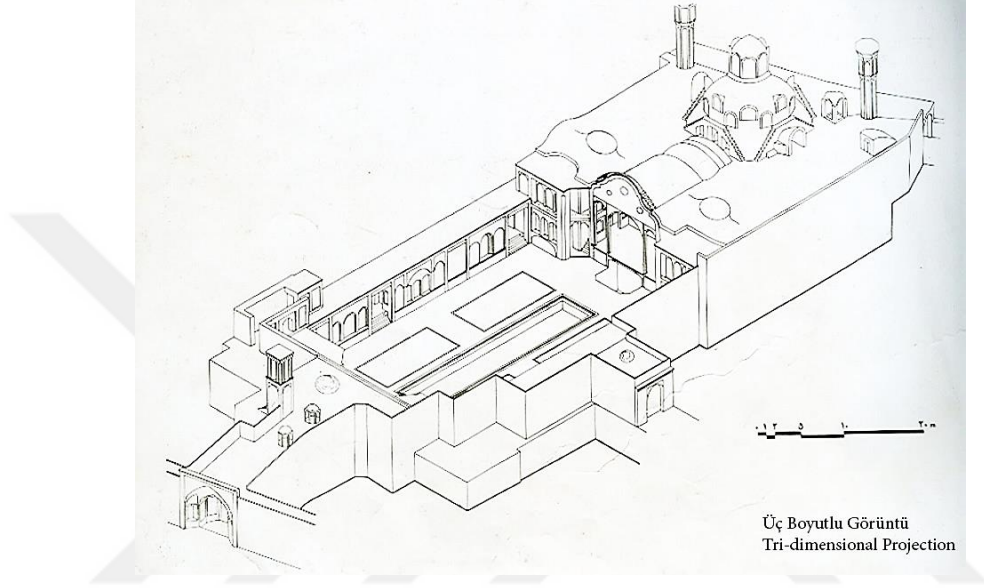
Veranda güney cephesinde ve avlunun ana eksenindedir, dikdörtgendir ve avluyu salona bağlamaktadır. Veranda diğer alanlardan daha yüksektir. Verandanın iki tarafında erişim yolları ve arkasında salon bulunmaktadır. (Tablo 3.15. , Legant No. 6)

3.1.8. (A8) Boroujerdi Konutu

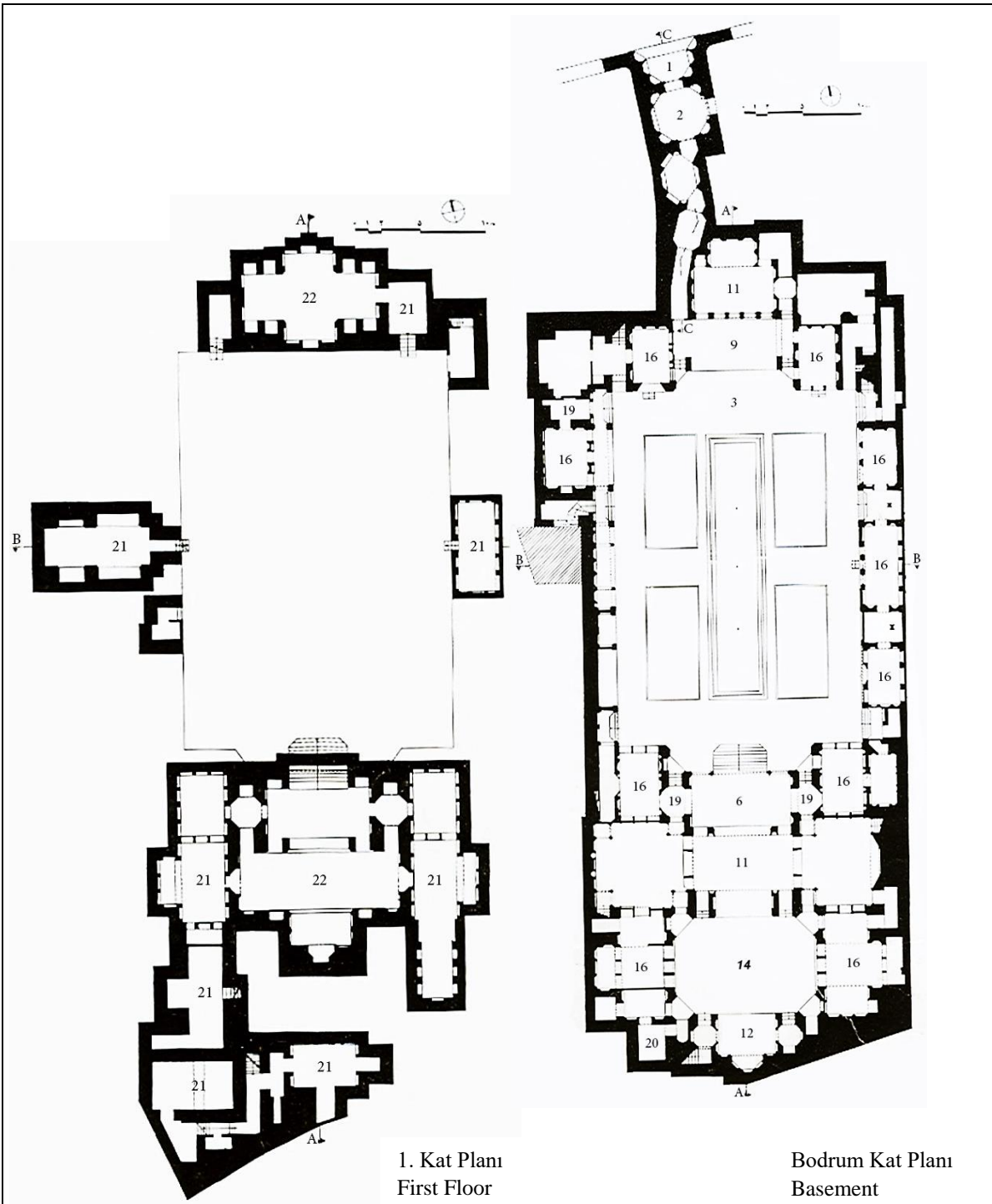
Şekil 3.29. (A8) Boroujerdi konutun konumu (URL-1)

Kapalı yazıtlar, 1292 AH (1875) tarihine kadar uzanır. Binanın inşaatı 18 yıl yani 1310 AH (1892) kadar sürdü. 150'den fazla usta, alçı ustası ve ressam görev almıştır. Ülkenin açlık ve kıtlıkla mücadele ettiği bir dönemde bu konut inşa edilmiştir. Geçen yüzyılın en iyi konutlarından biridir. (Farrokhyar, 1991)

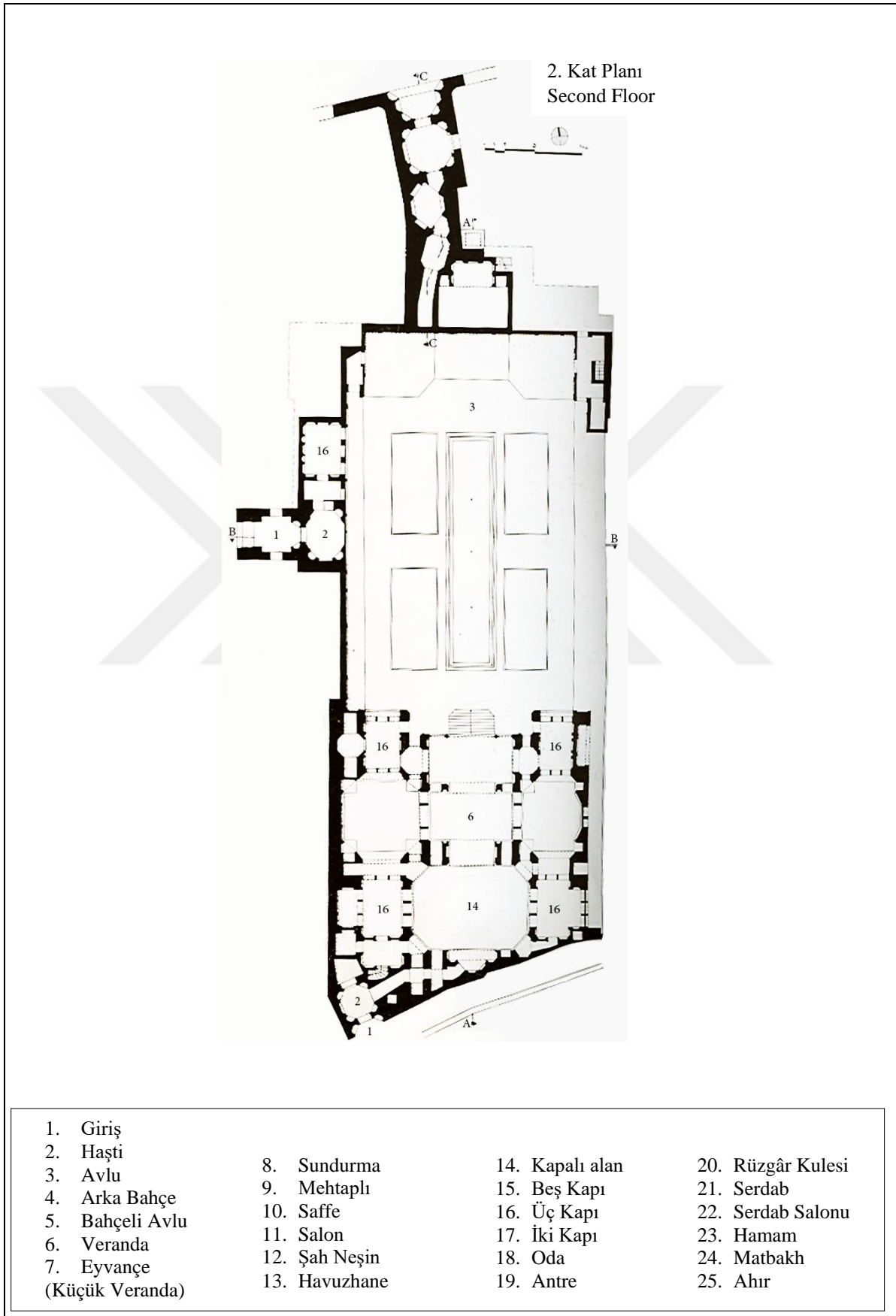
Şekil 3.30. (A8) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Tablo 3.17. (A8) Boroujerdi konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

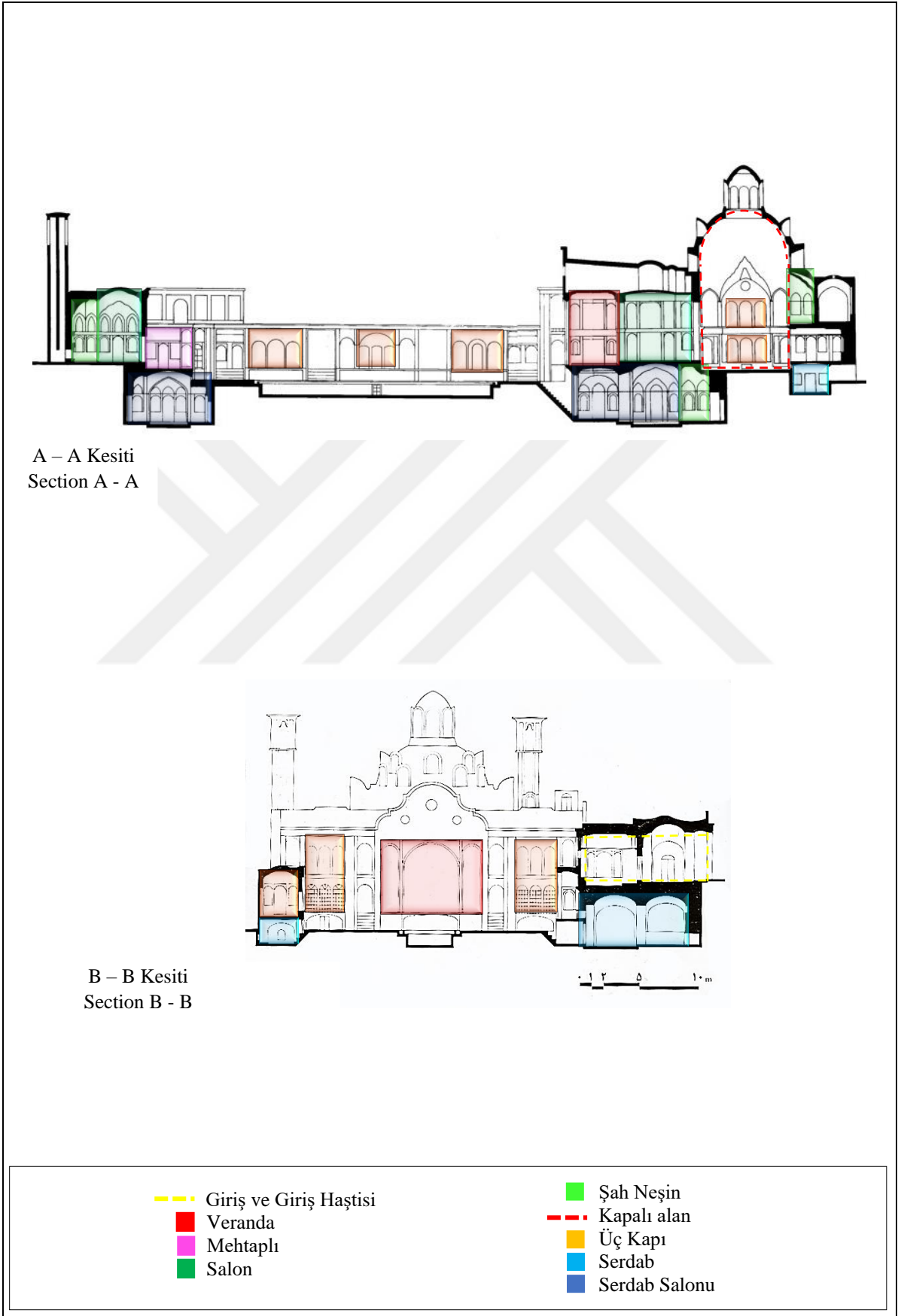

1. Giriş	8. Sundurma	14. Kapalı alan	20. Rüzgâr Kulesi
2. Haşti	9. Mehtaplı	15. Beş Kapı	21. Serdab
3. Avlu	10. Saffe	16. Üç Kapı	22. Serdab Salonu
4. Arka Bahçe	11. Salon	17. İki Kapı	23. Hamam
5. Bahçeli Avlu	12. Şah Neşin	18. Oda	24. Matbakh
6. Veranda	13. Havuzhane	19. Antre	25. Ahır
7. Eyvançe
(Küçük Veranda)			

Tablo 3.18. (A8) Boroujerdi konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

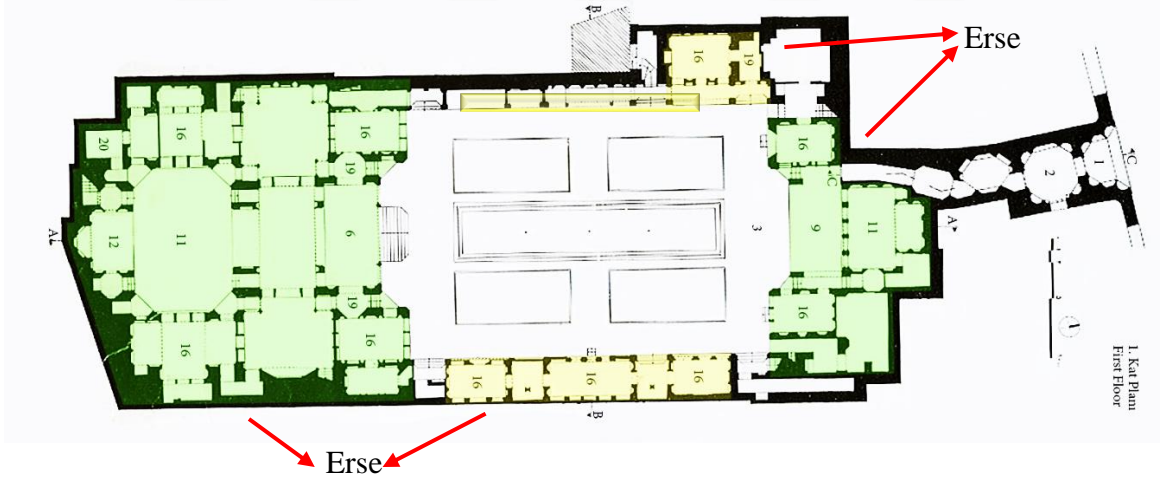

Tablo 3.19. (A8) Boroujerdi konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bu konut Mir Ahmad sokağının batı tarafında ve aynı ismi taşıyan mahallededir.
- Konutun üç girişi var. Kuzey cepheden ana giriş batı geçidinden batı girişi ve güney duvarında diğer girişidir.
- Yerleşim yönü kuzey-güney'dir. (Tablo 3.17.)
- Ana avlu ortada ve alanlar dört cephesinde yer alırlar. Kapalı alanların çoğu kuzey ve güney cephelerinde yer almaktadırlar, doğu ve batıdaki alanlar daha az önceliği olan alanlardırlar. Binanın toplam alanı 3472 metrekare, altyapı 1716 metrekare ve bina %45 kapalı mekanlardan oluşmaktadır.
- Erseler

Önemli erseler kuzey ve güney cephelerindedir. Doğu ersesi ikinci derecede önemlidir. Serdab ersesi kuzey ve güney cephesi ile sınırlıdır. Güney ersesinin pek çok alanı yüksek ve iki kat seviyesinde ortaktırlar. Avluya bakan mekanlarda düzenli bir tekrar ve ritim vardır, dış cepheler simetriktir. (Şekil 3.31.)

Şekil 3.31. (A8) Ana ve ikincil erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Ana erselerin merkezselsel plan kurgusu

- Merkezselsel salon

Boroujerdi konutunun kuzey ersesi:

Yüksek salon merkezde yer almaktadır ve Mehtaplı vasıtasıyla ana avluya bakmaktadır. Salonun iki tarafında avluya açıklıkları olan üç kapılı odalar bulunmaktadır

ve yanındaki koridorlar onları salona bağlamaktadır. Salon Saffe sebebiyle geri çekilmiş ve yanındaki üç kapılı odalar daha az yükseklikle dışa çıkmış hacimler gibiler. Giriş bu ersedendir. (Tablo 3.17. , Legant No. 11), (Tablo 3.19. Kesit A)

– Üç yönlü salon

Boroujerdi konutunun güney ersesi:

Konutun en önemli erselerinden biridir. Salonun merkezi alanı, bir taraftan veranda vasıtasıyla ana avluya ve diğer taraftan kapalı alana bakmaktadır. Üç kapılı odalar iki kattan ona bakmaktadır. Bu odalar iki yönlü girişlerle kapalı alana veya ana avluya bağlanmaktadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 11)

– Merkezsel serdab

Boroujerdi konutunun güney ersesi:

Serdabın salonu ortada ve serdablar onun iki tarafındadır. Ortadaki serdabın salon girişi vasıtasıyla ışığı ve erişimi sağlanmaktadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 21, 22)

• Giriş

Bu konutun ana girişi kuzey ersedendir. Giriş mekanın hiyerarşisi; giriş kapısı, ardışık sekizgenler ve koridorlar şeklinde sıralanır. (Tablo 3.17. , Legant No. 1)

Ana sekizgen (giriş kapısından sonraki ilk sekizgen) iki konutun içine ulaşan bir koridor vardır, bu sekizgenden sonra iki sekizgen dışarı ve içerinin bağlantısını tamamen kesmektedir. Devamında bir koridor aracılığıyla ana avluya girilmektedir. Avlunun ana eksenine yakın bir yerden avluya girilmektedir.

• Basit avlu

Konutun avlusu dikdörtgendir ve kuzey ve güney cephelerde geri çekilmiş ve dikdörtgen şekli bozulmuştur. Bu avlunun boyutları 20*30 metre olup 600 metrekare büyüklüğündedir.

Güney duvarı en çok fazla sahiptir ve ortasında verandanın varlığı bu cephenin dış görünümünün derinlik katar. Dış görünüm batı cephesinde girişle beraber geri çekilmiş ve avlu bu cephede derinleşmiştir. Havuz dikdörtgen olup uzundur, avlunun uzunluğunu vurgulamaktadır ve dört bahçe etrafında bulunmaktadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 3)

- Salon

Bu konutun kuzey ve güney cephelerinde iki salonu vardır.

Kuzey Salonu:

Tek yönlü olup şahneşine sahiptir ve avlunun ana ekseni üzerinde yer almaktadır. Boyutları 6.5 * 5 metre ve dikdörtgen olup büyük taraftan avluya bitişiktir. Alana erişim küçük tarafın ortasındadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 11)

Güney Salonu:

Salon avlunun ana ekseni üzerindedir ve dört cepheden dışarıya çıkışı vardır. Bir taraftan kapalı alana ve diğer taraftan veranda ve diğer iki taraftan iki ikincil kapalı alana bakmaktadır.

Salon dikdörtgen olup şah neşini yoktur, boyutları 4,5 * 8,5 metre, üç kapılı odalar oranlarında, yüksekliği 6 metre ve alanı 38 metrekaredir ve alana erişim uzun kenarın köşelerindedir. Salon iki kat yüksekliğinde olup tavanı düzdür. (Tablo 3.19. , Kesit A)

- Ana kapalı alan

Sekizgen ve yarım sekizgen planındadır ve doğu-batı doğrultusunda uzamaktadır. Yaklaşık alan 96 metrekare ve yükseklik 16 metredir. Güney'in merkezi erselerinden biridir ve salonun arkasında ve ana avlunun en sonunda yer almaktadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 14)

Kapalı alan diğer alanlardan daha düşük seviyededir ve iki taraftan iki katta üç kapılı odalar ve üçüncü taraftan salon kapalı alana bakmaktadır. Dördüncü taraf şahneşindir. Bu alan diğer alanlara göre en çok süslemeye sahiptir. Alanın aydınlatması tavandan ve dolaylı olarak avludan sağlanmaktadır ve erişim yolu köşeden verilmiştir. (Tablo 3.19. , Kesit A)

Tavanın tabanı ikinci kattan başlar. Eğik köşeler, çıkışlar ve şahneşin alanını daha canlı hale getirmiştir. Tavan büyük bir mekanı kapsamaktadır, tavan aydınlatmaları dışarda ve iöerde farklı şekilde kurgulanmıştır. (Tablo 3.19. , Kesit B)

- İkincil kapalı alan

Güney erse salonunun iki tarafında iki ikincil kapalı alan bulunmaktadır. Batı kapalı alan kare olup köşelerde bulunan dört kolon alanı ayırmaktadır. Doğu kapalı alan sadece

iki kolona sahiptir ve doğu duvar geri çekilmiştir. Bu duvarda bulunan ađ şeklindeki aydınlatma alanının ışığının bir kısmını sağlamaktadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 14)

- Serdab

Serdab güney Cephede avlunun ana eksenini üzerindedir. Serdabın salonu merkezde ve serdablar onun iki tarafındadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 22) Serdabın salonu şahneşine sahiptir ve merkezi bir alan olup tavan bu merkezieti vurgulamaktadır. Nişler ve raflar duvarın somutluğunu azaltır ve alanı canlandırır. (Tablo 3.19. , Kesit A)

- Veranda

Avlunun ana eksenini üzerinde olan veranda, dolaylı bir şekilde avluyla bağlantısı olan bir alandır. verandanın tavanı ve avlu ile az bağlantısı ona bağımsız özellik kazandırır. Verandalar genellikle avluya bakarlar ve salonun manzarasını sağlamaktadırlar. Ancak bu konutun verandası kapalıdır, Tabatabai konutun güney cephesinde de böyle bir veranda bulunmaktadır.

Verandanın mekansal düzeni şöyledir; iki koridor verandanın iki tarafında ve iki, üç kapılı oda (iki katta) erişim yollarının iki tarafında yer almaktadır. (Tablo 3.17. , Legant No. 6)

3.1.9. (A9) Hoseinian Konutu

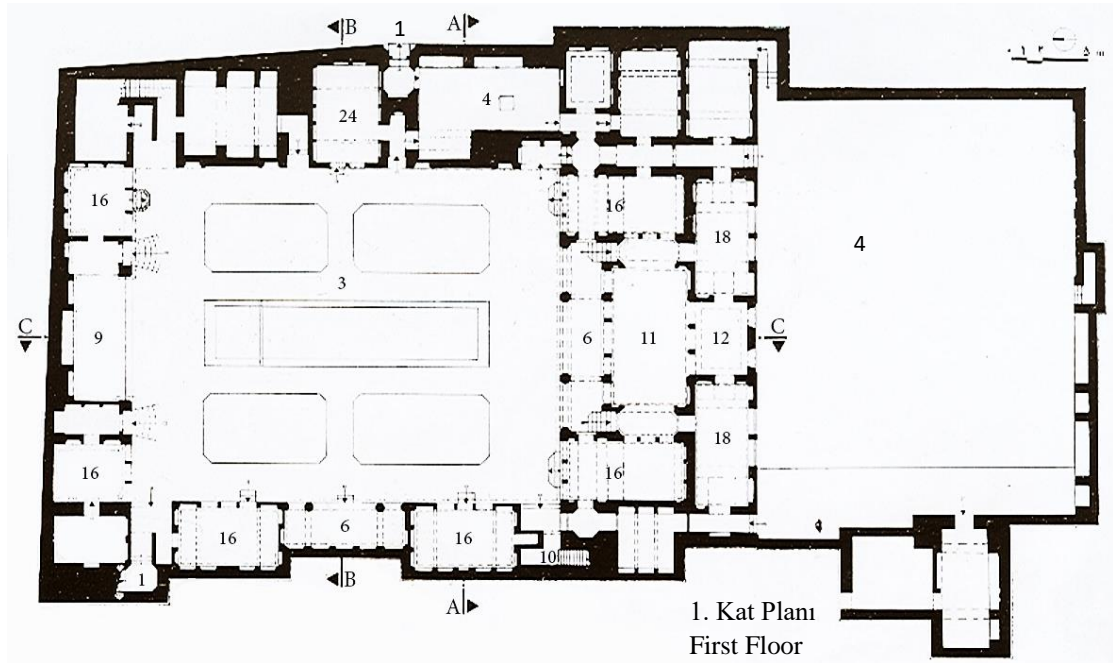

Şekil 3.32. (A9) Hoseinian konutun konumu (URL-1)

Konut daha önce tüccar ve Kaşan'daki ünlü halı dokumacılarından (İŞveren ve halı dokuma atölyeleri sahibi) Haj Agha Reza Hosseini adlı birine aitti ve yaklaşık 40 yıl önce, konutlardan birini komisyoncularından Bani Kazemi'ye satılmıştır. 1997 yılının Haziran ayının ortalarına kadar Bani Kazemi o konutta yaşamıştı, sonrasında konut Kaşan Belediyesi'nin mülkiyetine geçmiştir. (Aminian, 1996)

Tablo 3.20. (A9) Hoseinian konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

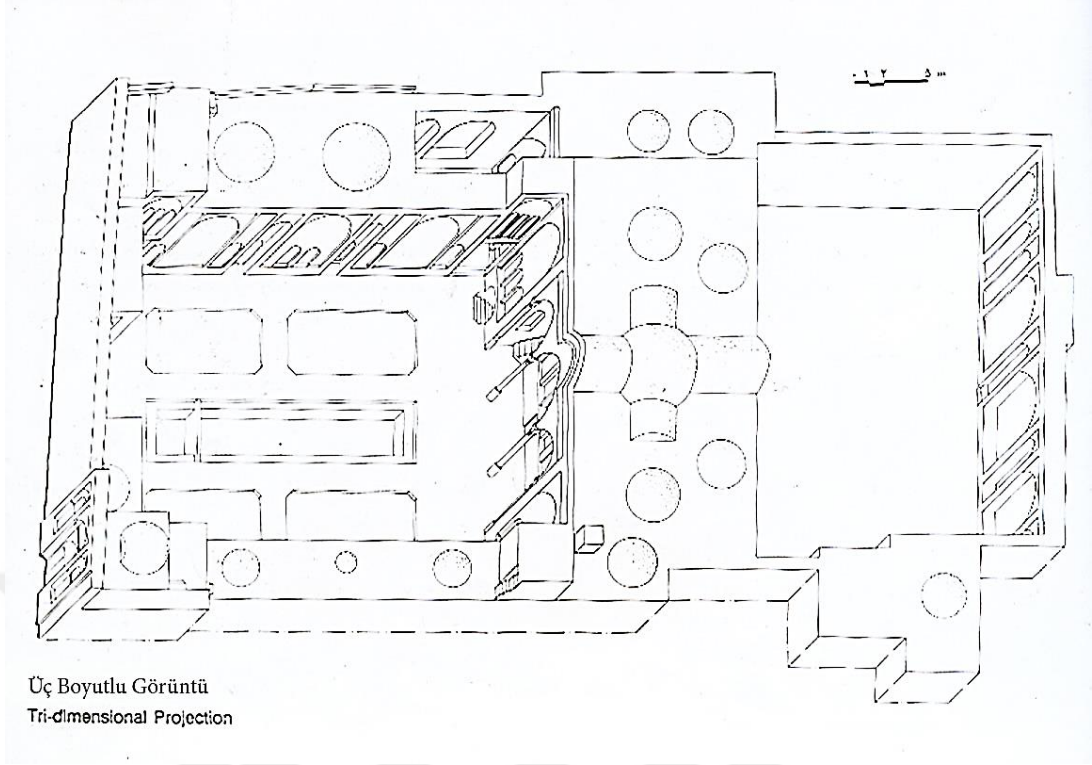

1. Giriş	8. Sundurma	14. Kapalı alan	20. Rüzgâr Kulesi
2. Haşti	9. Mehtaplı	15. Beş Kapı	21. Serdab
3. Avlu	10. Saffe	16. Üç Kapı	22. Serdab Salonu
4. Arka Bahçe	11. Salon	17. İki Kapı	23. Hamam
5. Bahçeli Avlu	12. Şah Neşin	18. Oda	24. Matbakh
6. Veranda	13. Havuzhane	19. Antre	25. Ahır
7. Eyvançe
(Küçük Veranda)			

Tablo 3.21. (A9) Hoseinian konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

A – A Kesiti
Section A - AB – B Kesiti
Section B - BC – C Kesiti
Section C - C

- Veranda
- Mehtaplı
- Salon
- Şah Neşin
- Üç Kapı

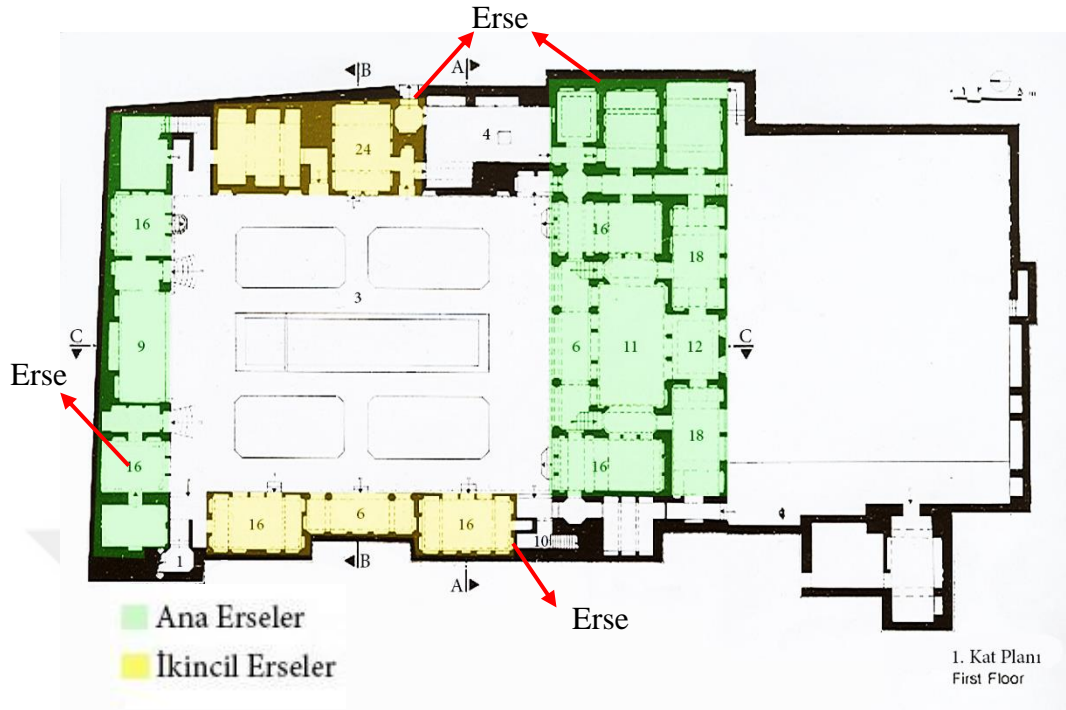

Şekil 3.33. (A9) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Bu konut Sarfare sokakta, Sarfare mahallesinde (Kuşak Safi ile aynı) yer almaktadır.
- Konutun iki girişi vardır. Ana erişim kuzey cephesinden ve Sarfare geçitindedir. Konutun yan erişimi doğu cephesindedir.
- Yerleşim yönü kuzey-güney'dir. (Tablo 3.20.)
- Binanın toplam alanı 2240 metrekare, kapalı mekanı %38, bina yoğunluğu yüzde 43 ve altyapısı 981 metrekaredir.

- Erseler

Konutun erseleri kuzey ve güney cephelerindedir. Avluya bakan mekanlar birbirinin tekrarıdır ve karşı erselerde simetriktir. Güney erse ana avlu ile arka avlu arasında yer almaktadır. Doğu ve batı cephelerindeki erseler ikincil erselerdir ve bağımsızdırlar. (Şekil 3.34.)

Şekil 3.34. (A9) Ana ve ikincil erseler (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

Ana erselerin merkezselsel plan kurgusu

– İki yönlü salon

Hoseinian konutunun güney ersesi:

Bu konutun güney ersesi önemli ve ana erselerden biridir. Salonun alanı ortada olup kuzeyde veranda aracılığıyla ana avluya ve güneyde arka avluya çıkışı vardır. (Tablo 3.20. , Legant No. 11) Bu ersenin alanları iki kotludur ve bir taraftan arka avluya ve diğer taraftan ana avluya çıkışı vardır. Salon yüksektir ve ortada yer almaktadır ve ersenin düzenini merkezileştirir. İki tarafında bulunan üç kapılı odalar ana avluya bakmaktadır. Salon ve üç kapılı odaları birbirine bağlayan koridorların arkada bulunan odalara yolu vardır. Bu erse iki taraftan hizmet alanlarına yolu vardır ve böylece avlu ile bağlantısı yoktur.

- Giriş

Konutun iki girişi vardır; Ana giriş kuzey cephesinde, yan giriş doğu cephesindedir. (Tablo 3.20. , Legant No. 1)

- Basit avlu

Konut iki avluya sahiptir. Alanların dört cephesinde yer alan ana avlu ortada ve yan avlusu konutun güney tarafındaki alanın arkasında yer almaktadır. (Tablo 3.20. , Legant No. 3, 4)

- Salon

Bu konutun güney cephesinde tek salonu bulunmaktadır;

Güney cephenin salonu iki yönlü olup avlunun ana eksenini üzerindedir. Bu salon bir taraftan verandanın yarı açık alanına ve güney taraftan arkadaki avlunun açık alanına bağlanmaktadır. Güney salonu uzun dikdörtgen olup şah neşini vardır ve büyük taraftan avluya bakmaktadır. (Tablo 3.20. , Legant No. 11)

- Veranda

Güney cephede bulunan veranda, avlunun ana eksenini üzerindedir. (Tablo 3.20. , Legant No. 6) Verandalar genellikle avlu seviyesinden daha yüksek olmasına ve avluya bakmasına rağmen, verandanın planı ve kolonları doğrudan zemine bağlı olacak şekildedir. (Tablo 3.21. , Kesit A)

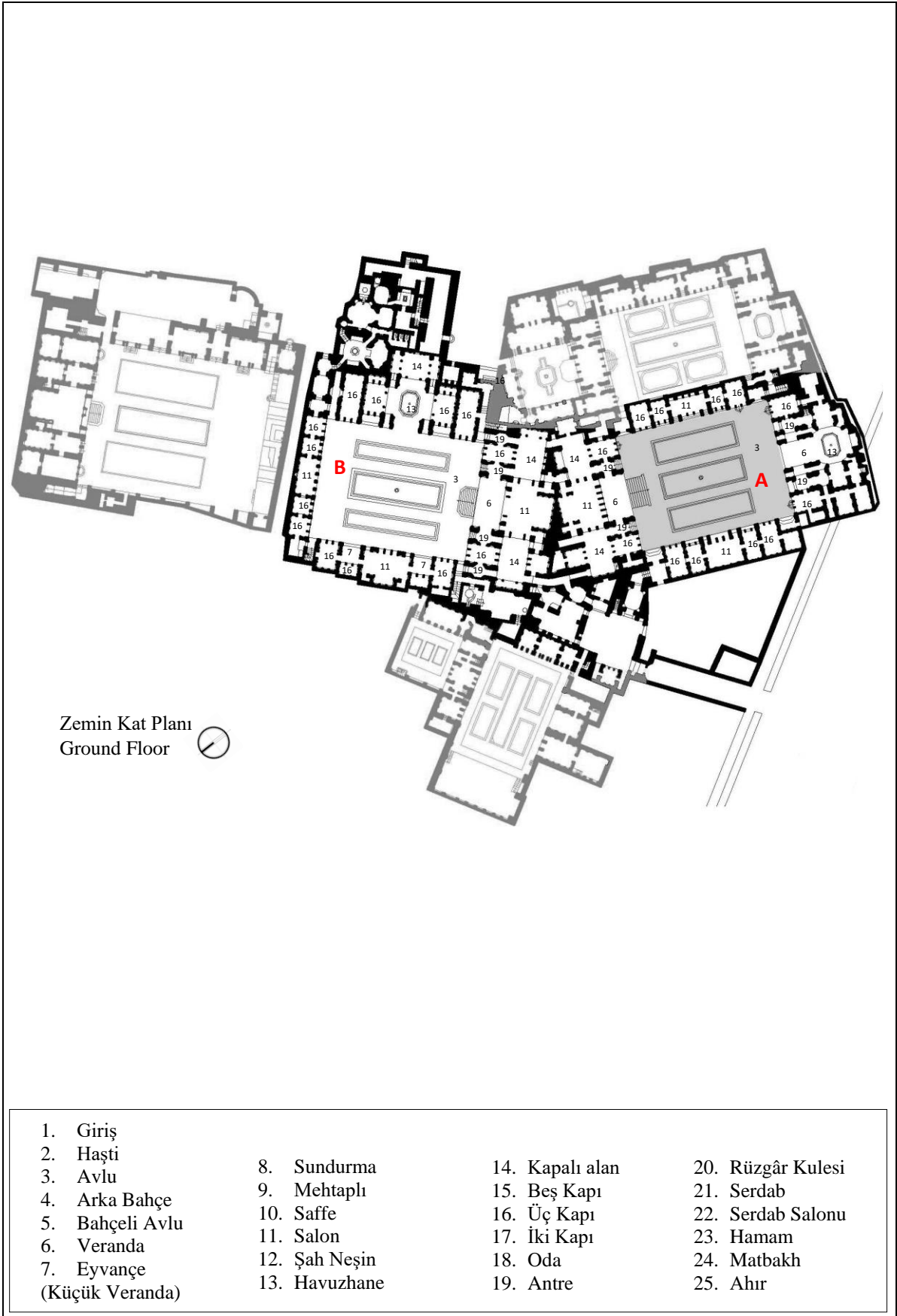
3.1.10. (A10) Ameriha Konutu

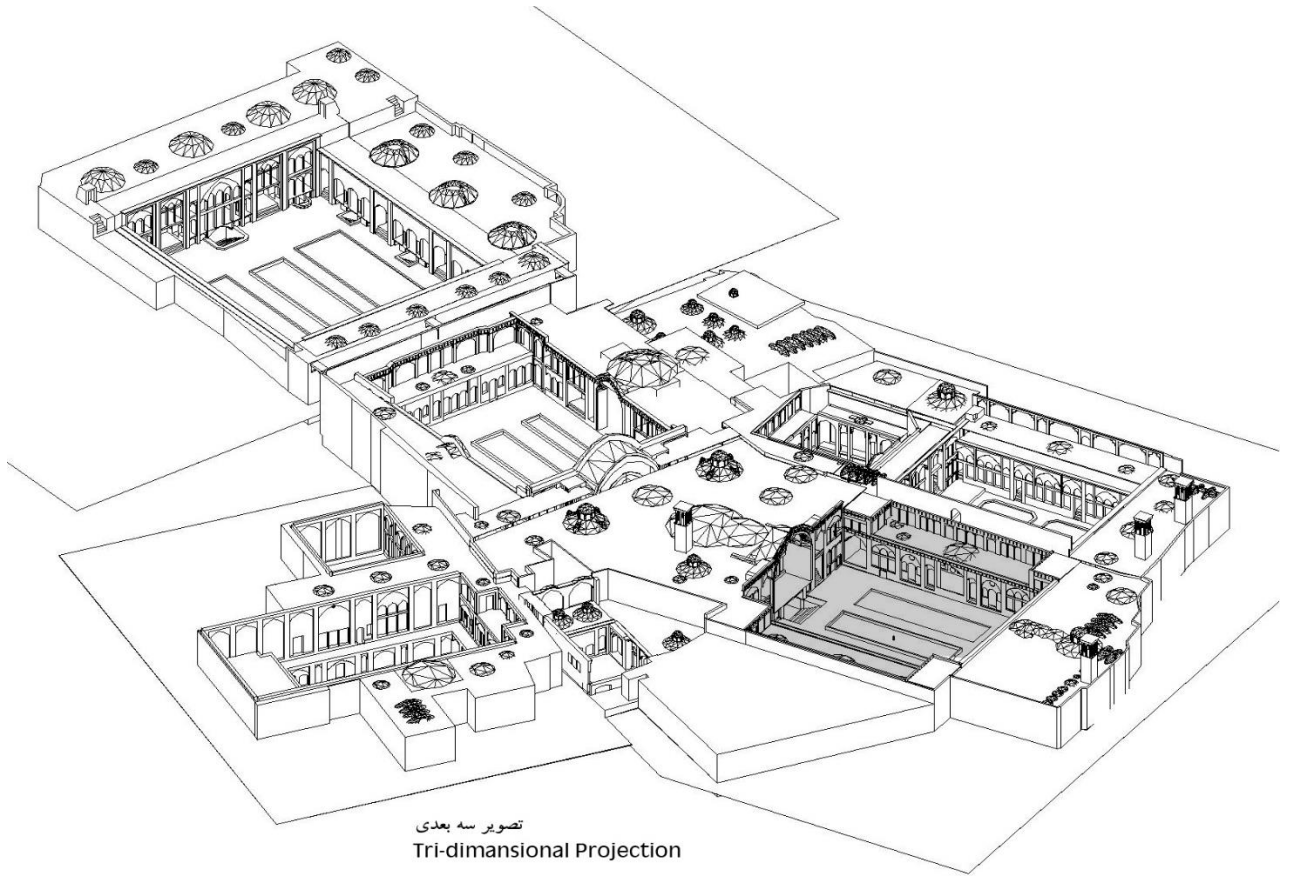
Şekil 3.35. (A10) Ameriha konutun konumu (URL-1)

Konut Zand dönemine ait, 1192 AH (1778) depreminden sonra 18. yüzyılda Saham-Al-Saltanah Ameri tarafından geliştirilmiştir. 1373 (1994) yılında Kaşan'ın eski konutları yeniden inşa eden Müteveli heyeti Kültürel Miras Departmanı'nın yardımı ile konut restore edildi ve onarım ve yenileme işlemlerinin %80'ini gerçekleştirdi. Konut 1379 (2000) yılında, Turizm kompleksi olarak yeniden işlevlendirilmiştir. (Miras Farhangiye Kashan, 2009).

Tablo 3.22. (A10) Ameriha konutu (Hajighasemi, Ganjname, 1997)

- Konut Kuşak Safi'nin mahallesindedir.
- Ana erişim batı cephesi ve Alavi caddesi'ndendir.
- Gelişim yönü kuzey-güney'dir. (Tablo 3.22.)
- Avlu ortada ve etrafındaki dört cephede diğer alanlar yer almaktadır. Binanın toplam alanı 10445 metrekare, altyapı 8000 metrekare, kapalı mekan seviyesi %60 ve bina yoğunluğu %70'tir.

Şekil 3.36. (A10) Üç boyutlu görüntü (Hajighasemi, 1997)

- Erseler

İki avlunun etrafında 4 erse bulunmaktadır.

Ana erselerin merkezsel plan kurgusu

- Üç yönlü salon

Ameriha konutun (B) avlusunun güneybatı ersesi:

Bu ersenin mekansal düzenine baktığımızda, salon ortada yer almakta, bir taraftan ana avluya ve diğer iki taraftan iki ikincil kapalı alana bağlanmaktadır. (Tablo 3.22. , Legant No. 11) Bu ersenin alanları iki kotludur ve koridor, üç kapılı ve verandanın iki tarafındaki koridorlar birinci kotta ve salon ve kapalı alan ikinci kotta düzenlenmiştir. Üç kapılı odalar iki katta ana avlu ve ikincil kapalı alana çıkış verilmiştir.

Ameriha konutun (A) avlusunun kuzeydoğu ersesi:

Bu ersenin mekansal düzeni bu konutun (B) avlusunun güney batı ersesine benzemektedir.

– Merkezsel havuzhane

Ameriha konutun (A) avlusunun güneybatı ersesi:

Bu ersenin mekansal düzeni iki kotta belirlenir. Birinci kot ile ana avluya bağlı alanlar ve ikinci kotta havuzhanenin etrafında ve ona bakan alanlar bulunmaktadır. (Tablo 3.22. , Legant No. 13) Ersenin ortasındaki havuz ersenin düzenini merkezileştirir ve üç kapılı odalar iki taraftan ona bakmaktadır. Avlu ile havuzhane arasında veranda vardır ve bu iki alanı birbirine bağlamaktadır. Üç kapılı odalar iki katta avluya bakmaktadır ve havuz ile bağlantıları yoktur. Bu ersede bulunan diğer alanların ikincil düzeydedir.

Ameriha konutun (B) avlusunun güneydoğu ersesi:

Bu ersenin mekansal düzeni daha önce belirtilen erseler gibidir ve sadece bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu ersede diğer ersenin aksine alanlar üç cepheden havuzhaneye yönelmiştir. Havuzhanenin etrafındaki alanlar kapalı odalar değildir ve kolonlar havuzhane ile bağlantılarını daha da güzelleştirir. Havuzhanenin her iki tarafındaki üç kapılı odaların avluyu çıkışı vardır, avlu ve havuzhanenin iki yönlü bağlantısı vardır. Daha önceki ersede havuzun etrafındaki odaların avlu ile bağlantısı yoktur. Ayrıca üç kapılı odalar ve ersenin sonundaki iki oda sadece iki kattan ana avluya bakmaktadır. Erişim yolları avludan havuzhane ve üç kapılı odalar arasındaki koridorlar ve ersenin sonundaki yollarla sınırlıdır.

- Giriş

Bu iki avlunun tek bir girişi batı cephesinde bulunmaktadır.

- Basit Avlu

Ameriha konutun yaklaşık 85 odası ve yedi avlusu vardır:

4 avlu misafirler ve çalışanlar, 3 avlu konut kullanıcıları ve akrabaları tarafından kullanılmıştır.

Ameriha konutu, yan yana yerleştirilmiş ve birbirine bağlı 4 ayrı evden oluşmaktadır;

- İbrahim Halilullah Han Ameri'nin (Saham-Al-Saltanah'ın oğlu) avlusunun iç ve dış olarak iki avlusu (Bu araştırmadaki alanlarımız) (Tablo 3.22. , Legant No. 3)
- Yousefian'ın iç ve dış olarak iki avlusu
- Raisian konutuna bağlı diğer iki avlu
- ve Heshmatullah Han (Salam-Al-Saltanah erkek kardeşi) adına başka bir avlusu vardır.

- Salon

Her avlunun etrafında 3 salon bulunmaktadır;

(A) avlunun batı ve doğu cephesinde iki salon avlu ile tek yönlü bağlantısı vardır, avlunun kuzeydoğu cephesinde salon ortada yer almakta, bir taraftan verandayla ana avluya ve diğer iki taraftan iki ikincil kapalı alana bağlanmaktadır.

(B) avlunun kuzeydoğu ve kuzeybatı cephesinde iki salon avlu ile tek yönlü bağlantısı vardır, avlunun güneybatı cephesinde salon ortada yer almakta, bir taraftan verandayla ana avluya ve diğer iki taraftan iki ikincil kapalı alana bağlanmaktadır. (Tablo 3.22. , Legant No. 11)

- Avluya bağlı havuzhane (A) avlusu

Havuzhane doğrudan avluya bağlantılıdır. Havuzhanenin şekli sekizgen ve yarım sekizgen olup şahneşini vardır ve veranda vasıtasıyla ana avluya bağlanır. Diğer iki cephede iki katta üç kapılı odalar bulunmakta olup havuzhanenin orta alanına bakmaktadırlar. Havuzhanenin yarı açık alanı avlunun ana eksenini üzerinde ve kuzeybatı cephesindedir. Havuzhanenin iki tarafında bulunan erişim yolları, giriş köşelerindedir ve orta alanın saflığını korumaktadır. Orta alanın tavan ve verandanın tavanı birbirinden ayrıdır. (Tablo 3.22. , Legant No. 13)

- Veranda

(A) avlunun kuzeydoğu ve gúneybatı cephede bulunan veranda, avlunun ana eksenindedir ve salon ile havuzhaneyi avluya bağlamaktadır. (Tablo 3.22. , Legant No. 6)

(B) avlunun gúneybatı verandası (A) avlusunun kuzeydoğu verandasına benzemektedir.

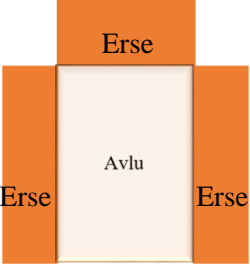

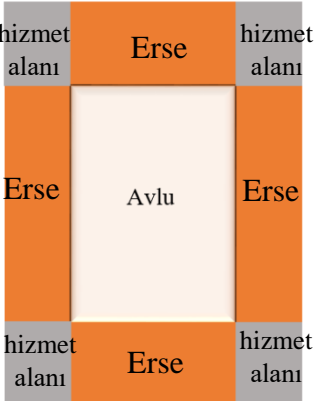

4. İRDELEME VE TARTIŞMA

- Alanların Genel Birleşimi

“Avlu” etrafındaki erselerin düzeni farklı şekillerde oluşturulmuştur. Avlunun etrafında üç cephede veya iki cephede alanlar bulunabilir, diğer iki cephe hizmet alanları olarak düzenlenebilir, veya avlunun her dört cephesinde de düzenlenebilir ve kenar alanlar hizmet alanı olarak kullanılabilir. (Tablo 4.1.)

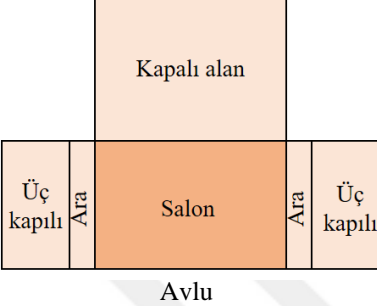
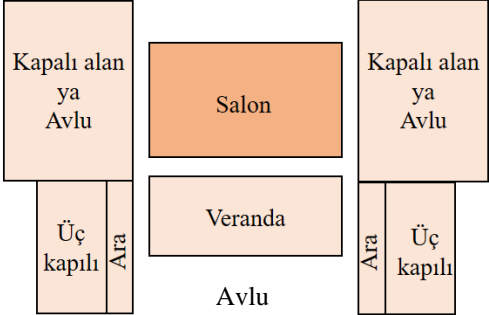
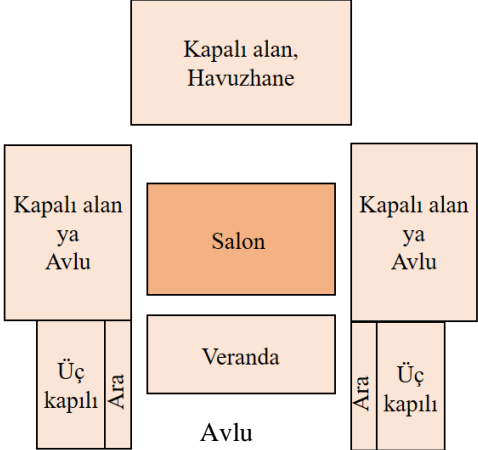
Tablo 4.1. Avlu etrafındaki erselerin düzeni

Avlunun etrafında üç cephede alanlar	
Avlunun etrafında iki cephede alanlar	
Avlunun etrafında dört cephede alanlar ve kenar alanlar hizmet alanları	

Erseler inceledikten sonra, konutun ana ve önemli mekanları olan, avlu, giriş, salon, kapalı alan, üç kapılı, havuzhane ve serdab incelenmiştir.

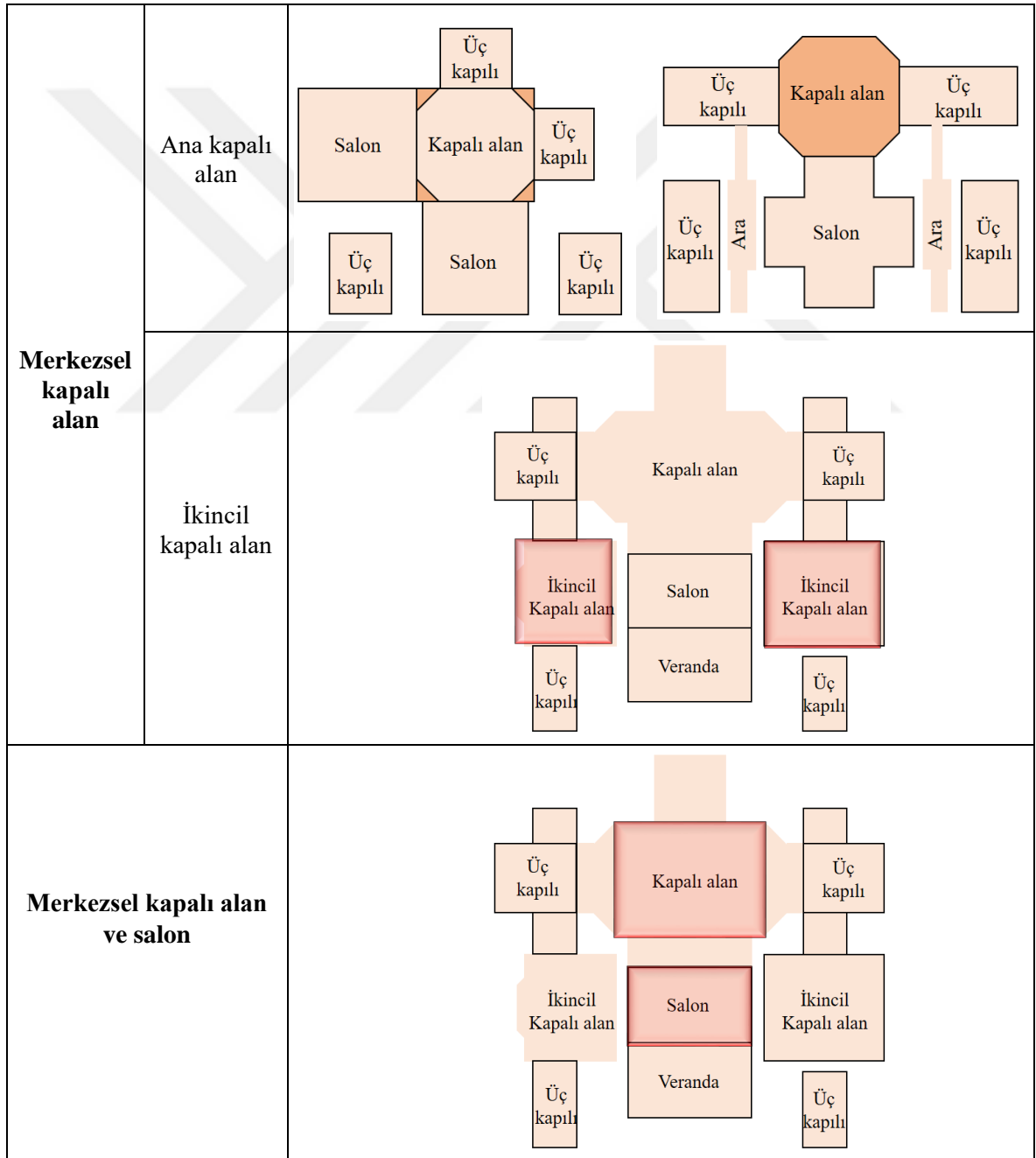
Avlular, şekil, boyut, yönlenme, avluya giriş, havuz ve bahçe ve avlunun hacmi gibi kriterler üzerinde irdelenmiştir.

Tablo 4.2. Merkezsel salonun etraftaki alanlarla birleşimi

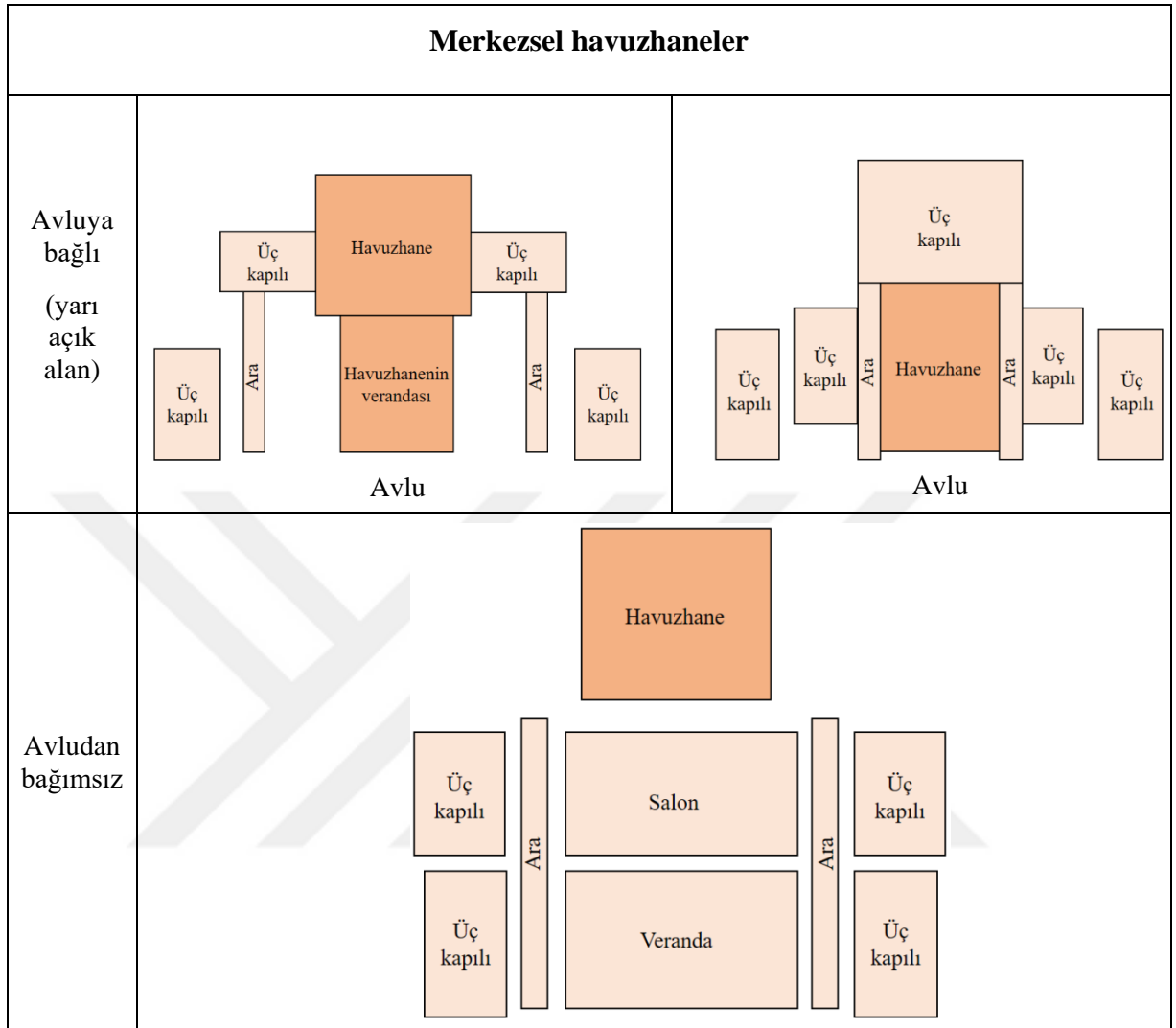
Tek yönlü salon	
İki yönlü salon	
Üç yönlü salon	
Dört yönlü salon	

Avlu konutun en önemli bileşenlerinden olan, havuz ve bahçe ile birlikte incelenmiştir. Diğer mekanlarda, alan ve alan kriterleri incelenmiştir. Her mekanın farklı türleri olabilir, örneğin salon, tek yönlü, iki yönlü, üç yönlü ve dört yönlü olarak farklı türlere ayrılır. (Tablo 4.2.) Kapalı alan, ana ve ikincil olarak ikiye ayrılır. (Tablo 4.3.) Havuzhane avludan bağımsız veya avluya bağımlı olmak üzere ikiye ayrılır. (Tablo 4.4.) Bu kategoriler mekanların özelliklerini belirler ve bileşenlerin tanımlanmasını kolaylaştırır.

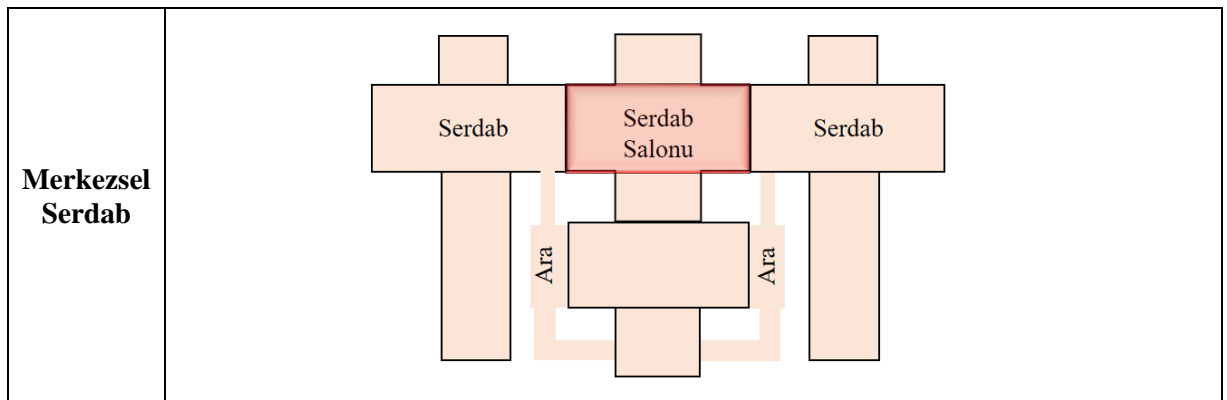
Tablo 4.3. Merkezsel kapalı alanın etraftaki alanlarla birleşimi

Tablo 4.4. Merkezsel havuzhanenin etraftaki alanlarla birleşimi

Tablo 4.5. Merkezsel serdabın etraftaki alanlarla birleşimi

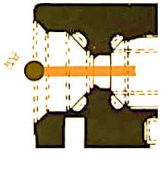
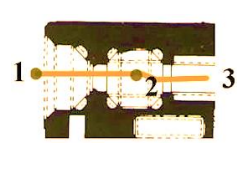

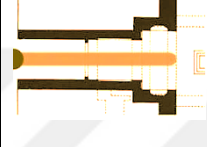
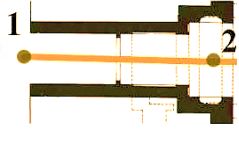

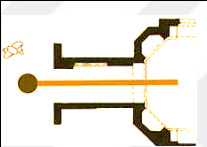
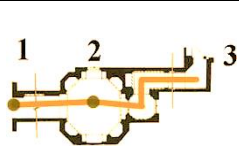

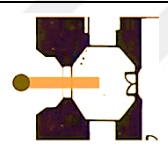

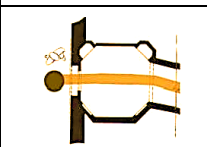
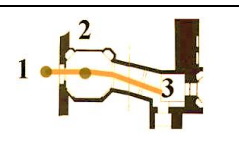

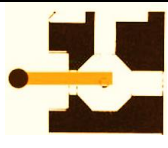
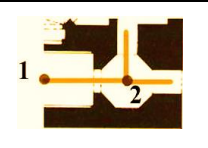

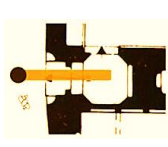
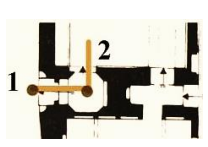
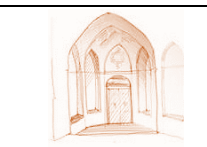
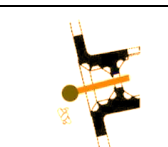
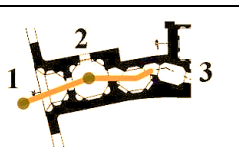

Girişler konutun diğer mekanlarına ulaşım sağlar, bağımsız ve ayrı mekanlardır.

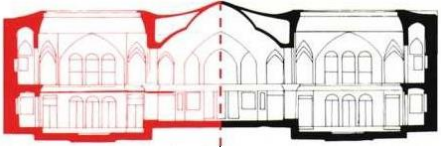
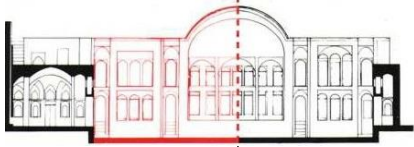
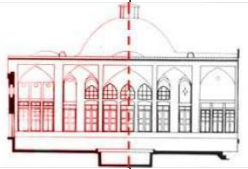
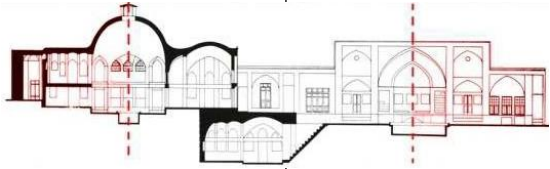
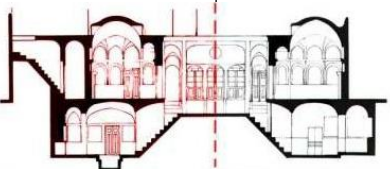
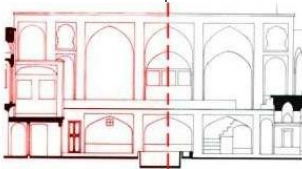

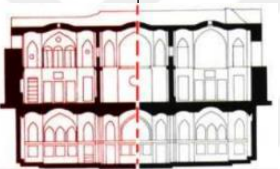
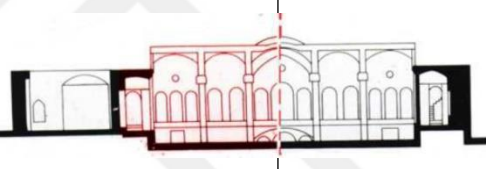
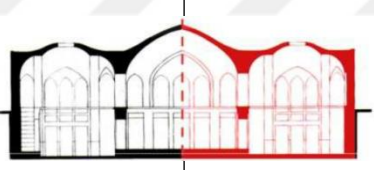
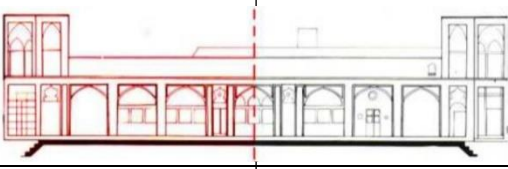

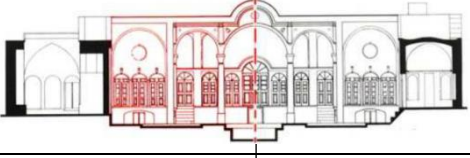
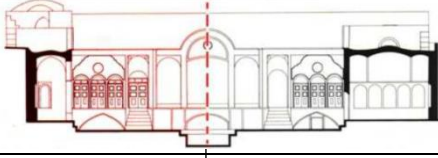
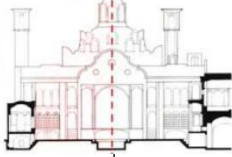
Kaşan konutlarının girişleri genelde çok kısa ve küçük yapılmıştır ve kapı üzerinde iki ayrı tokmak (kadın ve erkek misafirler için) asılıdır. İçeri girdikten sonra Haşti ve devamında koridor yer almaktadır. Bu koridorlar konutun mahrem ve herkese açık olan alanlarını bir birinden ayırmaktadır. Avluya giriş alanı genellikle farklıdır ve aynı modeli takip etmez, ancak bekleme alanı olarak adlandırılan yarı açık alanın haşti modeli genellikle hepsinde ortaktır. Bu alan bir koridor tarafından yarı özel alan (beş kapı veya salon) veya özel alana yönlendirilmektedir. Bu iki alan birbiri ile doğrudan bağlantılı değildirler, koridor tüm evlerde avluya kadar uzanmaktadır.

Tablo 4.6. Giriş hiyerarşisi

		Giriş			
	Görünüm	Gömme Giriş	Lineer Giriş	Giriş, Haştı	Giriş, Koridor, Haştı
A1					
A2					
A3					
A4					
A5					
A6					
A7					
A8					
A9					
A10					

Tablo 4.7. Konutların simetrisi

A1		
A2		
A3		
A4		
A5		
A6		
A7		
A8		
A9		

İncelenen tüm konutlarda, konutların avluya bakan cepheleri simetrik bir yapıya sahiptir.

5. SONUÇ

Çalışma kapsamında Kaçar dönemine ait İran\Kaşan geleneksel konutları, ana bileşenler üzerinde irdelenmiştir. Örneklem grubuna 10 konut olmuş ve analiz edilmiştir.

Birbiriyle bağlantısı olan alanları erse adlandırdık. Her erse diğer alanlardan bağımsız bir şekilde konumlanmıştır. Erserlerin iç alanlarının bağlantısı çoktur. Genel olarak erseler hakkında bilgi verilerek, erselerin çeşitleri üzerinde durulmuştur. Erseler ile ilgili elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Konut içindeki daha etkili erseler, avluya bakan cephelerde yer almıştır ve avlunun eksenleri erseleri birbirine ve orta alana göre düzenlemektedir. Her ersenin önemli olan orta alanları eksenler üzerindedir ve diğer alanlar orta alana ve eksene göre simetriklerdir.
- Her erse diğer erselerden bağımsız ve ayrıdır ve iki, üç veya dört cephede avlunun etrafında düzenlenmiştir. Her konutun ersesi, bodrum kat, birinci kat ve ikinci katta düzenlenmiştir.
- Alanların çoğu ve onların bağlantısı birinci katın ersesinde görünmektedir. Bu bağlantı ikinci katta azalmaktadır, çünkü birinci katın bazı alanları yüksektir ve ikinci kata kadar yüksekliği vardır.
- Bazı alanların yüksekliği tek katla sınırlıdır.
- Bodrum kat, birinci ve ikinci kattan farklı erseler olabilir ve avlu onları konutun içine ve diğer erselere bağlamaktadır.
- Karşılıklı iki ersenin avluya bakan çıkışları aynıdır.
- Yüksek alanlar birinci ve ikinci katta ortaktır. Bu alanların ikinci kata kadar yükselmesi erselerin dikey olarak birbirine bağlanmalarına sebep olmuştur. Ancak bodrum katın erseleri bu iki kata bağlı değildir.
- Erseler içe dönüktür ve kentsel doku ile bağlantısı yoktur.
- Erseler iki gruba ayrılır:
 - 1) Lineer erseler: avluya çıkışı olan tek katlı ve tek yönlü erseler.
 - 2) Merkezsel erseler: ersenin ortasındaki alan merkezsel alandır ve diğer alanların ona çıkışı vardır. Bu erse iki veya üç katta oluşabilir. Ortadaki mekana bağlı olarak farklı türlere ayrılır: (Tablo 2.1.)

- Merkezi salon
 - Merkezi kapalı alan
 - Merkezi kapalı alan ve salon
 - Merkezi havuzhane
 - Merkezi serdab
- “Lineer erseler”de, konut için önemli olan orta alan ana eksenin üzerinde ve diğer alanlar ona göre simetrik. Orta alan, üç kapılı, beş kapılı, havuzhane ve verandadan oluşmaktadır.
 - “Merkezi salon” ersesinde salonun bir, iki veya üç yönlü olmasına göre farklı türleri bulunmaktadır.
 - Ve sonunda serdab ersesi merkezdedir ve bodrum katındaki erse bağımsızdır. Lineer olmayan(merkezi) erselerde, elde edilen sonuçları 2. Bölümde açıklanmıştır. Bu tür ersede, merkezi alan ersenin ortasında (en geniş alana sahip) ve diğer alanlar etraftan ona bakmaktadır. Her erse diğer erselerden bağımsız gelişmektedir.
 - Bir ersenin alanları arasındaki bağlantı farklı şekillerdedir: (Şekil 2.11)
 - A. Bazı alanlar sadece orta merkezi alan ile bağlantılıdır.
 - B. Bazı alanlar sadece avlu ile bağlantılıdır ve orta alanla bağlantısı yoktur.
 - C. Bazı alanların önemi daha düşüktür ve avlu ve orta alanla bağlantısı yoktur.
 - D. Bazı alanlar avlu ve orta alanla iki yönlü bağlantılıdır.
 - “Merkezi erse”ler, daha fazla alana sahiptir. Bu da, orta alanın ersede merkezi rol oynamasına sebep olmuştur ve avludan bağımsız alanların ışık ve erişimini sağlamaktadır.
 - “Salon ve havuzhane” ortada konumlanan erselerde, avlu ile orta alanın bağlantısı veranda aracılığıyla oluşmaktadır.
 - Erselerde Avlu ile orta alanın doğrudan bağlantısı yoktur.
 - “Erse”lerin avludan orta alana giden erişim yolları kenarlara çekilir ve orta alanın saflığı sabit kalır. Orta alan ile etraftaki alanlar arasındaki erişim yolları kenardadır. Örneğin bu yollar kapalı alan, havuzhane ve salonları köşesindedir.
 - “Bodrum erse”leri; ortada serdabın salonu vardır, diğer serdablar onun iki tarafındadır. Orta alanla görsel bağlantı bu erselerde kısıtlıdır, ancak erişim sağlanmaktadır.

- Çoğu erselerde, ersenin sonunda her iki katta avluya bakan üç kapılı odalar bulunmaktadır.

Erselerin incelemesinin devamında konutların bileşenleri incelenmiştir. Kapalı alan ve havuzhane merkezsel alanlardır.

Bu alanlar, herhangi bir ersede olurlarsa o ersayı merkezileştirir ve bazı alanların iki veya üç taraftan orta alana çıkışları vardır. Bu alanlarda ışık kapalı alan ve havuzhanelerde tavanından ve salonda dışarıya açılan pencerelerden sağlanmaktadır. Diğer alanlar, giriş, üç kapılı odalar, serdab ve verandadır.

- Tüm konutlarda üç kapılı odalar farklı şekillerde, ancak ortak bir alan fikri içinde kurgulanmaktadır.
- “Serdab”lar ortak alan ile zemin seviyesinde (bahçeli konutlar gibi) veya avludan daha düşük seviyede (basit avlulu konutlar gibi) bulunmaktadır.
- “Veranda”lar, yarı açık bir alandır ve salon ile avluyu birbirine bağlamaktadır. Bazı durumlarda veranda bağımsız ve diğer alanlardan ayrıdır.

Yapılan çalışma sonucunda Kaşan konutun mimari özellikleri aşağıda kısaca özetlenmiştir.

- ✓ Konutlar güneş ışığı ve güneş kullanımında en üst (max.) düzeyde faydalanabilecek konumda kuzey-güney aksı doğrultusunda konumlandırılmıştır.
- ✓ Konutlar iklime uygun bir şekilde yapılmıştır.
- ✓ Konutlar içe dönük bir biçimde, karmaşık bir plan kurgusuna sahiptir.
- ✓ Avlunun rolünü merkezden yan avluya değiştirmek, kalite ve mekansal ilişkilerin sayısını etkiler.
- ✓ Konutların dış görünümü çok basittir ve çok az süslemelere (girişler) sahiptir. Binanın içi çok güzel ve muhteşemdir ve bu içsel mimarinin özelliklerindedir.
- ✓ Konut simetrik bir yapıya sahiptir. (Tablo 4.7.)

Sonuç olarak İran geleneksel Kaşan konutun yapımında iklimsel verilerin ve yaşam kültüründen esas alındığı görülmüştür. Günümüz konularında da bu veriler göz önüne alınarak yapılacak tasarımların, bu bölgede yaşayan günümüzdeki kullanıcının yaşam tarzlarına daha uygun mekanlar oluşturacağı düşünülmektedir.

Bu ve benzeri çalışmalar İran'ın farklı bölgelerinde de yapılabilir ve farklı noktalarda (iklim, malzeme, ...vb) ele alınarak yapılar irdelenebilir.

6. KAYNAKLAR

- Aminian., 2019, Khaneye Abbasian. (N. Akbarzadeh, Interviewer)
- Aminian, S., 1996, Ostad Ali Maryam memare Kashani. Asar, 28, 17.
- Ashtiani, E., ve Pirniya, H., 1985, Tarikhe mofassale İİran az sadre eslam ta engheraze ghajarie. Tehran: Khayyam.
- Christopher, A., 1979, The Timeless Way of Building. New york: Oxford University Press.
- Eskandari, P., 2011, Analysis of Traditional Iranian Houses of Kashan, Iran in Terms of Space Organization and Access Design. North Cyprus: Eastern Mediterranean University.
- Farrokhyar, H., 1991, Negahi be banahaye tarikhiye Kashan. Kashan: Farrokhyar.
- Ghobadian, V., 2004, Memarie Tehran teye dore Naser al-din shah. Tehran: Pashutan.
- Ghobadian, V., 2014, Barresiye Eghlimiye Abniye Sonati Iran (Vol. 9). Tehran: Tehran uni. doi:978-9640-03-3873-5
- Hajighasemi, K., 1997, Ganjname: Farhange asare memarie eslamiye İİran. Tehran: Markaze asnad va tahghigh.
- Hajighasemi, K., 1997, Searching for Meaning in Persian Islamic Architecture. soffe, 7_18.
- Kasmayi, M., 2015, Eghlim va Memari ,Vol. 7., Isfahan: Khak. doi:964-5583-47-0
- Kateb, F., 2012, Memarie khanehaye Irani. Tehran: Chapnashr.
- Khiyabani, N., 2016, 19. yy. Doğu/Batı Kùltùrel Etkileşimi Bağlamında İİran Kaçar Dönemi Kent Konutları: Kaşan Örneği. İstanbul: İstanbul üniversitesi.
- Kiani, M., 2000, Memari da dore ghajar. Tehran: Samt.
- Mehraram, M., 2005, Tarahi va motaleate memariye hamsaz ba eghlime garm va khoshk. Tehran: Tarbiat Modares Uni.
- Memarian, G., ve Sadoughi, A., 2011, Application of access graphs and home culture. Scientific Research and Essays, (6350_6363).
- Miras Farhangiye Kashan, 2009, Miras Farhangiye Kashan. Kashan: Edare Miras Farhangiye Kashan.

Naraghi, H., 1986, Tarikhe ejtemaiye Kashan. Tehran: Moassese motaleat va tahghighate ejtemai.

Pirniya, M., 2013, Ashnayi ba Memari Eslamiye Iran. Tehran: Soroushe danesh.
خانه-تاریخی-طباطبایی

Sherkat Moshavere Naghshe jahane pars., 2009, Kapsamli Plan. Kashan: Belediye.

Tolou Behbood, K., Taleghani, M., ve Heidari, S., 2010, Energy Efficient Architectural Design Strategies in Hot-Dry Area of Iran: Kashan. BEST 1 Confrence of Building for Energy Efficiency and Durability at the Crossroads.

Yazdanfar, S., Zarabi alhoseyni, M., ve Naserdust, Z., 2016, Olguye maskane urumiye ba tavajoh be shiveye zendegi dar gozare zaman az dore ghajar ta moaser. Tehran: Tehran Uni.

URL-1,
<https://earth.google.com/web/@33.96504319,51.44916838,964.6242066a,25322.1733066d,35y,74.50375044h,0t,0r>, 04.05.2019.

URL-2, <https://www.karnaval.ir/attraction/tabatabaei-house-kashan>, 17.05.2015.

URL-3, <https://www.karnaval.ir/things-to-do/abbasian-house-kashan>, 22.07.2016.

URL-4, <https://seeiran.ir/24.05.2017> , خانه-یاسین/.

URL-5, <https://seeiran.ir/>, 12.04.2018.

URL-6, <https://www.wikizero.com/en/Kashan>, 25.11.2014.

URL-7,
<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9mYS53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kv2qnYp9i02KfZhg>, 22.09.2016.

7. EKLER

Bu araştırmanın tüm planlarında çeşitli alanlar aşağıdaki sayılarla belirlenmiştir:

1. Giriş: Evlerin içi ve dışını birbirine bağlayan alandır.
2. Haşti: Evin girişinde yer alan üstü kapalı bekleme alanı girişin ana alanıdır ve genellikle giriş kapısından sonra gelir.
3. Avlu
4. Arka Bahçe: küçük, ikincil(yan) ve açık bir alandır ve genellikle evin ana alanlarının arkasında yer alır ve bazı durumlarda evin hizmet alanlarıyla birleşir.
5. Bahçeli Avlu: Avlunun ortasında yer alan gömülü bahçe. Genellikle bu avlunun ana avluyla kot farkı bir kata yakındır.
6. Veranda: Bir cepheden açık, üç cepheden sınırlı ve kapalı bir alandır.
7. Eyvançe (Küçük Veranda): Küçük ve sığ verandadır.
8. Sundurma: Avluda bir veya kaç cephenin kenarı boyunca yer alan kolonlu ve yarı açık bir alandır.
9. Mehtaplı: Avlu seviyesinin üstünde yer alan çatısız alandır. Alanın duvarları süslerin ve bu şekilde çatısı alınmış bir avluya benzer. Bu alan genellikle üç taraftan kapalıdır ve dördüncü yönden açık alana bakar.
10. Saffe: Yüzeyi bahçenin yüzeyinin üstünde ve genellikle kapalı alanların önünde yer alan çatısız platformdur.
11. Salon: Genellikle konukları ağırlamak için düzenlenen tören evi olan büyük oda.
12. Şah Neşin: (Kralın oturduğu yer) Pencereye bakan ve salonun ana aksında yer alan önemli misafirlere özel alandır.
13. Havuzhane: Genellikle diğer alanlarla bağlantısı ve ortasında havuzu olan kapalı alandır.
14. Kapalı alan: Genellikle alanların arkasında yer alan ve ışığını tavandan alan yüksek, geniş ve kapalı alandır. Bu mekanların çoğu yaz aylarında yaşamak için kullanılır.
15. Beş Kapılı: Yan yana beş büyük pencereli büyük bir oda.
16. Üç Kapılı: Yan yana üç büyük pencereli bir oda.
17. İki Kapılı: Yan yana iki büyük pencereli bir oda.
18. Oda

19. Antre: Kapalı alanlara girerken ara boşluk.
20. Rüzgâr Kulesi: Binanın çatısında görülen yüksek bir elemandır ve bina içindeki hava akışını yönlendirir.
21. Serdab: Bodrum katı için kullanılan terimdir. Bodrum katı genelde soğuk bir mekan olduğundan, Serdab veya soğuk mekan olarak adlandırılmıştır.
22. Serdabın Salonu: Bodrum katında yer alan salon gibi bir alandır.
23. Hamam
24. Matbakh: Mutfak
25. Ahır

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında İran'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimi Resht şehrinde tamamladı. 2015 yılında Gorgan Mirdamad Üniversitesi'nde Mimarlık Bölümü'nde Lisans öğrenimi tamamladı. 2015 yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'ndan burs programında hak kazandı, ve 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde (KTÜ) Mimarlık Bölümü'nde Yüksek Lisans öğrenime başladı. Ana dili Türkmençe, ileri derecede Farsça, Türkçe ve iyi derecede İngilizce bilmektedir.

